

Torsdagen den 14 juni

Kl. 09.00–16.59

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 24 maj justerades.

§ 2 Anmälan om uteblivna svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2017/18:581

Till riksdagen

Interpellation 2017/18:581 Regeringens arbetslöshetsmål
av Sofia Fölster (M)

Interpellationen kommer inte att besvaras.

Skälet till detta är andra, redan inbokade åtaganden och engagemang
samt brist på tid i kammaren.

Stockholm den 12 juni 2018

Arbetsmarknadsdepartementet

Ylva Johansson (S)

Enligt uppdrag

Susanne Södersten

Expeditionschef

Interpellation 2017/18:585

Till riksdagen

Interpellation 2017/18:585 Arbetsförmedlingen
av Lars Hjalmered (M)

Interpellationen kommer inte att besvaras.

Skälet till detta är andra redan inbokade åtaganden och engagemang
samt brist på tid i kammaren.

Stockholm den 12 juni 2018

Arbetsmarknadsdepartementet

Ylva Johansson (S)

Enligt uppdrag

Susanne Södersten

Expeditionschef

§ 3 Anmälan om faktapromemorior

Talmannen anmälde att följande faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till utskott:
2017/18:FPM101 Omvänd skattskyldighet för handel med utsläppsrätter m.m. och snabba insatser mot momsbedrägeri *COM(2018) 298* till skatteutskottet
2017/18:FPM102 Direktiv om mervärdesskatt vid gränsöverskridande handel – det slutgiltiga mervärdesskattesystemet *COM(2018) 329* till skatteutskottet
2017/18:FPM103 Nytt punktskattedirektiv *COM(2018) 341*, *COM(2018) 349*, *COM(2018) 346* till skatteutskottet
2017/18:FPM104 Ändring i alkoholskattedirektivet *COM(2018) 334* till skatteutskottet

§ 4 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:
Näringsutskottets betänkanden
2017/18:NU22 Energipolitikens inriktning
2017/18:NU23 Elmarknadsfrågor
2017/18:NU27 Solidaritet vid kris i naturgasförsörjningen

Utrikesutskottets betänkanden
2017/18:UU21 Politiken för global utveckling (PGU)
2017/18:UU23 Riksrevisionens rapport om Sida-finansierad myndighets-samverkan

Socialutskottets betänkanden
2017/18:SoU36 Utredningar för att förebygga vissa skador och dödsfall
2017/18:SoU29 Anpassningar av svensk rätt till EU-förordningen om kliniska läkemedelsprövningar

Otillbörliga handelsmetoder mellan företag i livsmedelskedjan

§ 5 Otillbörliga handelsmetoder mellan företag i livsmedelskedjan

Miljö- och jordbruksutskottets utlåtande 2017/18:MJU25
Otillbörliga handelsmetoder mellan företag i livsmedelskedjan (COM(2018)173)
föredrogs.

Anf. 1 MARIANNE PETTERSSON (S):

Herr talman! Vi behandlar i dag *Otillbörliga handelsmetoder mellan företag i livsmedelskedjan*, MJU25. Jag vill börja med att yrka bifall till vår reservation.

Till skillnad från utskottsmajoriteten delar vi regeringens bedömning av tillämpning av subsidiaritetsprincipen när det gäller förslaget om skydd mot otillbörliga handelsmetoder i livsmedelskedjan. Syftet med förslaget är att införa en gemensam miniminivå inom EU för skydd mot otillbörliga

handelsmetoder – unfair trading practices, UTP – för de svagaste aktörerna i livsmedelskedjan.

Trots år av diskussioner, analyser och rekommendationer har man inom EU inte lyckats ta fram en sådan miniminivå. Det är 20 medlemsstater som har nationell lagstiftning medan 8, däribland Sverige, saknar sådan nationell lagstiftning. Enligt kommissionen definieras UTP som handelsmetoder som avviker från principer om god affärssed, sunt förnuft och rättvis behandling. I praktiken handlar det om överföring av egna affärsrisker och kostnader från starkare till svagare aktörer i livsmedelskedjan.

Det finns en utbredd enighet om att otillbörliga handelsmetoder förekommer i hela livsmedelskedjan. Ett riktat skydd för små och medelstora aktörer i livsmedelskedjan är motiverat eftersom de ofta saknar tillräcklig förhandlingsstyrka för att kunna försvara sig mot otillbörliga handelsmetoder.

Dessa metoder är till exempel betalningstider längre än 30 dagar för färskvaror, annullering av order för färskvaror med kort förvarning, ensidiga och retroaktiva villkorsändringar och krav på att leverantören betalar för svinn som uppstått i köparens lokaler. Jag hörde talat om en gurkodlare som någon vecka innan skörd fick sin order annullerad, vilket betydde att han fick plöja ned hela fältet med gurkor.

Vid tillämpning av direktivet i Sverige bedöms direktivet skydda ca 130 000 leverantörer i livsmedelskedjan vid deras affärer med köpare i livsmedelskedjan som sammanlagt har mer än 250 anställda och mer än 50 miljoner euro i årsomsättning. Det är dessa ca 60 köpare som skulle kunna omfattas av direktivet och skulle kunna bli anmälda.

Både livsmedelsföretagen och LRF vidimerar att otillbörliga handelsmetoder är vanliga. LRF bedömer att det behövs ett ramverk på EU-nivå med nationell anpassning.

Herr talman! Utskottsmajoriteten ifrågasätter varför otillbörliga handelsmetoder ska vara nödvändiga att stävja genom EU-reglering inom just jordbrukssektorn när motsvarande problem kan förekomma även inom andra områden.

Varför det behövs, beskrivs så här: Affärsrisker förekommer vid all ekonomisk verksamhet. Men osäkerheten är särskilt stor i samband med jordbruksproduktion, eftersom den är beroende av biologiska processer och av väderbetingelser och eftersom jordbruksproduktion i större eller mindre utsträckning är lättfördärlig och säsongbetonad.

Inom jordbrukspolitiken, som numera är mer marknadsorienterad än tidigare, har skyddet mot otillbörliga handelsmetoder blivit viktigare för aktörer i livsmedelskedjan och särskilt för jordbrukarna och deras organisationer. Mot denna bakgrund anser vi att förslaget är förenligt med subsidiaritetsprincipen, vilket är vad vi ska ta ställning till här i dag.

Medlemsstaterna har inte lyckats lösa problemet med otillräckligt skydd mot otillbörliga handelsmetoder i livsmedelskedjan. Därför finns det ett behov av åtgärder på EU-nivå för att komma till rätta med problemet.

Det förslag som kommissionen presenterar innebär en låg grad av harmonisering där de allvarligaste otillbörliga handelsmetoderna förbjuds men där medlemsstaterna ges möjlighet att införa striktare lagstiftning.

(Applåder)

Prot. 2017/18:132

14 juni

Otillbörliga handelsmetoder mellan företag i livsmedelskedjan

Anf. 2 MARIA MALMER STENERGARD (M):

Herr talman! I det här betänkandet behandlar vi frågan om kommissionens förslag gällande otillbörliga handelsmetoder mellan företag i livsmedelskedjan är förenligt med subsidiaritetsprincipen. Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Utskottets majoritet anser att kommissionens förslag inte är förenligt med subsidiaritetsprincipen och föreslår att riksdagen lämnar ett motiverat yttrande till Europaparlamentets, rådets och kommissionens ordförande.

Jag vill vara mycket tydlig med att vi från Alliansens sida anser att frågan om otillbörliga handelsmetoder som företag använder sig av i livsmedelskedjan ska tas på stort allvar. Vi menar dock att varken regeringen eller kommissionen har förmått att på ett tydligt sätt visa att förslaget syftar till att lösa gränsöverskridande problem på den inre marknaden. Vi anser därför att detta är en fråga som bäst löses på nationell nivå.

Vi noterar också att så sent som 2016 menade kommissionen att det inte var motiverat med en reglering på EU-nivå. Det föreslagna regelverket kräver ordentliga analyser av konsekvenserna för de nationella regelverken. Man bör vara väl medveten om att förslaget inskränker den svenska fria avtalsrätten.

Dessutom kan det noteras att problem med exempelvis långa betalningstider inte är unikt för livsmedelsbranschen, utan det drabbar små aktörer även i andra branscher. Det är viktigt att komma till rätta med de problemen. Men det är inte givet att det sker bäst på EU-nivå.

Dock vill jag avslutningsvis tillägga att givet förhandlingsläget ser det ut som att det oavsett vad vi tycker i subsidiaritetsfrågan kommer att bli ett direktiv. I de vidare förhandlingarna är det självklart viktigt att Sverige är en konstruktiv förhandlingspart.

(Applåder)

Anf. 3 MARIANNE PETTERSSON (S) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att konstatera att den fria avtalsrätten kräver jämbördiga partner för att man ska få jämbördiga villkor.

LRF bedömer att det behövs ett ramverk på EU-nivå kring UTP. Frågan är generellt sett viktig på EU-nivå och har en koppling till den gemensamma jordbrukspolitiken. Den successiva reformeringen av CAP har försvagat den tidigare prisstödspolitik. Vidare är åtgärder inom livsmedelskedjan ett viktigt komplement till andra åtgärder inom CAP i fråga om riskhantering. Det gäller exempelvis hur effekter av genomslag för låga världsmarknadspriset ska hanteras. Samtidigt varierar förhållandena mellan medlemsländerna vad avser UTP, varför en nationell anpassning av ramverk på EU-nivå behövs.

Jag vill fråga Maria Malmer Stenergard vad hon säger till LRF.

Anf. 4 MARIA MALMER STENERGARD (M) replik:

Herr talman! Tack för frågan! Som jag sa i mitt anförande är det otroligt viktigt att vi ser till avtalsförhållandena i livsmedelsbranschen och också i andra branscher där man upplever att små aktörer har problem gentemot stora aktörer.

I Sverige har vi ett väl fungerande rättssystem, och vi har ett effektivt rättssystem. Vi har en avtalslag där man till exempel skulle kunna åberopa 36 § om otillbörliga avtalsvillkor. Många av de problem som har lyfts fram i samband med behandlingen av förslaget från EU:s sida handlar om avsaknad av effektiva rättssystem i andra länder.

Kommissionen menade 2016 att det är för tidigt att gå vidare med direktiv eftersom man precis har vidtagit många frivilliga åtgärder i länderna. Man bör avvakta dem innan man går vidare.

Anf. 5 MARIANNE PETERSSON (S) replik:

Herr talman! Där har EU ändrat åsikt nu och säger att lapptäcket av regler om otillbörliga handelsmetoder i medlemsstaterna eller avsaknaden av sådana regler kan utgöra ett hinder för att nå en skälig standard för jordbruksbefolkningen. De otillbörliga handelsmetoderna sätter jordbruksproducenternas lönsamhet på spel och leder till att deras inkomster pressas ned. Styrningen av dem tillhör därför den gemensamma jordbrukspolitiken inom EU.

Jag förstår inte varför vi inte kan följa detta. Svenska producenter har ju kunder också i andra länder. Om vi skulle ha nationella riktlinjer gäller de inte där.

Anf. 6 MARIA MALMER STENERGARD (M) replik:

Herr talman! Jag har stor förståelse för att man kan göra olika bedömningar i frågan. Detta är självklart någonting som vi måste följa nära framöver.

Det är som sagt viktigt att vi är en konstruktiv förhandlingspart i de vidare förhandlingarna i EU nu när det ser ut att trots allt bli ett direktiv. Men de riktigt små aktörerna, som är de som har de riktigt stora problemen, handlar oftast inom landet. Det är oerhört viktigt att man får ett effektivt rättssystem på plats. Där finns säkert mer att göra i Sverige. Jag tror att vi ska börja på nationell nivå i stället för att lyfta upp makten till EU. EU har nog med problem att brottas med för tillfället.

Anf. 7 JENS HOLM (V):

Herr talman! Jag tror att vi är tämligen överens om att EU redan nu lägger sig i alldeles för mycket av det som medlemsstaterna gör. Därför bör vi alltid fråga oss när det kommer förslag på nya direktiv och förordningar från Bryssel: Är detta verkligen någonting som EU ska bestämma över, eller kan medlemsländerna själva få lösa det?

Därför finns den så kallade subsidiaritetsprincipen, som handlar om just detta. Om ett beslut kan fattas på en lägre nivå ska beslutet också fattas på den lägre nivån. I klartext: Om medlemsstaterna eller medlemsstaternas kommuner och landsting kan lösa någonting ska man inte rulla detta ansvar vidare till Bryssel. EU ska fokusera på ett fåtal saker och göra det så bra som möjligt.

Nu finns ett förslag från EU om reglering – en harmoniseringslag om åtgärder mot så kallade otillbörliga handelsmetoder mellan företag i livsmedelskedjan. Precis som Maria Malmer Stenergard från Moderaterna sa här tidigare kom EU-kommissionen så sent som för två år sedan fram till att någon reglering på området inte var motiverad. Man kanske faktiskt anser att den gemensamma jordbrukspolitiken är rätt byråkratisk redan

Prot. 2017/18:132
14 juni

*Otillbörliga handels-
metoder mellan företag
i livsmedelskedjan*

som den är och att vi inte behöver lägga nya pålagor på våra svenska företag och konsumenter. Därför tycker även vi i Vänsterpartiet att vi ska avfärda förslaget från Bryssel.

Jag tycker att det är viktigt att komma ihåg vad regleringen kan leda till för Sveriges del. Vi har ingen detaljlagstiftning just om otillbörliga handelsmetoder i Sverige. Men det innebär inte att vi inte hanterat otillbörliga handelsmetoder. Vi har en avtalsrätt, och vi har mängder med lagstiftning kring otillbörlig marknadsföring och ekonomisk brottslighet. Man får inte fuska med EU-medel och så vidare. Att då lägga lök på laxen i form av ny lagstiftning på något som vi redan sköter tämligen väl blir bara extra byråkrati och krångel.

Jag skulle vilja fråga Socialdemokraterna och Miljöpartiet, som vill ha denna harmoniseringslagstiftning från Bryssel: Vad är det som inte fungerar i Sverige i dag och som vi själva inte kan lösa? Varför ska vi ha nya pålagor från Bryssel? Den frågan tycker jag att socialdemokraterna och miljöpartisterna är skyldiga att ge ett adekvat svar på.

Med detta vill jag passa på att yrka bifall till utskottets förslag att avfärda förslaget från EU.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 17.)

Ny djurskyddslag

§ 6 Ny djurskyddslag

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2017/18: MJU24
Ny djurskyddslag (prop. 2017/18:147)
föredrogs.

Anf. 8 ÅSA COENRAADS (M):

Herr talman! Förväntningarna har varit stora inför den här debatten – den debatt när vi äntligen ska få debattera regeringens förslag till ny djurskyddslag.

Tonläget har varit högt från regeringspartierna, egentligen ända sedan 2003 när utredningen om en ny djurskyddslag kom. Både Socialdemokraterna och Miljöpartiet sa att propositionen skulle komma direkt när de satte sig i regeringen 2014.

Men det kom ingen proposition, och vi väntade, vi väntade och vi väntade. Det har ställts ett antal frågor här inne i kammaren till ansvarig minister om vad som händer med propositionen. På frågorna har ministern svarat att den har beretts i Regeringskansliet.

Så kom då äntligen propositionen nu under våren 2018. Tre och ett halvt år har det tagit för regeringen att leverera en proposition till riksdagen. Det är klart att förväntningarna har varit skyhöga på propositionen. Vi har förväntat oss ett välarbetat nytt lagstiftningsförslag som skulle kunna komma på plats efter alla de frågetecken som uppstod i och med utredningen.

Men gissa om vi är besvikna nu! Här står vi i dag och ska debattera den nya djurskyddstiftningen och de djurrelaterade frågorna från den allmänna motionstiden. Av regeringens mycket storslagna planer blev det inte mycket mer än en tummetott. Det är nämligen så att alla de kluriga frågor

som vi väntade på att regeringen skulle lösa har man inte löst. Regeringen lämnar dessa frågor obesvarade i sin proposition och hänvisar till vidare utredningar.

Regeringen har alltså haft tre och ett halvt år på sig att utreda frågorna och komma hit till oss med ett lagförslag som vi i riksdagen kan ta ställning till. Man skulle kunna fråga sig vad regeringen egentligen har gjort under den här tiden, och jag hade velat ställa den frågan till landsbygdsministern i dag. Men han är inte här. Jag har förstått att landsbygdsministern i stället är på socialdemokratisk turné i Norrlands inland och driver valrörelse. Det säger lite om hur regeringen väljer att prioritera när det gäller djurskyddslagstiftningen framöver.

Vi står alltså här i dag och ska debattera en ganska ofärdig proposition – en proposition som säger att regeringen ska jobba vidare med frågorna. Det här är en nyordning i Sveriges riksdag. Normalt brukar nämligen regeringen komma hit med förslag som vi i riksdagen ska ta ställning till och stifta lagar om. Men nu kommer regeringen i stället hit och vill ha någon form av bekräftelse och mandat från riksdagen att utreda frågorna vidare.

Jag är jätteledsen att behöva säga det, men det här duger inte för en regering som ska leda Sverige framåt. Sveriges lantbrukare, djurägare och inte minst djuren själva förtjänar bättre och tydligare spelregler att långsiktigt kunna följa.

Moderaterna och Alliansen yrkar inte avslag på propositionen, men vi är kritiska därför att vi har förväntat oss mer av regeringens propositioner än vad man har levererat hittills. Samma sak var det med livsmedelsstrategin och senast även med landsbygdsprogrammet: många vackra ord men väldigt lite konkret. Det är tråkigt, för Sverige kan mer, och Sverige behöver mer.

Vi i Alliansen har skrivit en följdmotion till propositionen, där vi förklarar vår inriktning för ett gott djurskydd. Det ska vara ett modernt djurskydd som bygger på fakta och beprövad erfarenhet, ett djurskydd som är för djurens bästa och inte för att vinna väljare, ett djurskydd som inte bara är bra för djuren utan även för djurhållarna som ska förhålla sig till de lagar och regler som vi skapar. I vårt Sverige ska det vara lätt att göra rätt.

Herr talman! Jag tänker nämna några saker som för oss är viktiga med en modern djurskyddslagstiftning. En lagstiftning behöver vara målinriktad och inte detaljstyras från riksdagen. Vi är nämligen inga experter eller forskare, utan vi är förtroendevalda representanter för folket. För djurens bästa ska expertisen därför lämnas över till just experterna, och de finns i branschen som arbetar med djuren dagligen och på ansvariga myndigheter som beslutar om detaljerna. Riksdagen är en långsam institution, och det ska den vara för att lagstiftningen ska vara ordentligt genomarbetad och långsiktig. Vi ska ha en hållbar lagstiftning i Sverige. Men för djurens bästa är det bra att det går ganska snabbt om man behöver ändra reglerna, och då ska det göras av experterna på myndigheten.

Ett modernt djurskydd måste också gå i takt med ett modernt jordbruk och en växande livsmedelsproduktion. Vi moderater ser att hela landet har en unik utvecklingskraft, tillväxtpotential och sysselsättningsmöjligheter som behöver utvecklas. Vi kan dessutom bidra till en hållbar tillväxt som är bra ekonomiskt, socialt och miljömässigt. Näringar inom mark, jord, skog och vatten kan i allra högsta grad hjälpa till med detta men behöver också en ändamålsenlig djurskyddslag som gör dem konkurrenskraftiga på

en global marknad. Extrema djurskyddslag i Sverige tvingar djurhållare att lägga ned sin verksamhet, och i stället för att skydda djuren exporterar vi våra problem och får en sämre djurhållning runt om i Europa och i världen.

Vi vill uppmuntra djurhållare i Sverige att göra rätt och tycker därför att djurskyddet i högre utsträckning ska kopplas till resultat i stället för till åtgärder. Hela syftet med en modern djurskyddslag är att djuren ska må bra och leva hälsosamt. Ett bra exempel på det är Jordbruksverkets moderniserade regler för beteskraV, som ökar flexibiliteten.

Svensk djurhållning är fantastisk. Vi har friska och välmående djur i Sverige. Vi har en minimal användning av antibiotika. Den används till sjuka djur och inte till friska djur, precis som det ska vara. Här skiljer vi oss markant från andra länder runt om i världen, inte minst i EU där antibiotikaanvändningen fortfarande är alldeles för hög och används som kompensation för ett gott djurskydd.

Antibiotikaanvändningen i världen är ett mycket större problem än vad vi antagligen förstår, och det är därför viktigt att regeringen fortsätter att driva frågan inom EU på ett tufft sätt. Undantagen får aldrig bli regel på det sätt som det hittills varit inom Europeiska unionen.

Det krävs en stabil och förutsägbar lagstiftning för att garantera långsiktighet i svensk djurhållning. Alltför tvära kast leder ofta till stora omställningskostnader för såväl företag som privatpersoner. Beslut om förändring av regelverk och nya bestämmelser bör tas med stöd av forskning och beprövad erfarenhet.

Regeringen borde i sin proposition ha säkerställt att detta sker, men tyvärr lämnas många frågor obesvarade, vilket medför en stor osäkerhet för alla de människor och företag som håller djur på ett eller annat sätt där ute. Regeringen visar en oförmåga att komma med förslag till lagstiftning, och i stället växer nya frågor och en osäkerhet inför framtiden fram, och det drabbar djuren. Investeringar som hade behövt göras och planering för framtiden får nu vänta. Verksamheter stannar av, och osäkerheten inför framtiden är stor. Våra djur och våra djurhållare förtjänar bättre, och de kommer att få det bättre med en ny, alliansstyrd regering till hösten.

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till reservation nr 1 om ett ändamålsenligt djurskydd.

(Applåder)

I detta anförande instämde Gunilla Nordgren (M).

Anf. 9 MARTIN KINNUNEN (SD):

Herr talman! Sverige har en av världens mest omfattande djurskyddslag och dessutom många oerhört duktiga djuruppfödare. Vår lagstiftning kring djuromsorg är unik och går mycket längre än vad de andra stora livsmedelsproducerande, konkurrerande länderna gör. En god djuromsorg uppnås i de flesta fall för att lantbrukaren eftersträvar att djuren ska växa och må bra. En god djurhälsa, tillväxt och produktion hänger intimt samman.

Vi i Sverige har friska djur och en låg antibiotikaanvändning, vilket ger goda skäl att bevara och utveckla lantbruket. Den nuvarande trenden, emellertid, medför en ständigt minskande svensk jordbruksproduktion, vilket per automatik innebär ökad import av livsmedel från länder med

lägre ambitioner på miljö- och jordbruksområdet. En förutsättning för ett varierande kulturlandskap och mycket av vår biologiska mångfald är ett livskraftigt jordbruk. Öppna och levande landskap kan inte lagstiftas fram – de finns bara om det är lönsamt att bedriva jordbruk och hålla djur.

Det var 1988 som Sverige fick den nuvarande djurskyddslagstiftningen. Den var internationellt banbrytande och är fortfarande något vi har anledning att vara stolta över. Grunden för lagstiftningen är att djuren har rättigheter. Särskilt viktigt är att understryka paragrafen om att alla djur ska ha rätt till ett naturligt beteende. Det är en väldigt fin paragraf. Däremot kan man ibland ifrågasätta om det verkligen är så det fungerar alla gånger.

Herr talman! Mycket har hänt under de här 30 åren. År 2011 kom en utredning med förslag till en ny djurskyddslagstiftning. Den drogs i långbänk av alliansregeringen, och vi fick aldrig se något lagförslag under deras tid vid makten. Sedan fick vi ett regeringsskifte, och den nya regeringen har kommit med återkommande löften om att den nya propositionen ska komma till hösten, sedan till våren, sedan till hösten och sedan till våren – så har det låtit. Den har utlovats i princip varje höst och varje vår, men nu slutligen levererades den. Det är såklart glädjande, men det är samtidigt beklagligt att propositionen inte är riktigt färdig utan att ett flertal uppdrag nu skickas för nya utredningar. Flera frågor är obesvarade, och man skjuter dem på framtiden. Det har tyvärr varit mer regel än undantag för den här regeringen att man lägger fram luddiga och okonkreta propositioner och skjuter svåra frågor på framtiden. Det är inte så man borde regera Sverige.

Herr talman! Sverigedemokraterna ser positivt på översynen av den svenska djurskyddslagstiftningen. Djurens hälsa ska vara i fokus samtidigt som lagstiftningen behöver anpassas till dagens situation och dess villkor. Vi välkomnar att förslaget till en ny djurskyddslagstiftning tar steg mot att göra lagstiftningen mer målstyrd och mindre detaljstyrd. Men det är som sagt beklagligt att arbetet inte har slutförts.

Vi ser vidare positivt på att det införs krav i lagen rörande djurhållarens kompetens. Propositionen anger även att djur bör hållas lösgående. Det är viktigt att detta arbete fortsätter.

Herr talman! Vi ska samtidigt vara öppna med att det existerar målkonflikter på området och att lantbruket inte alltid är så småskaligt som många skulle önska. I en idealisk värld skulle alla djur gå ute och leva i lagom stora grupper, och avvägningar skulle inte behöva göras mellan djurvälstånd och konkurrenskraft. Nu är det faktiskt inte så. Ett stärkt djurskydd inom lantbruket kan många gånger få den direkta konsekvensen att fler djur föds upp i andra länder med betydligt sämre djurvälstånd och med konsekvensen att det drabbar svensk tillväxt, svenska jobb och svensk livsmedelsförsörjning.

Av den anledningen vore det önskvärt om man tydligare kunde adressera den här målkonflikten. Vi skulle önska att man gjorde kostnads- och nyttoanalyser på djurskyddsområdet av just hur man kan göra så stor nytta som möjligt på djurvälståndsområdet till minsta möjliga merkostnad för näringen. Av den anledningen yrkar vi bifall till reservation 2.

Herr talman! Djur inom nöjesindustrin i allmänhet och på cirkusar i synnerhet är en fråga som Sverigedemokraterna har lyft upp i djurskyddsdebatterna här i kammaren. En god utvärderingsgrund för djurs välmående

är om de får utlopp för sina naturliga behov och beteenden. Tillvaron som cirkusdjur innebär i de allra flesta fall stora inskränkningar i möjligheterna till detta. En viktig del i ett bra och trovärdigt djurskydd är att man ska vara försiktig med att använda djur enbart för nöjes skull.

Vi anser att cirkusar ska omfattas av en tillståndsplikt, där endast cirkusägare som uppfyller vissa grundläggande krav beviljas tillstånd att hålla djur över huvud taget. Vid upprepade brott mot regelverket ska ett sådant tillstånd kunna dras in permanent.

Dessutom bör de besiktningar som i dag utförs efter beställning av cirkusägarna själva kompletteras med icke föranmälda inspektioner, både av transporter och av stationära förvaringsplatser. På detta sätt blir det mer angeläget för cirkusägarna att säkra en kontinuerligt god tillvaro för sina djur även under perioder då djuren inte används i föreställningar.

När det kommer till icke-domesticerade djur delar vi Djurskyddsutredningens bedömning att dessa inte är lämpliga att hålla inom cirkusverksamhet. Vi anser därför att användningen av dessa bör fasas ut. Vi välkomnar att det föreslås i propositionen att elefanter och sjölejon inte längre ska få hållas inom cirkusverksamhet. Vi ser däremot en risk med att bara föreslå förbud för ytterligare två arter eftersom det i framtiden skulle kunna öppna för att använda andra icke-domesticerade djur inom cirkusverksamhet.

Det finns även gränsdragningsproblem på området över vad som är icke-domesticerade djur. Av den anledningen vore det bättre att införa en så kallad positiv lista över de djur som det ska vara tillåtet att hålla på cirkus. Alla andra djur förbjuds då per automatik.

Herr talman! Jag vill säga några ord om svenska folkets populäraste husdjur – katten. Det finns omkring 1,3 miljoner katter i Sverige. Vart femte hushåll har en katt som familjemedlem, och har man inte en katt hemma har man säkert en katt i sitt Facebookflöde. Bilder på söta katter är väl kanske det som sociala medier till stor del handlar om.

Eftersom katten är ett otroligt populär husdjur är det också ett djur som alltför ofta inte får den kärlek och det omhändertagande den förtjänar. De flesta kattägare är ansvarsfulla, men det går inte att komma ifrån att katten ibland behandlas som ett slit-och-släng-djur med lågt värde. Det är kanske inte förvånande, då inköpspriset på en katt är förhållandevis lågt.

Det är hög tid att vi gör upp med detta beteende. Kattens status måste höjas. Det bör i framtiden vara lika självklart att man inte överger eller avstår från att registrera sin katt som att man inte gör det med sin hund. Det bör också bli mer självklart att man försäkrar sin katt, vilket de allra flesta hundägare gör med sina djur.

En obligatorisk id-märkning av katter borde därför införas i lagstiftningen. Det är olyckligt att regeringen inte direkt går vidare med Djurskyddsutredningens förslag. En märkning skulle minska problemen med övergivna katter, samtidigt som det skulle bidra till att upphittade katter lättare kan hitta hem. Dessutom skulle kontrollen av vilka djur som förs in till Sverige förstärkas.

En lagstiftning om id-märkning av katter kan även bidra till att höja kattens status i samhället. Det kan den föreslagna lagstiftningen om förbud mot att överge djur också göra. Det borde inte heller finnas några stora praktiska hinder mot att införa ett register över katter med tanke på att det finns ett fungerande register över hundar. Katterna är visserligen betydligt

fler än hundarna. Men jag ser det inte alls som problematiskt att vältra över kostnaderna på kattägarna. Det kan vara positivt att kostnaderna för att äga katt ökar, eftersom det skulle höja katternas status. Av den anledningen yrkar vi bifall till reservation 14.

Vi har många fler reservationer i betänkandet. Men vi kommer inte att yrka bifall till fler än dessa.

Som jag har sagt tidigare är det positivt att vi nu får en ny djurskyddslag. Dock återstår mycket arbete. Det kanske mest intressanta är hur lagstiftningen kommer att implementeras. Det kommer vi att följa noggrant. Vi har ett positivt utgångsläge i att såväl djurskyddsorganisationer som lantbrukets intresseorganisationer i regel är positiva till lagstiftningen. Men många är oroade över hur implementeringen kommer att fungera. Det är en fråga som vi i riksdagen måste följa noggrant de närmaste åren.

Anf. 10 ESKIL ERLANDSSON (C):

Herr talman! Jag tänkte i den här debatten uppehålla mig huvudsakligen vid två saker som jag anser är väsentliga. Det är rättssäkerhetsfrågeställningen och behovet av att göra verklighet av det som alla pratar om, nämligen regelförenklingar för att öka konkurrenskraften och lönsamheten i näringar som har djur, till exempel det svenska jordbruket.

Jag står självklart bakom alla reservationer som har en centerstämpel på sig, men jag väljer för tids vinnande att yrka bifall bara till reservation 18.

Herr talman! En regering har ett antal uppgifter. En av de främsta och viktigaste är att presentera politik som den här kammaren, riksdagen, därefter kan ta ställning till och fatta beslut om. Men det är som tidigare talare har sagt svårt att hitta skarpa förslag i den proposition som regeringen har lämnat ifrån sig i det här sammanhanget.

Väldigt viktiga och väldigt många områden förbigås eller läggs i stället i nya utredningar som ska presenteras under kommande mandatperiod. Det ger bilden av att vi har en regering i det här landet som har svårt att fatta beslut men som förmodligen också har svårt att enas, speciellt när det gäller den här typen av frågor.

Varför påstår jag detta? Jo, det gör jag med tanke på att en utredning presenterades redan 2011, vilket också har sagts tidigare i debatten. Den remitterades därefter. Under en ganska lång period hade organisationer och verksamhetsutövare möjlighet att tycka till om utredningsförslaget. Det kom in en otrolig mängd synpunkter från organisationer, verksamhetsutövare, institutioner och liknande.

Därefter har ingenting hänt. Man presenterar – jag uttrycker mig kanske lite vanvördigt, men ändå – ett tomt papper och säger att saker och ting som är viktiga ska utredas ytterligare. Den nuvarande regeringen har alltså under en hel mandatperiod, den som vi nu är inne i, inte gjort någonting som förändrar den verklighet vi har i vårt land på det här området.

Herr talman! När det gäller de sakfrågor som jag har tänkt ta upp i debatten kan jag konstatera att förutom skatter och avgifter är det en sak som det pratas mer än ofta om när vi pratar om lönsamhet och konkurrenskraft för den svenska jordbruksnäringen. Det är behovet av att bryta ned och förändra regler och att förenkla för verksamhetsutövare.

Här hade man chansen att göra verklighet av det som alla politiska partier, alla näringsorganisationer, jag vill säga alla verksamhetsutövare, pratar om – att regelförenkla. I motioner har det presenterats ett antal förslag som man med lätthet hade kunnat ta med i propositionen och gjort verklighet av. Några exempel finns i reservation 13, som jag alltså inte yrkar bifall till. Men jag ställer ändå frågan till dem som ska försvara den här propositionen, alltså företrädare för regeringspartierna – Socialdemokraterna och Miljöpartiet. Varför väljer man att förbigå det som alla efterfrågar?

Den andra saken som jag tycker är på gränsen till synd och skam är att man i det här sammanhanget inte tar tag i frågeställningen om rättssäkerheten. Jag vet att riktigt många verksamhetsutövare har en oroskänsla i magen snart sagt varje dag därför att de inte känner trygghet inför den tillsyn som man vet finns och ska finnas. Det är tillsynsmyndigheten som också ådömer det straff som man upplever att ett djurförbud innebär.

Väldigt många som är i tillsynsbranschen har också lite ont i magen. Det finns ingen som prövar det som de föreslår. I andra sammanhang brukar en tillsynsmyndighets ställningstagande prövas i domstol. Så är det inte i det här fallet. Det är alltså skälet, herr talman, till att jag med skärpa och eftertryck yrkar bifall till reservation 18. Jag hoppas att riksdagen gör ett ställningstagande för denna synnerligen viktiga fråga för många människor.

(Applåder)

I detta anförande instämde Kristina Yngwe (C).

Anf. 11 JENS HOLM (V):

Herr talman! Vi står nu inför att fatta det som kunde ha varit ett av mandatperiodens viktigaste beslut, nämligen införandet av en ny djurskyddslag. Precis som konstaterats är vår nuvarande djurskyddslag från 1988, och den är i stort behov av en modernisering och en förbättring.

Det gjordes en utredning redan för sju år sedan om en ny djurskyddslag. Åsa Coenraads från Moderaterna har föredömligt redovisat hur den sittande regeringen har slagit knut på sig själv för att inte lägga fram ett adekvat förslag. Till det kan läggas, Åsa Coenraads, att föregående borgerliga regering inte heller levererade särskilt mycket. Det är någonting med regeringar och värnandet om djuren som jag tycker skaver lite grann. Man är helt enkelt rädd för att fatta beslut, och så är det även med det här förslaget. Det lämnar mycket övrigt att önska.

Det är bra att det nu finns en ny skrivning i djurskyddslagen om att djuren ska skötas i en god djurmiljö och att deras välfärd ska främjas, att djuren ska kunna utöva beteenden som de är starkt motiverade för och att beteendestörningar ska förebyggas. Det är bra och viktiga formuleringar som alla vi som kämpar för djurens rätt kommer att kunna använda oss av. Men det går inte, som sagt, att komma ifrån att förslaget inte kommer riktigt ända fram i mål. Det finns många områden där man helt inte lämnar konkreta förslag, och det kommer jag att beröra här.

Jag vill börja med det som brukar kallas för lantbrukets djur, nämligen de djur som finns inom livsmedelsindustrin och hur de ska födas upp och behandlas. Varje år slaktas 2 ½ miljon grisar och en halv miljon kor.

80 miljoner kycklingar föds upp, transporteras och slaktas under fabriksmässiga omständigheter. Här brukar man säga att vi i Sverige har ett så bra djurskydd och att det är mycket bättre i Sverige. Men när det gäller lantbrukets djur är det i princip samma storskaliga uppfödning här i Sverige som det är på kontinenten. Vi använder väsentligt mycket mindre antibiotika, och det är en bra sak.

Vi i Vänsterpartiet hade hoppats att det här förslaget till ny djurskyddslag skulle ge alla djur inom lantbruket möjlighet till ett naturligt beteende och till utevistelse. De ska slippa uppbindning och fixering, det vill säga att djuren hålls fixerade i en liten bur eller en box. Det gör inte den här regeringen, och det är ett stort underkännande av det här förslaget.

Det är förstås bra att regeringen säger att sjölejon och elefanter i framtiden inte ska få hållas på cirkus i Sverige, men alla andra djur får finnas där och tvingas att utföra onaturliga beteenden för att människor ska underhållas. Vi svenskar är nog så pass insiktsfulla i dag att vi förstår att det går alldeles utmärkt att gå på cirkus utan att djur ska plågas där.

Här hade vi i Vänsterpartiet velat se ett klart och generellt förbud mot vilda djur på cirkus. Vi tror att ett sådant förbud enklast skulle kunna utformas genom en så kallad positiv lista över vilka djur som över huvud taget ska få finnas på cirkus. När det gäller ett fåtal domesticerade djur kan det kanske vara okej med en offentlig förevisning, till exempel hundar som hoppar över hinder eller kaniner som kryper genom gångar. Men dessa djur skulle i så fall föras upp på en positiv lista. Då skulle man kunna få bort alla vilda djur från cirkus i Sverige.

Positiva listor har införts i till exempel Belgien och Nederländerna. Flera andra länder – Finland, Luxemburg och Estland – är på gång att införa så kallade positiva listor för att få bort vilda djur från cirkus.

Herr talman! Det är också ett stort tillkortakommande att regeringen inte lägger fram det förslag som Djurskyddslagsutredningen lade fram, nämligen märkning och registrering av katter. I dag förvildas tusentals katter. De försvinner, och ingen vet vem ägaren är. Myndigheterna måste lägga avsevärda resurser på att fånga in katter som sedan avlivas eller som föredömligt tas om hand av så kallade katthem. Men katthemmen drivs ofta med minimala resurser på helt och hållet ideell grund. Här skulle en obligatorisk märkning och registrering av katterna finansieras av kattägarna kunna vara lösningen på problematiken. Det var precis det som den tidigare Djurskyddslagsutredningen föreslog. Varför, Socialdemokraterna och Miljöpartiet, lägger ni inte fram förslaget? Det är för mig obegripligt.

Alla vi som deltar i den här debatten har nyligen fått ett brev från Sveriges samlade djurrätts- och djurskyddsrelser samt från ett antal konsumentorganisationer. Djurens Rätt och Djurskyddet i Sverige uppmanar oss att fatta skarpa beslut som stärker djurskyddet i Sverige.

Dessa organisationer föreslår till exempel att man ska införa en positiv lista så att vilda djur försvinner från cirkus. Jag håller helt med. Organisationerna som företräder djuren föreslår att uppbindning, fixering och annat onaturligt beteende vid uppfödning av lantbrukets djur ska förbjudas. Jag håller helt och hållet med. Organisationerna föreslår en obligatorisk id-märkning och registrering av katter. Jag håller helt och hållet med.

Man föreslår också att så kallade grytanlagsprov ska förbjudas, eftersom de är väldigt plågsamma. Jag håller helt och hållet med.

Frågan är varför regeringen inte lägger fram de här förslagen. Jag är rädd att den här regeringen, precis som den tidigare borgerliga regeringen under alla dessa långa år, ensidigt har lyssnat på industrins och näringsinspel i det här avseendet och att man inte fullt ut törs ställa sig på djurens sida och ge oss en modern djurskyddslag som väger in djurens rättigheter.

Herr talman! Det finns en till fråga som ännu inte har diskuterats i denna debatt, och det är frågan om de 1,2 miljoner minkarna inom svensk pälsindustri.

Vi i Vänsterpartiet anser att pälsdjursuppfödning för produktion av pälsar och pälsdetaljer är en gammaldags och helt och hållet omodern verksamhet som inte alls är på djurens sida och borde avslutas helt. Vi hade ett sådant förslag 2006, som den tidigare rödgröna regeringen lade fram. Det förslaget revs tyvärr upp av den senare borgerliga regeringen.

Det här är en otroligt viktig fråga, för inom pälsindustrin föds mer än 1 miljon minkar upp. De föds upp i minimala nätburar. Det är två tre minkar i varje bur. De har absolut ingen möjlighet till ett naturligt beteende. Forskningsrapport efter forskningsrapport efter inspektioner från våra myndigheter pekar klart och tydligt på att djuren inom pälsindustrin inte har möjlighet att bete sig naturligt. De lider till exempel av så kallade stereotypa beteenden.

Jag tycker att det är positivt att allt fler länder i världen förstår att det här är en verksamhet som borde placeras på historiens sophög. Nederländerna, Storbritannien, Österrike, Kroatien och ett stort antal andra länder på Balkan har förbjudit pälsindustrin. Tyskland och Schweiz har infört hårda funktionskrav som innebär att djuren måste ha rätt att simma.

Vi i Sverige hade tidigare uppfödning av rävar, men det stoppade vi. Jag undrar, och jag ställer frågan till alla partier här – de borgerliga, Sverigedemokraterna, Socialdemokraterna och Miljöpartiet: Vad är det som i grunden skiljer en rävs behov inom pälsindustrin från en minks? Båda har väl samma behov av att kunna klättra, jaga och röra sig över stora ytor och i minkens fall kunna simma i vatten.

Regeringen föreslår nu att den här frågan bara ska utredas vidare. Man lägger inte fram ett konkret förslag som skulle kunna leda till att pälsindustrin i Sverige stoppas. Det vill vi i Vänsterpartiet göra. Därför, herr talman, yrkar jag bifall till reservation 25, som handlar om just ett stopp för minknäringen i Sverige.

Herr talman! Jag ser att jag drar över tiden, men det här är en viktig fråga. Djur är kännande individer, och de förtjänar respekt. Jag tror att vi alla är överens om det, liksom om att djuren har rätt att utföra sitt naturliga beteende och slippa utstå lidande.

Som i alla frågor handlar det om att göra val i politiken. Å ena sidan finns det de som vill fortsätta tjäna miljontals kronor på att föda upp minkar i pälsindustrin och föda upp, transportera och slakta djur inom animalieindustrin eller fortsätta ha djur på cirkus och tjäna mycket pengar på det. Å andra sidan finns organisationerna som företräder djuren. De säger att vi lagstiftare måste göra någonting för djuren och stå upp för djuren. I det här förslaget tycker jag att det är helt uppenbart att industrins villkor väger alldeles för tungt i den balansräkningen.

Vi behöver en ny, modern djurskyddslag som står på djurens sida. Alla förslag som vi i Vänsterpartiet har i vår motion är förslag som drar åt det

hållet. För tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 25, men jag står självklart bakom alla Vänsterpartiets reservationer.
(Applåder)

Prot. 2017/18:132
14 juni

Ny djurskyddslag

Anf. 12 LARS TYSKLIND (L):

Herr talman! Jag kan börja med att hålla med Jens Holm om att djuren förtjänar respekt. Det tror jag, som Jens Holm också sa, att vi är eniga om.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 21. Den handlar om ökat internationellt samarbete mot överanvändning av antibiotika inom livsmedelsproduktionen, som vi i Liberalerna tycker är en viktig fråga. Men vi står naturligtvis bakom alla reservationer där vi finns med – det är ytterligare sju, tror jag.

Det har redovisats att det finns brister i den här lagstiftningen och att den inte är fullständig. Jag har lyssnat på mina allianskollegor Åsa Coenraads och Eskil Erlandsson och instämmer i vad de säger. Men för att vara lite snäll kan jag säga att i grunden tycker vi i Liberalerna ändå att det är bra att man har kommit så här långt och lagt fram en ny djurskyddslag på riksdagens bord, även om den har stora brister och måste arbetas vidare med.

Det höga svenska djurskyddet är något vi ska vara stolta över. Men det är inte något som kan tas för givet, utan det kräver långsiktigt arbete och bra lagstiftning. Det kommer att skrivas nya kapitel om djurskyddslagstiftningen i Sverige.

Det som jag tycker är viktigt och som allianspartierna har tagit upp i en gemensam reservation är att lagstiftningen ska vara tydlig och ändamålsenlig och att vi ska gå från detaljstyrning till målstyrning. Även om det i viss mån redan sker är det viktigt att vi poängterar det. Det handlar alltså inte om att sänka djurskyddet utan om att göra det ändamålsenligt. Vi i Liberalerna är övertygade om att det går att kombinera. Det finns inget motsatsförhållande mellan konkurrenskraft och bra djurskydd utan snarare tvärtom. De måste kunna gå hand i hand.

Marknadsmässigt har det starka djurskyddet också blivit ett stort svenskt mervärde i livsmedelsproduktionen. Det är alltså inget vi kan se som en black om foten på det sättet; snarare är det ett plus i kanten.

Herr talman! Vi har diskuterat brister här, men trots allt kommer vi att rösta för lagförslaget. Det finns ju inget avslagsyrkande i detta, utan problemet är att det är ofullständigt.

Utredningen som Eva Eriksson gjorde kom redan 2011, så jag kan konstatera att det har varit en lång process. Som uttryckts här finns det lite ”Äntligen!” i detta. Då är det synd att vi inte har kommit ända i mål i vissa frågor. Vi får ändå se detta som någon sorts summering av var vi står i dag, men det finns ytterligare saker att göra.

Det är ju inte så att vi i grunden har någon stor oenighet om vart vi vill komma. Att djuren ska skötas och behandlas väl är en självklarhet, och som uttryckts här måste man ha respekt för djuren. Vi ska ha en djurskyddslag som är skarp och tydlig. Det är en förutsättning för att man ska kunna känna trygghet i den verksamhet man har.

En annan sak som är viktig är att kontrollen är effektiv och likadan i hela Sverige. Eftersom mycket av det här är kopplat till EU:s lagstiftning och förordningar är det också viktigt, inte minst ur konkurrenssynpunkt, att vi ser till att efterlevnaden av EU:s regelverk är likadan inom hela EU

så att det inte blir brister – man tror att det efterföljs, och så blir det en konkurrensfördel. Här är det viktigt att det finns relevanta sanktioner så att den som bryter mot regelverket faktiskt straffas för det.

Jag ska, herr talman, lägga en del vikt vid antibiotikaanvändningen. Den är väldigt starkt kopplad till hur man sköter sina djur och vilket djurskydd som finns. Det har visat sig att Sverige är nästan bäst i Europa. Island och Norge har ännu bättre siffror, och det har väl sina förklaringar. Men detta visar ändå att arbete med djurhållning på ett kunskapsinriktat sätt ger resultat. De svenska djurhållarna ska naturligtvis ha en stor eloge för att de har varit med och utvecklat detta. Lagstiftning är inte alltid det enda saliggörande, utan det krävs också att de som jobbar med detta har stor kompetens kring vad de håller på med.

Djurtransporter finns också med här, liksom i EU:s regelverk. I denna fråga krävs verkligen att man efterföljer regelverken, och där tror jag att vi har en hel del att jobba med.

När det gäller djurförsök är de inte på något sätt något självändamål. De ska naturligtvis begränsas väldigt hårt till de tillfällen när det absolut inte går att göra på något annat sätt. Här krävs forskningsresurser för att man ska få fram metoder för att jobba på annat sätt.

Herr talman! Jag tänkte ta upp det internationella samarbetet kring överdriven antibiotikaanvändning. Vi kan konstatera att antibiotikaresistens nog är ett av de mest skrämmande fenomen vi har och kanske diskuterar för lite. Någon nämnde att man kanske inte ens är medveten om hur skrämmande detta är och vad som kommer att hända om inget görs inom detta område. Vi kommer att få infektionssjukdomar och epidemier som vi inte alls kan bemästra. Det vi har sett hittills kommer kanske att vara en liten västanfläkt jämfört med vad som kan hända. Detta är ett av de verkligt stora hoten.

I Sverige har vi ändå kunnat visa att man med god djurhållning kan hålla nere antibiotikaanvändningen till ett minimum. Jag tror att det var Åsa Coenraads som sa att vi inte behandlar friska utan sjuka djur. Det är den vägen man måste gå. Där har vi ett stort arbete som vi måste driva internationellt för att detta ska bli normen, för det här är ett globalt problem.

Sverige har en bra roll inom WHO, Världshälsoorganisationen, där vi jobbar med detta. Vi jobbar inom EU. Jag vill även nämna att det finns ett nordiskt samarbete kring detta. Nordiska rådet lade 2017 fram en vitbok med tolv konkreta förslag till hur man skulle kunna jobba gemensamt inom Norden mot antibiotikaresistens. Det handlar bland annat om folkupplysning och om incitament för att ta fram nya antibiotika. En av de riktiga stötestenarna är att de antibiotika vi har börjar ta slut och snart inte kan användas effektivt.

Bättre diagnostik krävs så att man inte sätter in antibiotika i onödan; det gäller både djur och människor. Djur står för två tredjedelar av antibiotikaanvändningen, så detta är en viktig faktor. Man brukar tala om one health i detta sammanhang.

Djurvelfärden är alltså väldigt viktig. Trots att vi har bra resultat i Sverige har vi mycket att lära av de andra nordiska länderna. I Norge har man till exempel ett slags vaccinationsprogram som vi inte har i Sverige på samma sätt.

Jag kan bara konstatera att Nordiska ministerrådet har ställt sig positivt till att fortsätta detta samarbete. När det gäller ett globalt problem är internationellt samarbete naturligtvis en grundförutsättning för att vi ska kunna lösa det.

(Applåder)

Anf. 13 JENS HOLM (V) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja fråga Lars Tysklind om den gemensamma reservation som ni borgerliga partier har, nämligen reservation 1 som handlar om en ändamålsenlig djurskyddslag. Det kan ju låta sympatiskt med målstyrning i stället för detaljstyrning. Det är väl ingen som tycker att vi ska gå in alltför mycket på detaljer när vi utfärdar lagar, för vi har myndigheter som kan konkretisera sådana saker.

Men vi hörde till exempel moderaten Åsa Coenraads, som i sitt inlägg tog upp beteskravet för mjölkdjur som ett konkret exempel i sammanhanget. Jag tycker i alla fall att det är väldigt viktigt att vi har krav på utomhusbete för mjölkkor så att korna kan gå utomhus och beta. Anser inte Lars Tysklind att detta är ett viktigt krav att ställa?

Vi har också problem med uppbinding av djur. De står i praktiken fastbundna vid en båspall hela tiden då de är inomhus. Vi har problem med fixering av grisar som stängs in i trånga boxar och inte kan röra sig naturligt. Jag tycker att det är viktigt att vi berättar vad som gäller: att uppbinding och fixering inte ska vara tillåtet. Med er reservation går det inte att göra detta, så jag skulle vilja veta hur Liberalerna ser på saken.

Anf. 14 LARS TYSKLIND (L) replik:

Herr talman! Det är naturligtvis en principiell fråga hur man utformar lagstiftningen och om man ska detaljstyra. När det till exempel gäller beteskravet är vi definitivt för att man ska kunna ställa kravet att djur ska hållas ute. Detta tillhör det naturliga beteendet, om inte annat.

Men när det gäller att i lagstiftning ange exakta tidpunkter och sådana saker tycker vi att den utveckling som har varit, där Jordbruksverket har blivit flexibelt gällande detta, är bra. Jag tror inte ens att Jens Holm och Vänsterpartiet tycker att detta har försämrat djurens situation. Man kan ha olika metoder för att nå samma mål.

Detta gäller egentligen även de andra exempel som Jens Holm tar upp. Man kan ändå sätta upp ett mål. Som någon sa är portalparagrafen väldigt bra. Det fanns redan tidigare med att det är det naturliga beteendet som ligger till grund. Lagstiftningen ger målen, och myndigheterna ger de föreskrifter som krävs för att målen ska kunna nås. Detta tycker jag är en rimlig utgångspunkt i sammanhanget.

Anf. 15 JENS HOLM (V) replik:

Herr talman! Jag tänker att det i allt väsentligt är en subjektiv fråga vad som är ett naturligt beteende för ett djur och vad som är god djurvälstånd. Om man lyfter upp lagstiftningen på en ännu mer abstrakt nivå blir det självklart svårare för oss att reglera till förmån för djuren. Jag tycker inte att de mer flexibla beteskraven har varit till fördel för kossorna. Tvärtom ser vi problemet att det nu faktiskt går att skarva med detta krav.

Om jag formulerar frågan så här, Lars Tysklind: Ni har ändå reservationen om en ändamålsenlig djurskyddslag. De flesta av de lagar vi fattar

beslut om här är målinriktade ramlagar. Det är väldigt sällan vi går in på exakta detaljer. Därför vore det intressant att få veta vilka detaljer i djurskyddslagen ni egentligen vill ta bort och inte tycker hör hemma i förslaget. Det tycker jag att vi kan förvänta oss ett svar på, eftersom ni har en konkret reservation om detta.

Anf. 16 LARS TYSKLIND (L) replik:

Herr talman! Jag får nog göra Jens Holm lite besviken – jag kan inte redovisa den exakta analysen. Detta är den inriktning som vi står bakom. Jag tycker att beteskravet är det kanske tydligaste exemplet på detta. Jag tycker inte heller att man ska glömma bort, vilket jag tog upp i mitt anförande, att våra djurhållare och lantbrukare som har produktionsdjur också naturligtvis ser fördelar med att ha ett gott djurskydd, inte minst för att kunna hålla nere antibiotikaanvändningen.

Det handlar inte bara om att lagstiftningen ska vara preciserad för att det ska bli ett bra resultat. Rent allmänt handlar det om detta med målstyrning, precis som med många andra typer av lagstiftning i Sverige: Vad är det vi vill uppnå? Här vill vi uppnå att djuren får möjlighet till naturligt beteende och att man motverkar beteendestörningar. Utifrån detta får myndigheterna jobba med de föreskrifter som krävs för att detta ska kunna uppnås.

Anf. 17 LARS-AXEL NORDELL (KD):

Herr talman! För oss kristdemokrater är det viktigt att den svenska djurhållningen präglas av höga djurskyddsambitioner. En bra skötsel och god hygien i djurhållningen ger bättre djurskydd och samtidigt hög livsmedelskvalitet. Ett bra djurskydd medför en god djurhälsa, vilket minskar behovet av insatser för att behandla sjukdomar och skador hos djuren.

Den alltför höga användningen av antibiotika inom djurhållningen på många håll i världen innebär ett stort hot mot både djur och människor på vår planet. Allt fler bakterier utvecklar resistens mot allt fler typer av antibiotika. Konsekvensen blir att vi i framtiden riskerar att åter få uppleva en katastrofal situation där tiotusentals människor dör i infektionssjukdomar som vi i dag lätt kan bota med antibiotika.

Även många kirurgiska ingrepp blir i praktiken omöjliga på grund av infektionsrisken. De resistenta bakterierna flåsar nu läkemedelsutvecklarna i nacken. Redan i dag beräknas minst 700 000 människor dö varje år på grund av resistenta bakterier.

Så mycket som två tredjedelar av all antibiotika globalt ges till djur. Siffran i Sverige är en sjundedel. Den ligger alltså på en helt annan nivå.

Sverige har under lång tid tryckt på för att minska antibiotikaanvändningen inom djurhållningen i EU. Det är glädjande med de framsteg som har gjorts inom EU för att skärpa kraven när det gäller antibiotikaanvändning. Flera av de förslag som vi kristdemokrater har haft i våra kommittémotioner är nu på väg att tillgodoses. Det är väldigt glädjande, men mer behöver fortfarande göras på EU-nivå.

På global nivå är situationen fortfarande mörk. Användningen av antibiotika fortsätter att öka. Man räknar med att det fram till år 2030 har skett en 67-procentig ökning på global nivå, vilket är katastrofalt. Störst väntas ökningen bli i länder som Kina, USA, Brasilien, Indien och Mexiko. Det är uppenbart att det behövs nya grepp och ny energi för att undvika att

mänskligheten hamnar i ett läge där vi inte kan använda antibiotika för behandling av infektioner hos människor.

Kristdemokraterna föreslår att förhandlingar genast genomförs på högsta nivå i syfte att enas om nationella kvoter för mängden antibiotika som ges till djur inom respektive land. Dessa kvoter behöver ha en brant utfasningskurva i motsats till den annars förväntade ökningen.

Kristdemokraterna föreslår också att ett internationellt vetenskapligt råd, motsvarande FN:s klimatpanel IPCC, inrättas för att ta fram bästa möjliga vetenskapliga underlag för vilka nivåer av antibiotikaanvändning som är hållbara för att vi ska kunna hålla mängden resistent bakterier på en acceptabel nivå. Det behövs också en tydlig övervakning och sammanställning av statistik över antibiotikaanvändningen på global nivå.

Herr talman! I en internationell jämförelse har Sverige en bra djurskyddslagstiftning. Detta är givetvis bra men medför samtidigt att djuruppfödare i Sverige har högre kostnader än konkurrenter i andra länder. Bönder i vissa länder kan till följd av lägre djurskyddskrav sälja sina produkter till ett lägre pris även här i Sverige. För att svenska bönder inte ska missgynnas är det därför viktigt att djurskyddslagstiftningen harmoniseras inom EU genom att EU-kraven skärps. Strävan måste vara att svenska bestämmelser på djurskyddsområdet ska tjäna som vägledning för arbetet inom EU.

Det är samtidigt viktigt att befintliga regler också efterlevs. Redan år 2001, alltså för 17 år sedan, blev rutinmässig bortklippning av grisars svansar förbjuden inom EU. Men hur ser det ut i dag? Jo, det fortsätter. EU-kommissionen konstaterar att förbudet inte efterlevs. Här i Sverige kan dock våra grisar fortfarande slå knorr på sin svans. Men förbudet måste alltså följas upp och efterlevas. Reglerna finns, men de används inte.

Herr talman! De långa och ofta plågsamma djurtransporter som förekommer inom EU är oacceptabla. För att korta transporterna och transporttiderna behöver EU främja närbelägna eller mobila småskaliga slakterier. EU-stöd av olika slag bör kunna användas för investeringar för att förbättra djurskyddet. Genom att underlätta tillkomsten av mobila och gårdsnära slakterier kan behovet av långväga transporter minskas.

Herr talman! Människan har ett ansvar att värna andra levande varelser. Som vi hörde tidigare förtjänar djuren respekt. Det finns också en djuretik som vi måste följa och utveckla. Onödigt lidande ska inte förekomma. I brist på bättre alternativ kan dock djurförsök i vissa enskilda fall accepteras för att tillgodose legitima behov.

Utvecklingen av alternativ till djurförsök går framåt. Datasimuleringsprogram och cellodlingar kan helt eller delvis ersätta djurförsök i många lägen, vilket är glädjande.

Inom högre utbildning i Sverige förekommer fortfarande djurförsök, av rutin eller för att kursansvarig lärare kanske inte har tillräcklig kunskap om alternativ till djurförsök. Vi menar att alla studenter på de utbildningar där djurförsök traditionellt förekommer borde få grundläggande utbildning om de alternativa metoder som kan användas.

Med dessa ord, herr talman, vill jag yrka bifall till reservation 22, som handlar just om åtgärder mot den globala antibiotikaanvändningen. Självfallet står vi bakom alla våra övriga reservationer också, men för tidsvinande yrkar jag bifall endast till denna.

(Applåder)

Anf. 18 JENS HOLM (V) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är fint att Lars-Axel Nordell tillstår att djuren förtjänar respekt och att de är kännande individer. Därför vill jag fråga Kristdemokraterna: Förtjänar inte de 1,2 miljonerna minkar i Sverige respekt? De lever sina liv under helt miserabla förhållanden i minimala nätburar som inte tillåter deras naturliga beteende. I rapport efter rapport har våra inspekterande myndigheter konstaterat att detta inte är en verksamhet som uppfyller de krav som man rimligen kan ställa på djuruppfödning. Förtjänar inte dessa djur respekt?

Lars-Axel Nordell, varför vill ni i Kristdemokraterna återigen utvärdera den här verksamheten i stället för att ställa krav så att vi kan stoppa den?

Anf. 19 LARS-AXEL NORDELL (KD) replik:

Herr talman! Jag nämnde förut detta med svanskupering, till exempel. Det finns många olika delar som vi har synpunkter på och som vi tycker inte efterlevs.

Jens Holm tar upp problem med utrymmet, trånga burar och så vidare när det gäller just minkar. Självklart förtjänar alla djur respekt, och som jag sa tidigare finns det en djuretik som vi måste följa.

Vi måste diskutera och utveckla vårt förhållningssätt, och därför måste vi följa upp och utvärdera och se hur man kan förbättra också för minkar. Vi har dock inga skarpa förslag på det området i dag.

Anf. 20 JENS HOLM (V) replik:

Herr talman! Nu är det ju så att det finns ett skarpt förslag från oss i Vänsterpartiet, där vi säger att minkarna ska ha rätt att röra sig naturligt, rätt att jaga, rätt att klättra och rätt till vatten att simma i.

Jag skulle vilja fråga Lars-Axel Nordell vilket av de funktionskrav som vi lägger fram – vatten att simma i och möjlighet att klättra, röra sig fritt och jaga – som Kristdemokraterna inte tycker att minkarna förtjänar.

Anf. 21 LARS-AXEL NORDELL (KD) replik:

Herr talman! Inga av de krav som Jens Holm tar upp tillgodoses ju i dag, utan det här är krav som ni har lagt fram. Jag ser framför mig att vi i dialog kan föra ett resonemang om hur vi långsiktigt kan förbättra detta.

Ni har vissa reservationer, och vi har andra reservationer. Vi har inte samma krav i dag som ni har, utan vi har andra krav som ni inte ställer er bakom. Kraven skiljer sig alltså mellan partierna, och på det här området har vi inte lagt någon reservation. Det är helt riktigt.

Anf. 22 ISAK FROM (S):

Herr talman! Vi debatterar en ny djurskyddslag, betänkande 2017/18:MJU24. Jag vill inledningsvis yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på motionerna.

Av inledningsanförandena kan jag konstatera att det är väldigt tydligt att regeringen har hamnat rätt, eftersom både Alliansen, Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet har vitt skilda yrkanden. Balans på bordet diskuteras vi också, och det tycker jag att vi får nu med den tunga propositionen om en ny djurskyddslag.

Detta är något som engagerar kammaren och riksdagens ledamöter väldigt mycket. Det finns 3 följdmotioner med 22 yrkanden och 48 motioner med 96 yrkanden från den allmänna motionstiden. Det håller trenden ganska väl.

I likhet med vad Eskil Erlandsson sa kan man också konstatera att det här är ett blocköverskridande arbete. Djurskyddet och svensk lagstiftning har långa traditioner. Eskil tillsatte Eva Erikssons utredning 2009, vilket var välkommet och efterfrågat eftersom lagstiftningen redan då var föråldrad.

Efter två år levererade Eva Eriksson en tung utredning: 1 100 sidor och två delar. Den innehåller många delar och är inte den alldeles mest lättlästa, och som Eskil var inne på var det väldigt många tunga och spridda remissyrkanden från många olika håll.

Inledningsvis kan man säga att regeringens proposition överlag har mottagits väldigt väl av djurskyddsorganisationer och brukarorganisationer. Det visar också att det finns en balans i den framlagda propositionen.

Mycket har hänt sedan 1988, när den dåvarande statsministern Ingvar Carlsson överlämnade den nya djurskyddslagstiftningen till Astrid Lindgren på hennes 80-årsdag. Det i sig var en stor dag, och det är en stor dag i dag när vi debatterar detta.

Positionerna för vad som är acceptabel djurhållning har flyttats fram rejält, och lagen har efter sin tillkomst lappats och lagats. Nya förordningar har kommit. Vi har inte minst inträtt i EU, vilket naturligtvis också har påverkat även det här politikområdet.

Nu tar vi ett helhetsgrepp och lämnar över ett sammanhängande förslag till en ny, uppdaterad och moderniserad lag där alla de mest grundläggande bestämmelserna är samlade. Vårt förslag bygger i huvudsak på Eva Erikssons tunga djurskyddsutredning på drygt 1 100 sidor och kommer att innehålla alla bestämmelser som är av grundläggande art för ett gott djurskydd. Lagen är tänkt att på samma sätt som i dag kompletteras med mer konkreta krav i djurskyddförordningen och föreskrifter meddelade av Jordbruksverket.

Det slås i en inledande bestämmelse fast att lagen syftar till att säkerställa ett gott djurskydd och att främja en god djurvälstånd och respekten för djur. Naturligt beteende är något som har kommit att bli grundbulten i svensk djurskyddslagstiftning. Av den nya lagen framgår att med naturligt beteende avses att djur ska kunna utföra sådana beteenden som de är starkt motiverade för och som är viktiga för deras välbefinnande. Det införs också ett nytt krav, vilket jag tycker är en stor positionsförflyttning, som handlar om att beteendestörningar ska förebyggas. Det ska inte tolereras.

I lagen införs också ett uttryckligt krav på att den som har hand om djur ska ha tillräcklig kompetens för att tillgodose djurens behov. Det är också rätt centralt. Politiken ger dock inga direkta pekpinningar om utbildning, utan det handlar om relevant kompetens för att sköta om djuren.

Samtidigt som vi också lägger stor vikt vid att säkerställa en hög nivå på djurskydd och djurvälstånd har det varit viktigt för den S-ledda regeringen att få fart på livsmedelsproduktionen och få till stånd en konkurrenskraftig livsmedelskedja, där livsmedelsproduktionen i Sverige ökar samtidigt som vi håller ett högt djurskydd och klarar relevanta nationella miljömål.

Detta är också en del i varför det kanske har tagit lite längre tid. Regeringens prioritering var livsmedelsstrategin, där det fanns flera delar som berör även den här lagstiftningen.

I förslaget har regeringen också varit väldigt noga med att se över konsekvenserna för lantbrukare och andra djurhållningsföretag, och vi bedömer att vårt förslag inte ska leda till några effekter som hämmar konkurrenskraften för den svenska animalieproduktionen. Det är nog faktiskt så att den svenska lagstiftningen är grunden för en konkurrenskraftig animalieproduktion. Det är det goda och länge framarbetade djurskyddet i Sverige som skapar en hållbar konkurrenskraft.

Regeringen tar också nya initiativ på andra områden och har nyligen föreslagit ursprungsmärkning på restauranger, något som är väldigt viktigt för att konsumenten ska kunna välja sitt kött, sin fisk, sina kycklingar och så vidare och veta att de har levt, fötts upp och slaktats under goda förhållanden och en god djurvälstånd.

Vi socialdemokrater anser att det är av största vikt att resultaten av tillgänglig vetenskaplig forskning och beprövad erfarenhet från djurhållning tydligt beaktas i djurskyddsarbetet. Regeringen beslutade därför utifrån livsmedelsstrategin att ge Sveriges lantbruksuniversitet, SLU, i uppdrag att inrätta ett vetenskapligt råd för djurskyddsfrågor, vilket kopplar direkt till det här. Det var väldigt viktigt, och det var också därför det aviserades och sattes igång i samband med livsmedelsstrategin.

Det arbetet pågår nu för fullt och är någonting som vi kommer att följa. Det kommer också att ge grundläggande goda underlag för bland annat Jordbruksverket att få en mer uppdaterad bild om aktuell forskning. Det är viktigt. Att komma och säga att ingenting händer tycker jag därför är trams på hög nivå.

Herr talman! Katter är en stor fråga. Vi har nog alla fått mejl och handskrivna brev som gäller synen på katten. Den lagstiftning som vi nu lägger fram ställer högre krav på kattägaren.

Katten har kommit att bli både älskad och faktiskt hatad. I Sverige finns det ungefär 1 ½ miljon katter, och det är vårt mest populära husdjur. Samtidigt visar beräkningar att vi har omkring 100 000 hemlösa katter i landet.

Det tydliggörs i lagstiftningen att förvildade djur av tamdjursart som är utsatta för lidande ska omhändertas och avlivas av kontrollmyndigheterna. Detta gäller särskilt katter.

I lagen införs också ett tydligt förbud mot att överge djur, i huvudsak katter, som hålls av människor. Detta innebär att alla djurhållare och kattägare faktiskt får ta och skärpa till sig och skärpa sin övervakning över sin katt. Man har ansvaret för sin katt; det är inte okej att ens katt springer i fel sandlådor hos grannen. Det skapar ingen god stämning, och det är ingen acceptabel djurhållning.

Vi vill också utreda frågan om märkning och registrering av katter. Bland andra Jens Holm har lyft fram att detta redan borde ha gjorts. Det är klart att man kan säga att det redan borde ha gjorts, men ett sådant register kostar pengar. Någon ska stå för det. Det finns ideella organisationer som jobbar med detta, och regeringen vill utreda om man kan stärka dessa ideella organisationer i deras arbete. Är det en bra väg att gå?

Kattförbundet Sverak har sedan förbundet bildades 1955 på olika sätt arbetat för att höja kattens status i samhället. Vi delar synen på att deras arbete med id-märkning är ett bra sätt.

Det finns också andra organisationer som jobbar med detta. Djurskyddet Sverige har nyligen lanserat ett kattkörtkort, och detta kan vara viktigt att stärka.

En annan viktig fråga är totalförbudet mot lidande vid träning. Tidigare har detta formulerats som att det gäller lidande vid tävling och inför deltagande i tävling, men vi utvidgar det till att även gälla träning.

Det har funnits farhågor om att detta skulle innebära att man till exempel inte skulle kunna träna jakthundar. Vilda djur omfattas inte av detta förslag. Vilda djur och jakt omfattas i stället av jaktlagen, och därför tar inte djurskyddspropositionen upp just detta.

Det införs ett förbud mot dopning av djur som tränas för eller deltar i prov. Det förtydligas också vilka djur som kan tränas för tävling och som inte får utsättas för dopning, vilket är helt i sin ordning.

Herr talman! Jag kommer att överskrida min talartid med 50 procent; det kan jag säga själv.

Den nya lagen har justerats när det gäller djurförbud. Detta kommer att innebära att det finns möjlighet för den som har fått djurförbud att få en prövning av om man kan ha en mindre besättning eller andra typer av djur.

Vissa motioner tar upp att djurförbud ska prövas av rättsväsendet. Det kan man göra i dag, men det vore inte bra för näringen heller om det skulle framstå som att politiken står och väntar och som att vi inte kan omhänderta djur som far illa. Jag tycker att motionärerna här inte har tänkt färdigt.

Framför allt är det inte bra för djuruppfödarna om det skulle komma fram väldigt dåliga exempel när man väntar på en juridisk prövning i domstol. Djur som far illa ska omhändertas – punkt. Det är vår grundinställning.

Det är också därför som vi ger personalen inom hälso- och sjukvården, socialtjänsten och LSS-verksamheter möjlighet att anmäla allvarliga och uppenbara djurskyddsproblem till djurskyddskontrollmyndigheterna eller, i extrema fall, till polisen.

För oss socialdemokrater är det viktigt att lagstiftningen ska gälla alla djur. Vi ska inte ha någon särslagstiftning, utan detta är en ramlag. Därför är det viktigt att titta vidare på till exempel pälsdjursproduktionen. Vad har man kunnat genomföra? Vad har Minkhälsan genomfört?

Vi har gett Jordbruksverket i uppdrag att särskilt utvärdera minknäringen. Vi förbjuder inga näringar, men vid behov styr vi upp näringarna och säkerställer att relevanta krav uppfylls. Detta är en viktig grundbult. Vi ser ingen skillnad på att hålla grisar, får eller minkar; alla djur ska ha bra förhållanden.

Vi inför också något som har varit väldigt populärt. Enligt uppgift kommer det inom kort att komma ett beslut från regeringen om att i djurskyddsförordningen införa ett förbud mot att hålla elefanter och sjölejon på cirkus. Detta är någonting som många motionärer här i riksdagen har drivit genom åren, och det är roligt att vi nu kan leverera det.

Vi har aviserat att vi kommer att fortsätta att utreda märkning av katter, även hur detta förhåller sig till EU:s nya förordning om dataskydd. Där kommer också ekonomin in.

Vi kommer att utreda konsekvenserna av att införa krav på att hålla djur lösgående. Vi kan också konstatera att det är välkommet om stödssystemen i den nya jordbrukspolitiken, CAP, premierar lösdrift i större utsträckning; det vore väldigt bra.

Herr talman! Sverige är ett föregångsland när det gäller djurhälsa, djurskydd och djurvälstånd. Vår socialdemokratiska ambition är att vi ska fortsätta att vara det, och vi är därför väldigt stolta och glada över att vi i dag kan presentera ett förslag till en helt ny djurskyddslag.

Den nuvarande djurskyddslagen har funnits i nästan 30 år, och djurhållningen har utvecklats i positiv riktning sedan lagen tillkom 1988.

Uppfattningen om vad som är en acceptabel djurhållning har flyttats fram avsevärt, och lagen har sedan sin tillkomst ändrats och kompletterats vid flera tillfällen.

Det är viktigt att vi i dag både kan debattera och fatta beslut om en ny ramlag. Vi tar nu nya, avgörande steg för en god djurhälsa i Sverige.
(Applåder)

Anf. 23 ESKIL ERLANDSSON (C) replik:

Herr talman! I avsaknad av statsrådsnärvaro i denna debatt – vilket jag i sig tycker är underligt, med tanke på att det är en tung lag som ska beslutas om i detta sammanhang och i detta rum i dag – tvingas jag fråga Isak From, som företrädare för regeringspartiet Socialdemokraterna, två saker.

För det första: Vi har i denna kammare enats om en livsmedelsstrategi i vilken vi säger att livsmedelsproduktionen i Sverige ska öka. Förutsättningen för att detta ska ske är att vi håller igen på skatter och avgifter och att vi regelförenklar.

Varför väljer regeringen inte att ta chansen att i detta sammanhang regelförenkla, så att vi får fler lantbruksdjur i våra hag- och betesmarker? Därmed skulle vi få såväl en ökad livsmedelsproduktion som en ökad biologisk mångfald.

För det andra: Varför gör man inte ytterligare saker vad gäller rätts-säkerheten för djurägande människor?

Vi har ju näringsförbud, som prövas i domstol. Vi har omedelbarhet när det gäller vissa förseelser i vårt samhälle, till exempel indraget körkort. Det dras omedelbart om förseelsen är grov, och det prövas därefter i domstol om indragandet var rätt och riktigt.

Varför väljer regeringen att avstå från dessa två saker, som är så viktiga?

Anf. 24 ISAK FROM (S) replik:

Herr talman! Tack, Eskil, för frågorna!

Förutsättningarna för livsmedelsproduktionen är, precis som jag sa i mitt anförande, att vi har en god djurhälsa och en god djurvälstånd. Detta är absolut nödvändigt.

Vi har ett högre kostnadsläge. Det vi kan konkurrera med är goda, fina produkter av hög kvalitet som konsumenterna kan lita på. Det är faktiskt väldigt viktigt.

Som jag också sa i mitt anförande är detta en ramlag. Eskil Erlandsson aviserade när han tillsatte detta att det skulle vara en ramlag. Vi skulle inte gå in på exakta detaljer, utan det kommer i nästa skede i föreskrifter från Jordbruksverket.

Detta är precis enligt vad Eskil själv har efterfrågat. Eller har det hänt någonting sedan 2009, när Eskil tillsatte Djurskyddsutredningen?

Sedan tar vi ett viktigt steg. Vi öppnar ju faktiskt för att man ska kunna göra en mer flexibel tolkning av djurförbud. Man ska inte behöva bli av med hela besättningen. Har man 80 djur och 20 av dem är i ett sämre skick ska man kunna ha en mindre besättning eller andra typer av djur.

Jag tror att det vore väldigt farligt att gå den väg som Eskil efterfrågar, att vi ska vänta och ha långa processer i rättsväsendet, för då skulle animalieproduktionen i Sverige lida skada. Vi skulle få se hemska bilder i tv och tidningar på djur som far illa. Det är någonting som vi absolut inte kan tolerera.

Anf. 25 ESKIL ERLANDSSON (C) replik:

Herr talman! Vad gäller den första frågeställningen tvingas jag konstatera att regeringen inte ens aviserar en vilja att göra förändringar på regelområdet. Nu införs till och med formella kunskapskrav för att få inneha vissa typer av djur.

Det aviseras inga förändringar vad gäller tillståndskrav för viss typ av djurhållning och inga krav vad gäller förprovning av byggnader eller utrustningar – krav som var legitima en gång i tiden men som jag ser det inte är det längre. De skulle underlätta för en utökad livsmedelsproduktion i vårt land, som jag vet att såväl regeringens företrädare som jag vill ha. Jag beklagar detta.

När det gäller rättssäkerheten är det omvittnat av riktigt många människor att de inte känner att de har den rättssäkerhet som de borde ha i en rättsstat i de här frågorna.

Jag gjorde ett antal jämförelser i mitt första inlägg i det här replikskiftet, och jag vidhåller dem. Vill man kan man kombinera detta med omedelbarhet vid svåra överträdelser – och så ska det vara – med en rättssäkerhet där någon oberoende avgör vem som har rätt eller fel. I dag är det tillsynsmyndigheten som är tillsynsperson såväl som åklagare och domare. Jag tycker inte att det är tillfyllest.

Anf. 26 ISAK FROM (S) replik:

Herr talman! Det är klart att för den enskilde djurhållaren är det här en svår process. Men någonting har faktiskt hänt, och det djurförbud som införs i dag gäller efter upprepade tillfällen av misskötsel. Vi öppnar för en flexiblare tolkning av detta. Det har ifrågasatts om det faktiskt är rimligt.

Vi tycker inte att vi ska ha långa domstolsprocesser om omhändertagande av djur. Det vore skadligt för näringen, för konsumenternas förtroende och för animalieproduktionen i Sverige. Jag tror att vi är helt överens om att det här förslaget är en grund för ett livskraftigt jordbruk.

Vi inför relevanta krav på kompetens men utan exakt krav på att man ska ha gått en viss utbildning, utan man kan ha lärt sig genom att ha vuxit upp och jobbat på en gård. Det får prövas i varje enskilt fall om man har kompetensen att fylla i de ansökningar som behövs och svara på relevanta frågor. Det tycker vi är ett väl avvägt grundläggande krav.

Vi står upp för både djuren och produktionen. Den framlagda propositionen är väl avvägd och tillvaratar bådas behov.

Anf. 27 ÅSA COENRAADS (M) replik:

Herr talman! Jag hade som sagt gärna ställt några frågor till landsbygdsministern, men eftersom han inte är här i dag får Socialdemokraternas representant Isak From svara på mina frågor.

Socialdemokraternas representant överskred talartiden med nästan 50 procent, och det är väl lite signifikant också för hur propositionen ser ut. Den är lång och innehåller väldigt många ord. Det är vackert, fint och låter bra, men det saknas konkreta åtgärder.

Min fråga till regeringspartierna är: Är man stolt över den här propositionen? Är man nöjd med att ha lagt alla de svåra frågorna i kommande utredningar?

Man har haft tre och ett halvt år på sig att utreda frågorna, och ändå har man inte utrett färdigt. Är det inte lite beklämmande att man kommer till riksdagen, som ska lagstifta om frågor, utan förslag till lagstiftning?

Anf. 28 ISAK FROM (S) replik:

Herr talman! Tack, Åsa Coenraads, för frågorna!

Propositionen är som sagt på över 500 sidor och innehåller många konkreta åtgärder. Den största förändringen och som är viktig är att beteendestörningar inte tolereras. Det är en stor positionsförflyttning.

Som jag sa har vi haft ett blocköverskridande samarbete. Det var Eskil Erlandsson i den tidigare alliansregeringen som gav uppdrag till utredningen. Utredningen jobbade i två år, och Eva Eriksson levererade två tjocka luntor på totalt över 1 100 sidor med olika förslag. Skulle alla dessa förslag ha genomförts hade vi fått en väldigt spretig lagstiftning, som jag inte tror att någon i den här kammaren hade varit speciellt nöjd med.

Vi har utrett de förslag som vi har tyckt är relevanta. Vi konstaterar att lagstiftningen i dag överlag funkar väl. Det finns anledning att göra skärpningar och följa upp tidigare förordningsförändringar som har genomförts så att de har stöd i lagen. Det är naturligtvis en viktig grundbult att den praxis som har arbetats fram under åren ska ha stöd i lagen.

Sedan behöver vi titta närmare på ett antal delar, och det är lite av en process. Det är också viktigt att vi får till en jordbrukspolitik, en CAP, som stöttar och premierar lösdrift i större utsträckning. Vi förbjuder inte dem som har tillstånd att fortsätta med lösdrift, men den formen av djurhållning ska fasas ut. Där är propositionen väldigt tydlig med att det måste ske över tid.

Anf. 29 ÅSA COENRAADS (M) replik:

Herr talman! Jag tycker att Isak Froms svar säger en hel del om hur man ser på propositionen.

Jag håller med om att Eva Erikssons utredning var gigantisk. Den var detaljerad i vissa delar men väldigt odetaljerad i andra delar. Det var just därför som Alliansen inte återkom med lagförslag i de delar som var ottydliga.

Min kritik mot regeringen är att man lägger fram en proposition utan att de utredningar har gjorts som behövde göras för att komma fram till de konkreta lagförslagen. Det är därför som jag anser att propositionen i sig är ofärdig. Vad man i stället gör i propositionen är att lyfta fram ett antal frågeställningar som gör att saker och ting blir väldigt mycket mer ottydligt och osäkert för alla djurhållare runt om i landet.

Hur ska man göra med kommande investeringar, som i många fall är nödvändiga för att komma framåt och få en konkurrenskraftig livsmedels- och jordbrukssektor i Sverige?

Jag skulle vilja återkomma lite till förbudet mot att överge djur. Jag tycker att det är bra. Om man har ansvar för ett djur är det sunt att man ska ta ansvar för djuret hela vägen. Vårt största problem med övergivna djur är katter.

Problemet är inte i grund och botten att förhindra att djur överges, utan problemet är hur man gör med redan övergivna djur. Vem ska ta hand om dem, och hur ska det gå till? Där är regeringen oss svaret skyldig.

Anf. 30 ISAK FROM (S) replik:

Herr talman! Jag tycker ändå att det är tydligt att vi presenterar än väl avvägd lag. Från både näringen och djurskyddsorganisationerna har det kommit positiva kommentarer till att regeringen nu har presenterat en ramlag som berör alla områden. Precis som jag svarade Eskil fattar vi inte beslut på detaljnivå. Det gör våra myndigheter, och det kommer förordningsförändringar.

Detta är också en process där flera andra politikerområden är med. Livsmedelsstrategin är enormt viktig, och det arbete som har satts igång i SLU:s vetenskapsråd kommer att vara viktigt för regelförenklingar, förbättringar och förtydliganden från Jordbruksverket.

Till syvende och sist är det viktigt att konkurrenskraften finns i jordbrukssektorn och att man vågar investera. Här krävs det fler åtgärder från andra politikerområden.

Vi tar nu ett inledande steg. Det är förbjudet att överge sina husdjur. Det ställs högre krav på den enskilde katthållaren, och kattägare kommer att få se sina katter omhändertagna om de inte sköter om dem.

Anf. 31 JENS HOLM (V) replik:

Herr talman! Åter ser vi ett exempel på att regeringen hellre utreder än agerar. Jag tycker att det är märkligt, i synnerhet i en fråga som engagerar så många människor. Nästan hälften av de svenska väljarna säger att hur partierna ställer sig i djurfrågor är viktigt för vilket parti de kommer att rösta på, och en klar majoritet av svenska folket, oavsett parti, vill ha ett stopp för pälsindustrin i Sverige. Men Socialdemokraterna och Miljöpartiet väljer att fortsätta att utreda, trots att vi redan har en gedigen utredning från 2011.

Förvildade katter är ett stort problem. Isak From sa tidigare angående obligatorisk märkning och registrering av katter att det inte är okej att en katt springer till grannens sandlåda. Men, Isak From, hela grejen med obligatorisk märkning och registrering av katter är ju att man ska kunna veta vilken katt det är som springer till sandlådan. Nu kommer vi fortfarande inte att veta det, och vi kommer att fortsätta att ha problem med över 100 000 förvildade katter som vi inte har kontroll över. Varför agerar ni inte i denna fråga?

Vad gäller pälsindustrin säger Isak From: Vi förbjuder inte enskilda näringar, men vid behov kan vi styra upp. Anser Isak From att minkarna i dagens svenska pälsindustri har möjlighet att klättra, jaga, simma eller bedriva annan sysselsättning? Om inte, vad vill Socialdemokraterna göra åt det?

Anf. 32 ISAK FROM (S) replik:

Herr talman! Som jag sa är det inte tillåtet för kattägare att låta katten springa till grannens sandlåda, oavsett om den är märkt eller inte. Punkt. Men är den märkt är den lättare att lämna tillbaka till ägaren, och annars är det ganska uppenbart att katten inte kommer att fortsätta leva. Lagstiftningen är tydlig med att man får omhänderta och avliva husdjur som ägaren inte kan hålla reda på eller som har blivit förvildade. Det är en ganska stor positionsförflyttning.

Vad gäller minkarna är Jens Holms varumärke att förbjuda näringar, särskilt minknäring. Det är inte en fråga för oss att förbjuda näringar, men givetvis ska djuruppfödning, oavsett djurslag, ha bra förhållanden.

Pälsnäringen har varit ifrågasatt. Det har kommit olika inspel om vart pälsnäringen är på väg. Vi kan ändå konstatera att det är en näring som omsätter över 1 miljard i Sverige. Det finns ett antal konkurrenskraftiga företag i Sverige, främst på landsbygden, som exporterar skinn av väldigt god kvalitet och som hävdar att minknäringen i Sverige är den bästa i världen.

Vi har gett ett tydligt uppdrag till Jordbruksverket att utvärdera var pälsnäringen är i dag i sitt djurskyddsarbete och vilka insatser vi kan behöva göra för att stärka upp det.

Anf. 33 JENS HOLM (V) replik:

Herr talman! Vad gäller katterna fick vi ett tydligt besked. Om ni inte märker avlivar vi. Det är vad Isak From säger. Det är alltså katterna som får ta smällen. Vore det inte bättre med en obligatorisk märkning och registrering så att vi lägger ansvaret på kattägaren, inte på katten?

Så till pälsindustrin. Storbritannien, Nederländerna, Österrike, Tyskland, Schweiz och nu senast Norge förbjuder eller reglerar pälsindustrin i sina länder så att pälsindustrin inte kan fortsätta att verka.

Från Isak From får vi dock ett tydligt besked om varför Socialdemokraterna och Miljöpartiet inte gör något åt pälsindustrin i Sverige: Näringen omsätter 1 miljard kronor. Okej, nu fick vi det svart på vitt. Näringen väger tyngre än de 1,2 miljonerna minkar i den svenska pälsindustrin.

Isak From säger att det är mitt signum att vilja förbjuda verksamheter. Men det förslag som vi lägger fram är samma förslag som ditt och mitt parti och Miljöpartiet var eniga om för tio år sedan: att minkarna ska kunna klättra, jaga, simma och bedriva annan sysselsättning. Det är funktionskrav.

Det var genom funktionskrav vi fick stopp på rävuppfödningen i Sverige, inte genom ett särskilt näringsförbud. Näringsförbud är mycket krångligare och kan bli dyrare eftersom industrin kan ställa motkrav på kompensation från staten.

Genom funktionskrav kan vi få stopp på denna industri och djurplågeriet, men ni vill inte det. Jag frågar igen: Anser Isak From att minkarna i dagens svenska pälsindustri har möjlighet att jaga, klättra och simma? Om inte, vill ni göra något åt det?

Anf. 34 ISAK FROM (S) replik:

Herr talman! Som jag sa i mitt anförande och har sagt ett antal gånger i denna debatt: Vi gör ingen skillnad på vilka djur som föds upp. Alla djur ska ha bra förutsättningar och god djurvälstånd.

Vi gör en tydlig positionsförflyttning och slår fast att beteendestörningar inte tillåts. Detta berör också pälsindustrin och innebär att pälsindustrin ska kunna visa att deras djur inte har beteendestörningar.

Kammaren har inte lagstiftat i detalj om vilka rörelser en gris, ett får, en ko och så vidare ska göra. Det gör vi inte heller när det gäller minkar.

Vad gäller katter har vi aviserat att vi kommer att utreda detta. Det finns ett antal frågetecken. Vem ska stå för registret? Vad kostar det? Kan vi på något sätt stötta de ideella krafter som arbetar med detta? Eller är det staten som ska hålla i detta? Det kommer att kosta staten pengar om man inte tar ut en avgift. Detta är relevanta frågor som vi är skyldiga att beakta.

Vi tar detta på största allvar, och därför lägger vi fram detta förslag.

Anf. 35 LARS-AXEL NORDELL (KD) replik:

Herr talman! Isak From höll ett långt anförande. Kanske är det med anledning av att vi inte har någon minister här i dag som han har tagit på sig ansvaret.

I mitt anförande nämnde jag efterlevnaden av regler i Sverige och i andra länder inom EU. Som exempel tog jag upp att det var 17 år sedan man beslutade att det inte får ske regelmässig kapning av grissvansar. Medan andra länder struntar i detta och fortsätter följer Sverige denna regel.

Vad gör regeringen för det ska bli en bättre efterlevnad av de regler som har beslutats? Det är min första fråga.

Den andra frågan handlar om antibiotikaanvändningen, där prognosen visar att det kommer att bli en ökning med 67 procent globalt. Vi vet att det ser bättre ut i EU, men globalt ser det väldigt illa ut. Vi kommer att drabbas av detta.

Min fråga är: Vad gör ni och regeringen åt detta problem? Hur ser Isak From på problemet? Det är väldigt skrämmande.

Anf. 36 ISAK FROM (S) replik:

Herr talman! Vi kommer i dag att fatta beslut om en helt ny ramlag för djurskydd. Det innebär att Jordbruksverket kommer att stifta nya förordningar. Man kommer att ta hänsyn särskilt utifrån SLU:s nu arbetande vetenskapliga råd. Det kommer att vara viktigt i den fortsatta processen, för djurskydd och uppfödning är en process över tid.

Jag tycker att det är bra att vi har haft en bred, blocköverskridande syn på att djurskyddet i Sverige är viktigt och grunden för att vi har en konkurrenskraftig animalieproduktion.

Antibiotika har blivit ett folkhälsobekymmer, och då helt plötsligt vaknar världen och åker till Sverige och tittar på hur vi har lyckats kapa stora delar av antibiotikaanvändningen. Vi har ett ansvar för att visa på hur djurhållning kan ske så att antibiotika inte behövs.

Vi inför och har lagt fram förslag om ursprungsmärkning. Framför allt tror jag att det är viktigt när det gäller kyckling uppfödd i Sydostasien, som använder jättemycket antibiotika, att konsumenterna blir uppmärksam-

made på att vi, om vi köper produkter från dessa länder, riskerar världshälsan över tid. Detta är viktigt, och jag tror att alla ska vara uppmärksamma.

Jag uppfattar det som att kammaren och riksdagen är helt eniga om att det arbete som Sverige har bedrivit har varit lyckosamt. Vi kan göra mer, men vi har framför allt mycket att lära andra länder. Konsumenterna måste veta att djuren är uppfödda under goda villkor.

Anf. 37 LARS-AXEL NORDELL (KD) replik:

Fru talman! Det är utmärkt att regeringen nu har kommit med detta förslag. Där är vi överens, som Isak From sa, och det är något som vi önskar allihop.

Vi vet att det inte är exakt samma förutsättningar för svenska bönder och bönder i andra länder, inte ens i Europa. Det skiljer sig en hel del. Man pratar ofta om den extra tunga ryggsäck som den svenska bonden går och bär på. Det handlar om krångliga regler men också om beteskravet, där bönderna i andra länder får ersättning för att låta korna gå ute på bete. Det får man inte i Sverige, eftersom vi har det i lagstiftningen. Det är sådant som skiljer.

Samtidigt har vi i Sverige djurhållning där korna kan röra sig fritt på ett helt annat sätt och i betydligt större omfattning än i andra länder. Hur ser ni på det, Isak From? Detta är en sak som lantbrukare ofta pekar på. De känner sig missgynnade och säger att de har en extra ryggsäck att bära på.

Anf. 38 ISAK FROM (S) replik:

Fru talman! Det är klart att det skiljer sig och att länderna inte ser likadana ut.

Vi har också konkurrensfördelar, även om det nu kanske håller på att förändra sig lite grann. Europa har under flera decennier drabbats av olika former av torka, medan vi i Sverige har haft god tillgång till rent vatten att ge våra djur och så att vi kan se till att vi har en jordbruksproduktion. Nu håller det kanske på att förändras.

Vi har flera andra positiva delar som gör att vi inte rätt av kan jämföra oss med alla andra länder. Vi har haft en hög politisk ambition på djurskyddsområdet. En annan del är den gemensamma jordbrukspolitiken, som ska ge likvärdiga konkurrensförhållanden så att vi får en jordbrukspolitik som premierar lösdrift och underlättar när det gäller beteskravet. Man ska inte behöva räkna träd på sina ängar för att få stöd och så vidare. Det är bra om vi kan komma bort från ett sådant detaljerat system.

Den grund vi presenterar i dag är en väl avvägd lagstiftning som ger alla djur en grundtrygghet. Den ger också jordbrukarna tydliga spelregler framöver. Detta är en process som kommer att utvärderas när Jordbruksverket kommer med nya förordningar och när SLU:s vetenskapliga råd kommer med ny forskning. Då kommer vi att kunna fortsätta att debattera nästa steg.

Anf. 39 EMMA NOHRÉN (MP):

Fru talman! För en miljöpartist är det förstås en glädjens dag i dag, när Sverige ska få en ny djurskyddslag. Det är något som vi har kämpat för och pratat om länge.

Vi har hört här i kammaren i dag att det har varit en lång process. Utredningen *Ny djurskyddslag* kom redan 2011, men det är först nu som vi har den på plats. Det har framförts viss kritik om att allt inte är med. Om man lyssnar av kammaren hör man dock att det är väldigt olika delar som talarna själva anser inte är med, så jag tror att det är en bra avvägning som hela kammaren kan stå bakom.

Det är drygt 30 år sedan den gamla lagen antogs, och mycket vatten har runnit under broarna sedan dess. Mycket kunskap har kommit fram, och vi har kommit långt och ändrat vår uppfattning om vad som är acceptabel djurhållning.

Lagen har ändrats, lappats och lagats, och nya förordningar har skrivits sedan dess. Men det är först nu som vi tar ett helhetsgrepp och tar fram en ny lag. Syftet med den nya lagen är att säkerställa ett gott djurskydd och att främja en god djurvälstånd och respekt för djur. Detta tycker jag är ett otroligt fint syfte i en lag, som jag verkligen står bakom.

Respekt för djur betyder ju att lagen ser att djur har ett eget värde, inte bara i relation till eller för människan utan i sig självt. Detta har faktiskt inte alltid varit självklart, utan det har gått lite upp och ned genom tiden.

Jag hade för några år sedan möjlighet att få träffa och prata med Jane Goodall, den kända primatforskaren och etnologen. Jag tror att många känner till henne – hon var i Afrika och studerade schimpanser. En av hennes första banbrytande forskningsinsikter, eller vad andra tyckte var forskningsinsikter, var att schimpanserna är individer och har olika beteenden. Hon namngav dem inte 1, 2 eller 3 utan gav dem namn och visste att den schimpansen är si och den schimpansen är så.

Detta var banbrytande och ett skifte i hur man ser på djur. När jag pratade med henne sa hon att hon inte förstod att det skulle vara så konstigt att djur har personligheter, för hon var uppväxt med hund och hade vetat det jämt. Jag tror att vi som är djurägare har koll på detta och känner igen att alla våra djur är olika.

Vi har tagit många steg framåt också i andra delar. När jag började läsa biologi funderade man på om fiskar kan känna smärta. I dag vet man att de kan det och inte bara det: Man ser att även fiskar har olika beteenden och personligheter. De kan till och med använda verktyg i vissa fall genom att simma till vissa ställen för att knäcka musslor.

Vi ser att djur har olika beteenden. Olika djurslag beter sig olika och har saker som vi människor gärna ser. Jag vet inget djur som kan se så förorättat ut som en avspisad småfläckig rödhaj, se så nyfiket ut som en bergskädda eller vara så avundsjukt som en hund som ser att man klappar katten. Det finns också altruistiska fladdermöss som hjälper varandra utan att vara släkt.

Men att vi ger djur mänskliga drag är inte helt rätt. Det är inte meningen att vi ska förmänskliga djur. Det är inte heller det jag vill genom att säga detta. Det är inte rätt. Vi vill inte ha en disneyfierad värld.

Alla arter har sina drag. De upplever olika saker, har sina förutsättningar och sina behov. Att de reagerar med oro, rädsla, depression och glädje tror jag att vi alla är överens om. Men olika djur har mycket olika drag. Vad vi människor tror är inte alltid rätt.

Jag ska snart återgå till att tala om lagen. Men jag vill ändå dela med mig av något. Jag tror att många kommer ihåg en liten gullig film som valsade runt på Youtube för några år sedan om en liten tröglori, en halvapa,

som satt i handen på en människa. När man killade den på magen lyfte den upp händerna, och alla tyckte att den var så gullig. Detta delades vidare, och det gjorde även jag.

Problemet är att det är så en tröglori ser ut när den har panik och är jätterädd. Det gulliga klippet, som många tyckte var fantastiskt, var egentligen ett filmat övergrepp. Men det visste varken djurägarna eller vi som delade detta vidare.

Med ny kunskap måste vi ta in hur vi behandlar djur. Vi kan göra saker i okunnighet. Men när vi vet saker måste vi också gå vidare. När vi stiftar lagar om djur ska vi inte utgå från människans perspektiv, utan vi måste utgå från djurens naturliga beteende. En ko behöver beta, en gris behöver böka och minkar gillar att simma. Ju mer vi lär oss, desto bättre förutsättningar har vi för en god djurvälstånd och ett gott djurskydd som utgår från djurens naturliga beteende och respekt för djuren. Det är precis det som denna nya lag handlar om.

I förslaget till ny djurskyddslag slås det fast, precis som jag sa, att djur ska hållas och skötas i en god djurmiljö på ett sådant sätt att deras välfärd främjas, att de kan utföra beteenden som de är starkt motiverade för och som är viktiga för deras välbefinnande, alltså ett naturligt beteende. Det är också viktigt att beteendestörningar förebyggs.

I och med att kunskap är så otroligt viktigt har vi redan i samband med livsmedelslagen fattat beslut om att ett vetenskapligt råd ska vara en riskvärderande instans för djurskydd och identifiera, sammanställa och utvärdera vetenskaplig forskning om djurskydd och frågor som hör till detta för att till exempel kunna hjälpa till när Jordbruksverket ska fatta beslut om föreskrifter och så vidare. Man ska ta del av den senaste forskningen. Det är det viktiga.

Förutom just dessa grundförordningar är det många bra saker som finns med i lagen. En sak som ligger lite utanför lagen är att elefanter och sjölejon förbjuds på cirkusar. Själva beslutet blir en förordningsändring. Men det är någonting som vi går fram med. Det är konstigt att detta inte skedde förrän 2018, men nu är det gjort och kommer att förbjudas.

Vi har krav på att den som håller djur ska ha, förutom kunskap, tillräcklig kompetens för att tillgodose djurens behov. Vissa har frågat om man inte borde ha en viss utbildning. Men jag tror faktiskt att denna skrivning om kompetens och hur detta ska tillämpas räcker. Djur är olika, och vi har många olika djurslag. Kan man visa att man har tillräcklig kompetens för det som man håller på med tror jag att det är den bästa vägen.

Vi har redan talat väldigt mycket om katter och om att tamdjur inte ska få överges. Jag kan hålla med om att det är mycket svårt att se om en katt är övergiven om den inte är märkt. Men det är också därför som vi går vidare med en utredning om hur detta ska gå till. Mina katter är redan märkta, registrerade och försäkrade. Men det finns flera olika parallella system. Vi vet inte riktigt hur det skulle vara möjligt att lagstifta om detta. Vi får nu en utredning så att detta kan bli verklighet på ett bra sätt.

Vi har också talat om förbud mot att djur tränas eller används i prov på ett sådant sätt att de utsätts för lidande. Förbudet mot dopning utökas och förtydligas.

Detta tycker jag är självklarheter. Men det är oerhört viktigt att det nu kommer att framgå i lagtext att det är oacceptabelt.

Det finns dock några saker där det måste göras avvägningar och som en utredning ska få titta på. Det gäller grävlingar som används i prov. Vissa anser att samhällsnyttan för eventuellt eftersök och så vidare gör att man fortfarande kan använda levande grävlingar, medan andra inte anser det. Därför gör vi en utredning för att se hur det ser ut och om det har förändrats. Man har ändrat formerna. Men en utredning får visa hur detta verkligen ser ut.

Vi har också nya bestämmelser om djurförbud, så att det kan skapas förutsättningar för en mer nyanserad och proportionerlig tillämpning. Det tror jag är bra.

En otroligt viktig förändring är en skärpning och ett förtydligande när det gäller fixering av suggor. Det ska med all tydlighet framgå att det ska vara tillåtet endast av veterinärmedicinska skäl eller av djurskyddsskäl under en mycket kort tid, till exempel vid en behandling då man kan behöva sätta fast suggan för att komma åt på ett bra sätt. Detta är ingenting som får ske av slentrian eller för att man ska öka produktionen. Det får bara ske av veterinärmedicinska skäl eller av djurskyddsskäl. Det är en tydlig skärpning. Jag tycker att det är ett oerhört viktigt steg i rätt riktning.

Vi får också en ny sekretessbrytande bestämmelse i offentlighets- och sekretesslagen, som gör det möjligt för personal inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten kan lämna uppgifter om vissa djurskyddsproblem till kontrollmyndighet eller polis. Detta är också otroligt viktigt för att upptäcka missförhållanden. Vi vet också att där djur far illa far ofta även människor illa. Detta är ett stort steg framåt.

En av de största delarna i detta gäller att vi nu måste förbättra förhållandena i pälsdjursuppfödningen. Som miljöpartist tycker jag att det är märkligt att vi kan föda upp djur för att använda bara pälsen. Vi vill se ett förbud mot detta. Men vi ser också en bransch som har tagit många steg framåt sedan den senaste utredningen gjordes. Låt oss därför utvärdera hur det ser ut. Det är det som vi kan komma överens om i denna kammare. Men jag har svårt att se att minkar kan utföra sitt naturliga beteende så länge det inte finns vatten att simma i. Jag hoppas att denna utredning ger oss svart på vitt, så att vi kan gå vidare och göra det som har sagts här och få bort denna verksamhet, vilket har skett i många andra länder.

Med detta yrkar jag bifall till propositionen.

(Applåder)

Anf. 40 JENS HOLM (V) replik:

Fru talman! Jag anser att denna proposition på flera områden är en missad möjlighet. I stället för att agera väljer regeringen att utreda. Varför inför man inte en obligatorisk märkning och registrering av katter? Varför förbjuder man inte vilda djur på cirkus? Varför säkerställer man inte att lantbrukets djur får rätt till utevistelse? Varför ser man inte till att det blir ett stopp för uppbinding och fixering av djur? Och varför inför man inte ett förbud mot grytanlagsprov vid grävlingssjakt? Det är bara några exempel på svek mot djuren.

Men det största sveket är sveket mot minkarna i pälsindustrin. Där väljer regeringen, efter att ha suttit vid makten i snart fyra år, att nu tillsätta en utredning om huruvida minkarna har möjlighet till ett naturligt beteende i de minimala nätburarna i pälsindustrin i Sverige.

Jag tror att Emma Nohrén mycket väl vet att en del av en minks grundläggande behov är att kunna röra sig över stora ytor, att kunna klättra, att kunna jaga eller att, precis som Emma Nohrén själv säger, kunna simma. Det är viktigt för dessa djur.

Då undrar jag, Emma Nohrén: Varför stoppar ni inte denna verksamhet nu då ni kan? Varför utreder ni återigen i stället för att agera? Det vill jag veta.

Anf. 41 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar Jens Holm för frågan. Jag tror att han är mycket väl medveten om att våra två partier har en likadan syn på detta. Men han vet också att det inte finns en majoritet i denna kammare för ett sådant beslut.

Om fler ska förstå det som vi vet, att minkar behöver vatten att simma i och att de behöver större burar, behöver vi en utredning som svart på vitt tar reda på om det som nu gäller lever upp till de nya djurskyddskraven. Jag tror inte att det gör det. När vi får reda på det tror jag att vi kan få med fler på ett förbud. Men vi måste kunna visa detta.

Det är också så att minknäringen har tagit flera steg sedan den senaste utredningen, och då är det viktigt att inte bara köra över det utan se vad som har hänt och om det har blivit skillnad. Sedan får man säga om det räcker eller inte. Vad jag vet räcker det inte utifrån vad jag vet om minkar, men låt en oberoende utredare ta reda på det!

Anf. 42 JENS HOLM (V) replik:

Fru talman! Politik handlar om att ta ställning. Det vi gör är att ta ställning för olika intressen som ibland står mot varandra. Vi hörde Socialdemokraternas Isak From berätta att pälsindustrin i Sverige omsätter ungefär 1 miljard kronor. Ja, man omsätter en hel del eftersom man exporterar skinn till rika kineser – man säljer skinnen dyrt där. Men det är någon som betalar priset för det, och det är minkarna.

Jag tycker att vi har tillräckligt med information om hur minkarna har det i pälsindustrin i Sverige. Det tyckte våra partier redan 2006, Emma Nohrén, alltså för tolv år sedan. Då lade vi fram konkreta förslag om hur minkindustrin skulle stoppas i Sverige. Jag tycker att det är lite märkligt att vi kunde agera då men att Miljöpartiet och Socialdemokraterna inte agerar nu när de har chansen att göra det. Emma Nohrén hänvisar till riksdagen och att en majoritet inte vill agera mot pälsindustrin. Då skulle jag vilja säga två saker. Har ni ens försökt? Har ni ens lagt fram ett konkret förslag? Det finns faktiskt rätt många engagerade djurrättspolitiker i de andra partierna. Lagg fram detta, ta striden och vinn den!

Sedan är det faktiskt också så att ni inte ens behöver lägga fram det i riksdagens kammare; det går att reglera detta på förordningsnivå. Då behöver vi inte ens rösta om det här i riksdagen. Vi reglerar mängder med saker på förordningsnivå, liksom genom att kammaren agerar. Då skulle vi kunna få bort minkindustrin. Men ni gör ingenting av det, utan ni väljer att utreda. Det tycker jag är en flathet, och jag tycker att det är ett svek mot djuren.

Anf. 43 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Fru talman! Jag tror att Jens Holm söker en konflikt i en fråga där det inte finns en konflikt.

Vi ser att pälsdjursindustrin och det sätt den bedrivs på innebär en djurhållning vi inte vill se, men vi ska också komma ihåg att sedan vi tillsammans lade fram ett förslag år 2006 – ett förslag som allianspartierna rev upp när de kom till makten – har näringen tagit en hel del steg framåt. Det gör att andra anser att vi bör titta på detta. Vi har en skyldighet att se vad man har vidtagit för åtgärder. Vi ska nämligen inte lagstifta om enskilda djurslag, utan vi ska ha en lag som gör att alla djur får möjlighet till naturligt beteende.

När vi har en utredning som visar hur näringen ser ut i dag tror jag att vi kommer att få ett resultat som säger att den inte lever upp till den nya djurskyddslagen, som kräver naturligt beteende och ser till att stereotypa beteenden försvinner. På så sätt kan vi fasa ut näringen.

(Applåder)

Anf. 44 CARL SCHLYTER (MP):

Fru talman! Djur är någonting vi alla engagerar oss för. Jag tänker att Miljöpartiet har haft som tradition att röstmaximera hos dem som inte kan rösta på oss – framtida generationer, solidaritet med folk i alla länder och djur och natur. Men det borde inte vara en bara miljöpartistisk linje att försvara dem som inte kan göra sin röst hörd; det är ett utvecklat samhälles skyldighet.

Om man skulle fråga ledamöterna här i kammaren tror jag att varenda ledamot skulle säga: Ja, vi är stolta över att Sverige går bortom EU:s minimikrav för djurskydd – när vi har gjort det. Men varför inte gå vidare på den väg vi är stolta över? Jag tror att det finns någonting annat här som alla kan dela, nämligen:

Du gamla, Du fria, Du fjällhöga nord
Du tysta, Du glädjerika sköna!

Låt vår nationalsång kunna tillämpas även på djuren!

Låt dem inte växa så fort att kycklingar bryter benen och djur stressas sönder – låt dem bli gamla.

Låt dem ha obligatoriskt bete på sommaren – låt dem vara fria.

Bevara fjällbetet – se till att det finns kvar i vår fjällhöga nord.

Du tysta: De djur som kommer till slakteriet har rätt att få omedelbar bedövning före slakt. Låt tystnaden, inte ångestskriken gälla!

Du glädjerika sköna: Låt inte dessa levande varelser tvingas till cirkuskonster de inte vill göra.

På en del av dessa punkter kommer vi vidare. Sjölejon och elefanter kommer att slippa leva på cirkus. Vi har skrivit in rätt till naturligt beteende och starkt motiverat det. Det finns lite förändrade krav på bedövning. Vi kommer en bit på vägen; äntligen, efter sju år, har vi ett förslag som faktiskt leder någonvart. Men varför inte gå ett steg längre?

Jag minns när jag var ny i Bryssel och jobbade där. Då var det en stor skandal där en massa kycklingar dog men det dröjde länge innan någon ringde veterinären. Man ringde i stället försäkringsbolagen, och först när försäkringsbolagen fick betala ut för mycket upptäcktes det att kycklingarna blivit förgiftade. I Sverige är det djurvälstånd som gäller. Här ringer vi

veterinären när djuren är sjuka, och här förebygger vi att djuren blir sjuka. Vi är väldigt glada över att antibiotikaanvändningen är låg här.

En del säger att detta kostar pengar, att vi inte har råd och att vi måste förenkla – ställa lägre krav. Men det är verkligen att skjuta sig själv i foten. Målstyrning kan låta gott, men vems mål försöker man nå? Det är lätt hänt att de kortsiktiga ekonomiska målen får styra. Det är bättre att ha en tydlig reglering, som propositionen föreslår till skillnad från reservationen från allianspartierna.

Konflikten mellan människans bästa och djurens bästa är oäkta. Det handlar bara om vem som får betala priset för dålig djurvälstånd.

Det är dumsnålt att tränga ihop djur så att antibiotikaanvändningen ökar. De blir sjuka, veterinärkostnaderna stiger och till slut finns det så många multiresistenta bakterier att vårdkostnaderna skenar.

Det kostade miljarder i skadestånd att sälja hästkött som någonting annat.

Uppfödning med billigast möjliga kraftfoder kan leda till att arbetare och miljövännar dör i Brasilien i kampen om regnskogarna.

Danskarna har fått känna på konsekvenserna av att regelmässigt bryta mot regelverket för hur man föder upp grisar: Till slut leder dåligt stimulerade grisar till att inte bara grisarna biter varandra i svansen utan att näringen gör det. Nu inför danskarna egna märkningskriterier för att höja standarderna.

Det kan tyckas lönsamt att importera konstgödsel, med ändliga resurser med fosfor, från Marocko. Globalt släpps 575 megaton koldioxid ut av detta. Med bete – med naturligt foder – kan vi dock klara oss utan dessa import av konstgödsel och sojaböner.

Det är inte kosläppet vi ska släppa taget om, utan det är myten om att de minskade beteskraven skulle öka lönsamheten. Vi kan dessutom aldrig konkurrera med lägsta pris – bränslet är billigare i Rumänien, marken kostar mindre i Bulgarien och lönerna är lägre i Grekland. Vår enda chans är att producera mervärden byggda på djurvälstånd. Därför ska vi gå vidare med att höja kraven på djurskyddet.

Då finns det en del saker där vi inte riktigt har nått hela vägen fram. Jag tycker till exempel att vi kunde ha tagit tydligare ställning mot uppbindning. När det gäller detta med att fixera suggorna hänvisar man till att det kan behövas av djurvälståndsskäl. Men orsaken är ju att grisarna växer så fort och blir så tunga och stora så snabbt. Det är feltänkt från början när man tvingas fixera djur för att de växer så fort att de krossar sina egna barn. Det är detta vi ska göra någonting åt. Svenska konsumenter är villiga att betala lite extra för det som är bättre, men då måste svensk köttproduktion också vara bättre.

Jag vill också nämna försöksdjuren. Regeringen har instiftat ett 3R-centrum som ska raffinera, reducera och ersätta tidigare djurförsöksmetoder. Det är väldigt bra. Här kan vi också gå vidare i arbetet. EU-regelverket för djurförsök lämnar ganska stort utrymme för nationell tolkning. Här skulle Sverige kunna visa vägen i 3R-arbetet och bli först med en läkemedelsindustri och kemiindustri som ersätter djurförsök snabbare än alla andra. Det handlar om att pressa på så att alternativa metoder blir godkända inom OECD-systemet.

Sedan finns minknäringen. Svenska folket tycker att det är en otidsenlig metod att producera kläder. På 1800-talet och i början av 1900-talet var iskarlar en ganska vanlig syn på våra gator. De sågade upp stora isblock, och man lade dem i sina isskåp. Det finns inte längre några kvar. De behövs inte. Vi har en bättre lösning att hålla maten kall: kylskåp. De fick göra annat. Det var ett hårt och slitsamt arbete.

I dag finns det minkfarmare. Det är också ett hårt och slitsamt arbete, och det är väldigt slitsamt och jobbigt för minkarna. Det är också ett otidsenligt arbete. Vi har alternativ, inte för att hålla oss kalla men för att hålla oss varma. Minkpälsar behövs inte längre. Pälsar behövs inte längre. Det finns många goda alternativ. Och framför allt: Att plåga djur bara för att göra oss varma är verklig kyla.

Vi säger här i kammaren att minknäringen har försökt att utveckla sig. Jag tycker inte att de har försökt att utveckla sig. De har vetat att djurskyddslagen kommer. De vet att det finns en majoritet av svenska folket som vill ersätta deras näring med andra jobb. Ändå var det bara tre av 32 undersökta minkfarmer som klarade sig utan anmärkningar vid inspektioner. Jag tycker inte att de anstränger sig för sin överlevnad. Då ska inte vi heller göra det. De har säkert många kvalifikationer och kan göra många andra bra jobb. Men minkuppfödning utan de mest basala kraven på naturligt beteende funkar inte.

Vi är överens om att vi ska ha beteskraft, för det är ett naturligt beteende. En majoritet av partierna här i kammaren har genom olika kongressbeslut och annat sagt att vi ska ha simning, som är en del av ett starkt motiverat och naturligt beteende. Varför beslutar vi inte bara om det här i dag? Jag tycker att vi kunde göra det för folket, för minkarna och för minknäringens bästa. De kan få jobb som har en bättre framtid för sig.

Många andra länder har redan tagit det steget. Varför ska Sverige ligga efter? På World Animal Protections ranking kommer vi väldigt högt upp. Låt oss kämpa för att få en guldplats. Storbritannien och ett stort pälsproduktionsland som Nederländerna klarade det. Österrike, Slovenien och en massa länder på Balkan har redan gått före oss. Tyskland har infört simkrav.

Vi sitter här och diskuterar. Vi ska utreda: Behövs det, eller behövs det inte? Är det starkt motiverat? Är det så eller inte? Man säger att det finns vetenskapliga rapporter som visar att det inte är det. De senaste åren har det kommit flera mycket bra utredningar som har visat att när man testar simning i tillräckligt stora bassänger är det ett starkt motiverat beteende som är nödvändigt för deras välfärd.

Då borde vi väl ställa det krav som vår egen lag säger att vi ska ställa. Nu kommer det att utredas. Jag tycker att vi kunde fatta beslutat här och nu i dag.

Anf. 45 JENS HOLM (V) replik:

Fru talman! Jag håller helt med Carl Schlyter, i synnerhet i frågan om pälsindustrin. Den är otidsenlig. Det är genant att Sverige ligger efter och att en mängd andra länder går före och förbjuder pälsindustrin eller inrättar hårda funktionskrav så att den i praktiken blir förbjuden som i Tysklands och Schweiz fall.

Det är också modigt av Carl Schlyter som miljöpartist att gå upp i debatten och tydligt deklarerat att han anser att det inte behövs fler utredningar, som är det som regeringen föreslår, utan att vi borde kunna agera nu.

Därför undrar jag helt enkelt: Kommer Carl Schlyter att rösta för reservation 25, som handlar om att vi ska agera mot minkindustrin i Sverige så att vi en gång för alla får ett stopp för den? Det är reservation 25 från Vänsterpartiet.

Anf. 46 CARL SCHLYTER (MP) replik:

Fru talman! Låt mig säga att det inte finns några goda och dåliga miljöpartister. Vi sitter i regeringen, och man gör så gott man kan. Båda våra partier har egentligen kongressbeslut på att ha simkrav. Man tycker att det kunde vara enkelt att fatta det beslutet.

Nu har regeringen inte gjort det. Det traditionella är då att man som riksdagsledamot följer den egna regeringens beslut. Därför finns det krav på mig som miljöpartist och regeringspartist att rösta med regeringen.

Jag tycker att det är en osund ordning när alla alltid ska rösta likadant. Vi lever inte i Nordkorea eller är i en kinesisk folkkongress. Vi är inte en algoritm, som Valter Mutts sa här. Vi är också vi kännande varelser.

Jag har engagerat mig i den här frågan. Jag var till och med ordförande i EU-parlamentets djurskyddsgrupp. Ibland måste man låta sina personliga övertygelser och principer stå före lojalitet med en regering och i solidaritet med de levande djuren vi försöker skydda.

Vi tar väl en liten sommarebelltid här i och med att jag säger: Jag kommer att stödja er reservation, för jag kan inte göra någonting annat. Men det betyder inte att de miljöpartister som inte gör det i dag gör ett dåligt val. De har gjort så långt det gick i regeringen.

Jag önskar egentligen att vi alla här kunde ha en fri röstning. Då är jag säker på att er reservation skulle vinna. Om alla här fick rösta efter hjärta, själ och omtanke skulle den reservationen vinna i dag. Det finns en majoritet som inte vill ha detta. Men tyvärr är det inte så riksdagen funkar.

Jag önskar att riksdagen oftare kunde lämna utrymme för den egna tanken, den egna viljan, och göra det som man vet är rätt och inte ständigt försvara en kompromiss man har gjort med en näring som vi egentligen borde reglera i stället för att följa.

Anf. 47 JENS HOLM (V) replik:

Fru talman! Jag tackar för det stödet. Det är modigt och hedervärt av Carl Schlyter att följa sitt hjärta och rösta för det som är det bästa för djuren. Det bästa för djuren anser jag också förstås är reservation 25 i betänkandet.

Jag vill härmed uppmana alla riksdagens ledamöter: Titta på reservation 25. Den handlar om att vi ska stoppa pälsindustrin i Sverige därför att minkarna där lider och inte kan utöva sitt naturliga beteende.

Jag tror precis som Carl Schlyter: Om fler skulle läsa reservation 25 noggrant och om fler skulle följa sitt hjärta och agera för djuren skulle vi vinna. Då skulle vi kunna kasta pälsindustrin på historiens sophög där den hör hemma. Det är något som alltfler länder i världen gör. Sverige ska inte hamna på efterkälken i den här viktiga frågan.

Anf. 48 CARL SCHLYTER (MP) replik:

Fru talman! Härligt talat! Vore det inte underbart om vi här i riksdagen nu, i en av de allra sista omröstningarna för hela mandatperioden, satte en ny standard för hur vi fattar beslut?

Alla partier här kunde komma överens om att ha fri röstning i den här frågan. De skulle kunna låta alla sina medlemmar i partierna inför valet kunna säga: Jag tog ett självständigt beslut i denna fråga. Jag struntade i arbetsordningen. Jag struntade i kandidatkontrakt. Jag struntade i en massa regler som håller tillbaka oss från att agera som de människor vi alla är här.

Alla vi här blev politiker för att vi ville förändra samhället. Vi ville göra det tillsammans med andra i partier, inte blint lyda en lojalitetstradition som finns med regeringen när partiet sitter där, eller med ens parti om man har en stark övertygelse och har deklarerat den i förväg.

Det vore väl befriande att äntligen kunna rösta fritt i en fråga som handlar om liv, hjärta och själ? Vi borde ta mod till oss och göra det den här gången och visa väljarna: Här sitter tänkande, kännande människor. Det är inte politiker som bara lyder sina traditioner.

Vi har gjort uppgörelser. Vi satsar på dem, och vi försvarar dem. Men ibland måste man kunna tillåta sig att låta sitt hjärta och sin övertygelse stå över partibandet och bandet med regeringen.

Vi har en maktdelningsprincip i Sverige. Regeringen har en del av makten, och riksdagen har en del av makten. Låt oss visa att vi vågar stå självständiga åtminstone den här gången! Det behövs lite mer frihet för att väljarna ska återfå förtroendet för politiker som kännande och tänkande varelser och inte bara som partimedlemmar.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 17.)

§ 7 Invasiva främmande arter

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2017/18: MJU23
Invasiva främmande arter (prop. 2017/18:211)
föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

(Beslut fattades under § 17.)

§ 8 Ett tydligare och enklare detaljplanekrav

Civilutskottets betänkande 2017/18: CU34
Ett tydligare och enklare detaljplanekrav (prop. 2017/18:167)
föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

(Beslut fattades under § 17.)

§ 9 Skriftlighetskrav vid telefonförsäljning

Civilutskottets betänkande 2017/18:CU36
Skriftlighetskrav vid telefonförsäljning (prop. 2017/18:129)
föredrogs.

Anf. 49 CAROLINE SZYBER (KD):

Fru talman! Avtalslagen fyllde häromåret 100 år. Det muntliga avtalet har varit och är en viktig del av avtalsrätten. Men när det finns ett utrymme för att utnyttja och lura personer och när företag startas för att i princip bedriva illegal verksamhet måste lagstiftningen gå före.

Säljarens inledande fras om att han eller hon inte ska sälja någonting glider över till ett erbjudande som missuppfattas. Sedan kommer fakturan. Ett störande samtal blir en väldigt dyr affär. Konsumentskyddet vid telefonförsäljning måste stärkas. När en äldre person svarar i telefon och någon ringer från den organisation som han eller hon i 50 år har varit medlem i – då finns det grund för tillit. Denna tillit utnyttjas alltför ofta av telefonförsäljare för att kunna göra en affär.

Det kan vara din mormor eller din farfar som går med på att teckna en prenumeration på lotter; åtminstone är det vad säljaren säger har hänt. Sedan står den äldre personen där med utökade månadsavgifter när man redan har en ansträngd plånbok.

Konsekvenserna av en mycket utstuderad strategi uppmärksammades förra hösten av Dagens Nyheter.

– Heter du Caroline?

– Ja.

Så kan det låta, och detta ja används sedan i en klippning av ljudband för att bevisa att ett avtal har ingåtts. Då används detta ja i stället som svar på frågan: Är du intresserad av den här produkten? Många äldre känner då en press på att ett avtal har ingåtts och att det som sägs är sant.

Många uppfattar i dag telefonförsäljning som störande. När telefonen ringer är det ofta en telefonförsäljare med ett erbjudande. Den vanligaste orsaken till problem vid telefonförsäljning är enligt Konsumentverket att kunden känner sig påprackad något som man inte vill tacka ja till.

Graverande i dessa fall är inriktningen på bindande prenumerationer på produkter. När man dessutom ringar in målgrupper som äldre, personer med svag ekonomi eller människor med bristande språkkunskaper tycker jag att det tydligt framskymtar en brist på skrupler som inte får gå oadresserad av oss politiker. Det finns alltså starka skäl att stärka konsumentskyddet vid telefonförsäljning.

Den aktuella lagskärpning vi i dag debatterar är ett skriftlighetskrav som innebär att det kommer att krävas att det muntliga kravet följs upp innan ett avtal kan slutas. Man behöver få en klarhet i vad avtalet gäller, när det har ingåtts och när det startas. Detta är något vi kristdemokrater har drivit under en längre tid.

Kristdemokraterna hade också gärna sett att lotteriverksamhet hade ingått i förslaget så att *all* telefonförsäljning hade kunnat förbjudas vid ett och samma tillfälle. Socialdemokraterna, som själva har en lotteriverksamhet, blir svaret skyldiga när det gäller varför detta inte inkluderas i denna produkt. I kritiken som har framförts mot Kombispiel av bland annat Folkhälsomyndigheten anmärks på den utstuderade marknadsföring som

har skett gentemot grupper med svag ekonomi. Kreditförsäljning av spel är olaglig för andra aktörer inom spelbranschen.

En god affärsetik väcker respekt och medför hållbara kundrelationer. Skriftlighetskravet är i detta sammanhang ett gott tillägg för att främja denna sak. Därför bör det gälla alla berörda.

Telefonförsäljning är i grund och botten ett positivt och seriöst verktyg för många företag, även om problemen inom ramen för konsumentskyddet har uppmärksammats under en längre tid. Det är därför välmotiverat och nödvändigt att skärpa lagstiftningen.

Vi inom Alliansen hade gärna velat senarelägga datum något för lagens ikraftträdande eftersom företagen nu får en väldigt kort tid på sig från att vi fattar riksdagsbeslut fram till dess att nya regler börjar gälla. Företagen måste få en rimlig chans att hinna ställa om säljsystem och utbilda personal. Vi föreslår därför ett ikraftträdande som flyttas fram fem månader till den 1 februari 2019.

Detta är en bransch där det är många unga som jobbar. Det är studenter och personer som har stått långt ifrån arbetsmarknaden. Det är även ett väldigt bra instegsjobb. Därför är det viktigt att vi också värnar den seriösa delen av branschen. Det hade man kunnat göra på ett mycket bättre sätt genom att flytta fram ikraftträdandedatumet i stället för att nu hasta fram någonting.

Vad gäller formkravet på ett skriftligt medgivande vill jag verkligen betona att lagen och rättstillämpningen inte får vara ett hinder för företag eller kunder att ta vara på digitaliseringens möjligheter. Lagstiftningen måste vara teknikneutral, och jag ser fram emot de olika tekniska lösningar som kommer att tas fram av företagen. Här ska lagstiftningen stötta snarare än att försvåra.

Avslutningsvis: Utifrån att man nu har lagt lotteriverksamhet utanför produkten vill jag yrka bifall till reservation 1 för att markera att jag tycker att detta är en brist i ett annars gott lagförslag.

Jag yrkar alltså bifall till reservation 1.

Anf. 50 MATS GREEN (M):

Fru talman! Även jag vill börja med att yrka bifall till reservation 1.

När socialdemokratiska ekonomiska egenintressen står på spel är konsumentskyddet inte vatten värt. Så skulle man kunna sammanfatta det lagförslag vi nu ska ta ställning till.

Låt mig dock vara tydlig, fru talman, när vi nu diskuterar telefonförsäljning i denna kammare: Möjligheten för företag att sälja varor och tjänster genom telefonförsäljning är ett bra och viktigt verktyg som måste värnas. Telefonförsäljning bidrar till företagande, precis som Caroline Szyber var inne på, och tillväxt. Det skapar årligen många nya arbetstillfällen i hela Sverige. Att arbeta med telefonförsäljning är ofta det första jobbet för många av landets unga, och det bidrar till att många får in en första fot på arbetsmarknaden.

Det finns dock goda skäl att stärka konsumentskyddet vid telefonförsäljning. Många konsumenter upplever att de alltför ofta drabbas av mindre seriösa försäljare som genom aggressiv telefonförsäljning pådyvlar dem att tacka ja till varor eller tjänster på villkor som man inte har haft möjlighet att granska tillräckligt.

Fru talman! Förutom att dessa försäljningsmetoder slår hårt mot de enskilda personer som drabbas skadar det förtroendet för de många seriösa företag som finns och som vill ta ansvar. Det här gör att det finns goda skäl för en skärpt lagstiftning både för konsumenternas och för de många seriösa aktörernas skull. Ett effektivt konsumentskydd stärker möjligheten för ansvarstagande företag att bedriva sin verksamhet och hjälper konsumenter att fatta välgrundade beslut.

Det finns dock delar i regeringens förslag som vi i Alliansen vänder oss skarpt emot. Regeringen har klargjort att lagstiftningen inte är generell utan att det finns ett undantag för spelmarknaden. När den rödgröna regeringen vill strama åt telefonförsäljningen undantar man alltså lotteriförsäljningen trots att det är där man ser de största problemen.

Socialdemokraternas egna lotteriföretag har omvittnat använt sig av tveksamma försäljningsmetoder som leder till att ärenden landar hos Kronofogden. När mångmiljonbelopp till den socialdemokratiska rörelsen står på spel hörs inga brösttoner om konsumentskydd.

För att ytterligare vidga problembilden av det här undantaget finns det något som är viktigt att betona: Direktmarknadsföreling i allmänhet, och telefonföreling i synnerhet, är en av de vanligaste frågorna från allmänheten till Lotteriinspektionen. Inspektionen ser nu även att denna typ av frågor från allmänheten ökar.

Vi anser att konsumentintresset måste komma i första hand och att regeringen inte har grund för att göra ett sådant tydligt undantag för en specifik typ av produkt. Detta blir som sagt än mer angeläget med tanke på vad som på senare tid framkommit om att det på lotterimarknaden finns aktörer som använder sig av aggressiva försäljningsmetoder, i synnerhet till personer med stora ekonomiska problem.

Fru talman! Det här förslaget väcker många frågor om regeringens bevekelsegrunder för att skräddarsy en ny konsumentreglering på ett ytterst tveksamt, för att inte säga klandervärt, sätt. Det är anledningen till att samtliga övriga partier i civilutskottet på Alliansens initiativ drivit igenom ett tillkännagivande, som alltså även Vänsterpartiet och Sverigedemokraterna instämt i, till regeringen om att lotteriföreling via telefon inte ska undantas från skriftlighetskravet utan tvärtom givetvis ingå i detta.

Anf. 51 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD):

Fru talman! Seriös försäljning bygger alltid på att båda parter blir nöjda med uppgörelsen. Det bygger på att både säljaren och köparen vill genomföra köpet, och då är båda angelägna om att detta köp verkligen går igenom. Därför är ett skriftlighetskrav knappast ett problem för seriösa telefonföreljare, då köparen av tjänsten är lika mån om att bekräfta köpet skriftligt som säljaren är. Det är därför som skriftlighetskravet är så bra – köparen kan inte lika lätt luras att tacka ja till något som den senare ångrar och får om den vill lite tid att fundera igenom om köpet verkligen är vad den önskar innan köpet bekräftas.

Jag är glad att vi nu får en lag som försvårar för de avarter av telefonföreljning som inte bygger på att båda sidor är lika nöjda. När telefonföreljare riktar in sig mot vad de uppfattar som svaga grupper i samhället och försöker få dem att ingå ett avtal som de inte efterfrågar måste politikererna agera och begränsa möjligheterna.

Fru talman! Det finns varor som inte lämpar sig alls för försäljning via telefon, skulle jag vilja påstå. Varor som är förknippade med beroende och ohälsa tycker vi inte ska säljas via telefon alls. Därför tycker vi att det bästa vore att helt förbjuda försäljning av sådana varor via telefon. Nu är det tillåtet att sälja till exempel lotter via telefon, och det tycker vi är fel. Dessutom omfattas inte lotter av denna lags krav på skriftlig bekräftelse.

Tänk er om samma sak skulle gälla för alkohol eller cigaretter. Tänk er att telefonförsäljare skulle ringa till före detta rökare och försöka sälja på dem cigaretter, kanske med gratisprover som försäljningsteknik. Eller tänk er att säljare skulle sälja vin och öl via telefon. Nej, det är givetvis inte tillåtet. Varför ska man då få sälja lotter per telefon när vi vet att spelberoende är ett stort problem i vårt samhälle?

Den som är lite cynisk skulle säkert ta upp det faktum att Socialdemokraterna själva säljer lotter och att regeringen inte vill försvåra för sitt eget parti. Jag säger inte att det är så, men regeringen bör nog med kraft ta tag i detta om de vill slippa dessa beskyllningar.

Lotter bör aldrig få säljas genom telefonförsäljare, liksom vi aldrig skulle tillåta att sprit och tobak säljs via telefon. I betänkandet finns en reservation från allianspartierna om att skjuta på införandet av skriftlighetskravet, vilket vi inte ser någon anledning till. Denna förändring har varit känd och diskuterats i flera år nu, så det bör finnas en förberedelse i branschen. Dessutom finns det flera månader kvar att förändra eller uppdatera sina system på.

Lobbyorganisationer har hört av sig även till mig och vill givetvis skjuta detta så långt in i framtiden som möjligt. Deras argument förefaller väga lätt när de ställs mot att skydda äldre och utsatta i vårt samhälle. Här handlar det om att ta ställning, och då väljer vi att ta ställning för de svagaste.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag yrka bifall till vår reservation nr 2.

Anf. 52 OLA JOHANSSON (C):

Fru talman! Centerpartiet står bakom båda yrkandena från den alliansgemensamma motionen och konstaterar nöjt att vi har utskottsmajoritet som vill att även lotteriförsäljning och försäljning av paketresor ska inarbetas i lagförslaget.

Är det något område där det känns särskilt motiverat med ett starkt konsumentskydd är det spel och lotterier, dels eftersom spelmissbruket är utbrett, dels eftersom just spel och lotterier marknadsförs aggressivt, främst gentemot svaga konsumenter som löper hög risk att överskuldsetas. Jag instämmer i kritiken som redan har riktats av föregående talare mot att lotterier inte redan från början finns med i det lagförslag som vi ska rösta om.

Telefonförsäljningen är ett av de områden där konsumentskyddet måste stärkas, och det ska ställas krav på någon form av skriftligt avtal eller kvittering från köparens sida. Centerpartiet har länge krävt detta och ser fram emot att äntligen få ta ställning till ett förslag från regeringen i en fråga där det länge har funnits en majoritet för skriftliga avtal vid telefonförsäljning. Vår omsorg sträcker sig också utanför privatpersonernas krets. Vi menar att också småföretagare som äger en mindre skogs- eller lantbruksfastighet borde omfattas av skriftlighetskravet.

För oss är det viktigt också att lagstiftningen inte onödigtvis försvårar där det redan finns en relation mellan säljaren och köparen och att avtalet utformas på ett sådant sätt att det är så enkelt som möjligt för båda parterna att ingå och att förstå vad man har kommit överens om. Vi har en utveckling med en ökande näthandel. Många unga får det första jobbet på ett callcenter med försäljning, telefonintervjuer och annat, och kravet på avtal får inte bli någonting som uppfattas som regelkrångel, för då upphör den tjänsten. Det skulle vara olyckligt för alla parter – de som arbetar i branschen, företagen som verkar i den och konsumenterna.

Jag vet att det finns en vilja från branschen att uppträda sjyst gentemot sina kunder, konsumenterna. Seriösa företag som använder sig av telefon eller digitala kanaler mår om sitt varumärke och vill göra rätt. Jag tror fortsatt på branschen och vet att många konsumenterna också uppfattar det som positivt att kunna beställa varor och tjänster enkelt per telefon eller med andra digitala hjälpmedel.

I dag finns det i stället anledning att känna oro för vart detaljhandeln är på väg. Vi har sett småbutiker försvinna från tätorternas centrum och ersättas av husmäklare, kaféer, frisörer och hudvårdssalonger. Nästa handelsdöd befarar vi ska drabba de externa köplador som var orsaken till centrumdöden. Vi ser en utveckling mot digitalisering också inom handeln. Den kan vi inte stoppa. Vi kan bara försöka styra så att konsumentskyddet värnas och kunderna kan känna sig trygga.

Skriftlighet ser jag i det här fallet inte som en namnteckning med gåspenna på ett vattenstämplat papper eller ens något som presidenter sätter sig ned under högtidliga former för att underteckna. Det finns i dag säkra metoder att identifiera sig med. Bank-id är väl en av de mest etablerade. För bara ett par år sedan var det ingen som visste hur det skulle förändra våra betalningar med Swishtjänsten och vad det kan komma att innebära, om inte vi ser till att kontanter också finns tillgängliga i samhället.

Bekräftelse ska ske ”i en handling eller i någon annan läsbar och varaktig form som är tillgänglig för konsumenten”, står det i betänkandet. Och det är ju fritt att tolka för att sedan möta upp med en ny teknisk lösning eller med hjälp av e-post eller sms, som finns redan i dag.

Branschen kommer att snabbt vilja ta fram lösningar som uppfyller de krav vi ställer i och med den lag som det nu ska beslutas om. Men det är kort om tid. Redan i september 2018, en vecka före valet, ska det finnas en skriftlighetslösning. Det kommer att bli indragna semestrar hos systemutvecklarna – det kanske blir en regnig sommar. Låt oss hoppas det. Det är extremt ont om tid. Man hade gärna sett att branschen fick åtminstone ett år på sig. Nu blir det bara några månader.

Vi i Alliansen har enats om att föreslå att lagen i stället ska träda i kraft den 1 februari 2019, alltså fem månader senare än det som står i lagförslaget. Skadan som åsamkas konsumenterna med en sådan fördröjning är sannolikt inte särskilt stor. I stället riskerar vi nu att ett hastverk tvingar fram dåliga lösningar och osäkerhet kring hur man ska gå till väga. Det tror jag enbart spelar dem som inte är seriösa i händerna. Det är min oro i dag.

Det är synd att utskottets majoritet inte var lika följsam när det gäller den saken som när det gäller förbudet mot telefonförsäljning av paketresor och lotterier.

Jag yrkar bifall till reservation nr 1.

Anf. 53 SAID ABDU (L):

Fru talman! Ärade ledamöter! Kära åhörare!

Jag börjar med att konstatera att vi får igenom vårt tillkännagivande om att samtliga avtal som ingås via telefon, inklusive lotteri och paketresor, ska kräva skriftlig bekräftelse. Här riktar vi således en reprimand mot regeringens förslag till proposition. Den bör snarast återkomma med ett kompletterande lagförslag.

Därutöver yrkar jag bifall till Alliansens och Liberalernas reservation 1 om att det är rimligt att senarelägga ikraftträdandet. Det är inte rimligt att vi fattar beslut i dag och att företagen ska efterleva det redan den 1 september. För mig visar det på en brist på förståelse för företagandets förutsättningar. Det gäller många av de lagförslag – entreprenörsansvaret och dylika förslag – som har kommit från Regeringskansliet. Jag tycker att man ska låta verkligheten få rimlig tid att anpassa sig och ställa om verksamheten.

Fru talman! Vår liberala syn på konsumentpolitiken utgår från att individen ska ha makt och möjlighet att fatta välgrundade beslut utifrån sina egna önskemål. Denna rättighet tas bäst till vara i den fria marknadsekonomin, där tydliga spelregler och fungerande konkurrens både skyddar konsumenten och får marknaden att blomstra.

Det är därför vi liberaler vill stärka konsumentens ställning och säkerställa integriteten på nätet. Vi vill utveckla en mer harmoniserad europeisk konsumentlagstiftning så att konsumenterna kan känna trygghet lokalt, nationellt och inom Europa. Vi vill införa ett heltäckande skriftlighetskrav vid telefonförsäljning och förbjuda möjligheten att sälja lotter på kredit.

Jag ska nu vidareutveckla resonemanget om de två senare förslagen.

Telefonförsäljning är i grunden något positivt och ett seriöst verktyg för många företag. Det ökar också utbudet och pressar priserna för konsumenterna – precis så som det ska fungera i en fungerande liberal marknadsekonomi. Men oseriös och aggressiv telefonförsäljning har tyvärr blivit ett utbrett problem, och 96 procent av svenskarna är negativa till hur det fungerar i dag.

Mest utsatta är våra äldre och våra nysvenskar, som har brister när det gäller att förstå vad som sägs när de ingår avtal. Därför vill vi ha en heltäckande skärpning av reglerna, för att stärka förtroendet för telefonförsäljningsmarknaden och för att värna både de seriösa aktörerna och de mer utsatta konsumenterna.

Vi är glada att Socialdemokraterna äntligen går fram med den utredning som Birgitta Ohlsson tillsatte under sin tid som konsumentminister.

Skriftlighetskravet är en pro market-åtgärd som kommer att stärka förtroendet för branschen på sikt. Det är också ett effektivt konsumentskydd som stärker möjligheten för ansvarstagande företag. Vi är dock kritiska till hur förslaget var utformat tidigare och att lotteriförsäljning inte omfattades.

Just lotteriförsäljning är en viktig inkomstkälla för Socialdemokraterna. Det är väl känt. Under 2016 drog man in 75 miljoner på lotterier och annan liknande verksamhet. Det är i storlek med Vänsterpartiets och Liberalernas sammanlagda inkomster, inklusive det offentliga stödet, våra medlemsavgifter, vårt bidrag och våra egna försäljningar under samma period.

Socialdemokraternas lotteri har även tagits på bar gärning när man har använt offensiv marknadsföring för att sälja just dessa lotter på kredit till människor som är skuldsatta. Sedan 2010 har över 8 000 svenskar drivits till kronofogden på grund av just A-lotterierna och Kombilotteriet.

Att Socialdemokraterna har ett egenintresse av lotteriförsäljning får inte gå ut över konsumenterna. Konsumenterna måste kunna lita på att systemet skyddar dem vid all form av telefonförsäljning. Det ska inte heller vara möjligt att sälja lotter mot faktura, eftersom det har utnyttjats på ett oetiskt sätt och riskerar att spä på det redan växande spelmissbruket.

(Applåder)

Anf. 54 EVA SONIDSSON (S):

Fru talman! Jag börjar med att yrka bifall till förslaget i betänkandet *Skriftlighetskrav vid telefonförsäljning*.

Telefonförsäljning är något som irriterar och upprör många konsumenter. De flesta som har blivit uppringda av en drillad telefonförsäljare känner sig en aning lurade och överkörda när de lägger på luren. Förstod jag egentligen vad jag tackade ja till? Långt ifrån alla gör det.

Många, inte minst äldre, har påverkats att teckna avtal som de inte behöver eller har nytta av. För bara någon vecka sedan var det en kvinna i min grannkommun som gick med på ett avtal om något som hon över huvud taget inte kunde använda. Hon hade ingen nytta alls av det. Jag tror att många känner igen sig i den bilden. Vi ska dock komma ihåg att inte alla försäljare är oseriösa. Men det är de oseriösa som ställer till det och förstör för de seriösa.

Jag brukar säga till dem jag känner, mina föräldrar bland annat: Säg nej tack och lägg på luren, utan att vara ohövlig!

Den här frågan har verkligen dragits i långbänk. Jag vill backa tillbaka till hur det började. Det överlämnades ett betänkande, *Otillbörliga affärsmetoder*, till regeringen i augusti 2006. Det var ungefär samtidigt som jag kom in i Sveriges riksdag, för tolv år sedan.

Genom tilläggsdirektiv i juni samma år fick utredningen i uppdrag att göra en förutsättningslös översyn av de bestämmelser som tillförsäkrar konsumenterna skydd vid telefonförsäljning och att överväga om det behövdes någon förstärkning av skyddet. Utredningen skulle enligt tilläggsdirektivet överväga två särskilda aspekter som har samband med telefonförsäljning.

Den ena handlade om det fanns anledning att vidta åtgärder för att underlätta konsumenternas förståelse för hur avtal ingås vid telefonförsäljning och för att motverka användningen av så kallad negativ avtalsbindning eller ofrivillig avtalsbindning.

Den andra aspekten är frågan om hur det så kallade Nixtelefonregistret skulle fungera tillfredsställande eller om det fanns skäl till att i stället använda någon annan lösning än den dåvarande lösningen.

Utredningen har under sitt arbete kunnat konstatera att det förekommer problem med ofrivillig avtalsbindning och liknande förfaranden vid telefonförsäljning.

Från början var det i huvudsak marknadsföring av elektroniska kommunikationstjänster som uppmärksammades som problem. På senare tid har också försäljning av abonnemang och produkter såsom underkläder,

hälsopreparat, el- och telefonabonnemang varit det dominerande vid telefonförsäljning.

Jag tror att många känner igen sig i att bli uppringd och erbjuden någonting som man inte behöver. Jag minns särskilt ett samtal som jag fick för några år sedan. En säljare ringde och ville sälja strumpor till min man. Jag tror att det var en fredag eftermiddag, och jag stod förmodligen och lagade middag. Jag blev lite irriterad, men kunde inte bli av med försäljaren på ett hövligt sätt. Till slut tackade jag nej och sa att han inte behöver några strumpor eftersom han alltid går barfota. Med detta avslutades samtalet, men det känns tråkigt att behöva använda de argumenten för att bli av med en påstridig försäljare.

Fru talman! Utredningsbetänkandet *Ett stärkt konsumentskydd vid telefonförsäljning* överlämnades till Finansdepartementet 2015. Processen har alltså varit lång i en så viktig fråga. Utredningen, som föreslog att det ska införas ett skriftlighetskrav vid telefonförsäljning till konsumenter, har varit ute på remiss. Totalt 70 remissvar har inkommit.

Av utredningens kartläggning framgår att det finns ett betydande missnöje bland konsumenter vid telefonförsäljning. Sammantaget är de av en sådan omfattning och karaktär att åtgärder behöver vidtas för att stärka konsumentskyddet. Majoriteten av instanser uttrycker att det finns ett behov av ett stärkt konsumentskydd och att man delar utredningens bedömningar.

Därför är jag väldigt glad över att regeringen lade fram den här propositionen innan mandatperioden och min tid som riksdagsledamot är slut. Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 september 2018, vilket jag också välkomnar.

Utskottet har i ett tillkännagivande sagt att en utredning bör påbörja ett arbete för att utreda om ett skriftlighetskrav vid telefonförsäljning till konsumenter bör gälla ytterligare varor och tjänster, bland annat lotterier och paketresor.

Fru talman! Det här var mitt sista anförande i kammaren. Med det vill jag önska fru talmannen, kansliet och mina utskottskollegor en välförtjänt sommarledighet.

(Applåder)

Anf. 55 MATS GREEN (M) replik:

Fru talman! Jag får också tacka Eva, även om vi har några diskussioner kvar i kammaren innan det så att säga är över.

Jag vill fråga varför regeringspartierna, Socialdemokraterna och Miljöpartiet i sin proposition medvetet väljer att plocka bort den verksamhet som ifrågasätts mest och där skadeverkningarna för konsumenterna är som värst. Det gäller lotteriförsäljningen.

Jag hade kunnat skriva under på i princip allt det som Eva sa i talarstolen, men det sticker i ögonen att regeringen medvetet väljer att utelämna det område som har de största negativa effekterna. Man kan inte förneka det faktum att det är en verksamhet där Socialdemokraterna får flera miljoner. Dessutom har man kanske i all annan lagstiftning premierat just den verksamheten.

Prot. 2017/18:132

14 juni

*Skriftlighetskrav vid
telefonförsäljning*

Varför gäller inte det förstärkta konsumentskyddet här? Hur kan man ens försvara någonting sådant?

Anf. 56 EVA SONIDSSON (S) replik:

Fru talman! Den förra regeringen tillsatte den här utredningen. Det var Birgitta Ohlsson som tillsatte den och beslutade om direktiven. Lotteriförsäljning regleras ju i en annan lagstiftning. Det är inget som vi har valt att plocka bort. Det regleras inte i distansavtalslagen, som den här lagstiftningen gör.

Speltjänster omfattas inte av EU:s konsumenträttsliga direktiv, så vi har inte valt att plocka bort dem, utan det handlar om en annan lagstiftning. Vi har även sagt att man bör utreda lotteriförsäljningen för att se om man kan göra någonting där. Men det ingår inte i den här utredningen.

Anf. 57 MATS GREEN (M) replik:

Fru talman! Det är ju bara en administrativ bortförklaring som givetvis inte håller om vi slår oss för bröstet för att vi vill förstärka konsumentskyddet. Då plockar regeringen bort den verksamhet där vi ser de största skadeverkningarna för individerna.

Man använder ett mycket tveksamt försäljningsförfarande. Dessutom är man extremt snabb på att skicka sin fordran till kronofogden.

Vi har haft diskussioner med departementet. Samtliga allianspartier framförde på ett tidigt stadium att lotteriförsäljningen måste tas in här. Då fick vi höra att regeringen inte såg några stora problem med lotteriförsäljningen. Jag undrar hur den kan säga det med tanke på hur mycket vårt utskott har arbetat med överskuldssättning.

Att hänvisa till lagadministrativa argument håller inte när man säger att man vill stärka konsumentintresset rent generellt.

Återigen vill jag säga att det klingar väldigt ihåligt när Socialdemokraterna, som genom sin lotteriverksamhet får 10–12 miljoner till sin valrörelse, plockar bort den delen samtidigt som man pratar om stärkt konsumentskydd. Det klingar väldigt falskt i våra öron. Det finns också en anledning till att alla partier i civilutskottet, från Vänsterpartiet till Sverigedemokraterna och Alliansen, har sagt att lotterna ska tas in i detta. Punkt slut.

Anf. 58 EVA SONIDSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tror inte att många av oss här vill försvara oseriös lotteriförsäljning över huvud taget. Men när problemet uppdagades 2006, då man tillsatte utredningen, var det inte just lotteriförsäljning som var det största problemet. Jag tror inte att det är lotteriförsäljning som är det största problemet när en försäljare ringer till gemene man. Snarare handlar det om elabonnemang, telefonabonnemang och försäljning av hälsokostpreparat och andra onödiga saker som man kanske inte behöver. Det upplever nog gemene man som det största problemet.

Lotteriförsäljning uppmärksammades 2016 då man såg att det fanns oseriösa försäljare även där. Det ska man absolut inte försvara. Men nu har vi gett regeringen i uppdrag att fortsätta att utreda lotteriförsäljning och andra tjänster som man behöver titta på.

Jag tycker att det är väl så bra att vi har fått fram utredningen om att det ska vara skriftlighetskrav vid telefonförsäljning i allmänhet. Sedan får man återkomma med lotteriförsäljningen. Jag tycker att det är ett stort problem att det finns oseriösa aktörer på marknaden som inte följer regelverket.

Anf. 59 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag tänker fortsätta på samma linje angående lotteriförsäljningen. Regeringen har inte föreslagit några begränsningar av försäljning av lotter via telefon. Man hade möjlighet att göra det i denna proposition, om man skulle vilja det.

Att Socialdemokraterna själva säljer lotter via telefon känns lite unket, kan jag tycka. Däremot vill jag ifrågasätta om det är tillräckligt med ett skriftlighetskrav när det gäller försäljning av lotter. Lotter och spel är lite speciellt överlag.

Vi har sagt att vi gärna skulle se ett totalförbud mot att sälja lotter och spel via telefon. Att man ringer upp någon och försöker att övertala den personen att köpa lotter känns väldigt fel när man vet att det finns människor som har spelmissbruk. Spelmissbruk är ett problem. En oseriös säljare skulle till och med kunna rikta in sig på människor som de vet har haft spelmissbruk.

Därför är min fråga: Är det verkligen tillräckligt med ett skriftlighetskrav? Borde man inte gå längre när det gäller lotter och spel? Lotter och spel har legat utanför lagen om telefonförsäljning eftersom det är en så speciell vara.

Anf. 60 EVA SONIDSSON (S) replik:

Fru talman! Då skulle man behöva distansavtalslagen. Lotter ingår inte i den lagen, precis som med den här lagstiftningen. Det är inte bara att säga att det ska förbjudas eller regleras.

Skulle man vara orolig för att spelmissbrukare blir uppringda av någon som vill sälja lotter, då måste man förbjuda även alla spelbutiker att sälja lotter. Det är samma sak där. När du går på Konsum eller Ica kan du köpa hur många trisslotter eller andra lotter som helst.

Ska man undkomma det krävs det en stor förändring över huvud taget och inte bara när det gäller telefonförsäljning.

Anf. 61 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Vad gäller att ändra i distansavtalslagen är det väl just det vi politiker är tillsatta för – att ändra lagar så att de blir bättre och så att de blir skyddande när det behövs.

Jag tycker att det är enorm skillnad mellan att någon ringer upp mig på telefon och försöker få mig att köpa lotter och att jag när jag går till Ica ser lotter och har möjlighet att köpa. I det senare fallet är det jag själv som söker upp ett köpställe. Nu talar vi om att man blir uppsökt av någon annan via telefon.

Man kanske inte heller är förberedd på att det här utbudet finns. Är man missbrukare av spel kan man stålsätta sig och tänka: I dag ska jag inte ha några lotter trots att jag går till Ica och handlar. Det är inte lika lätt att stålsätta sig när telefonen plötsligt ringer och man ska svara på argument som att de här lotterna har jättebra utdelning i vinst och så vidare.

Jag har svårt att se de stora fördelar som skulle finnas med att man kan sälja lotter via telefon. Eftersom Socialdemokraterna är ett parti som själva sysslar med att sälja lotter via telefon känns det, som jag sa tidigare, lite unket. Någonstans måste man själv föregå med gott exempel. Men jag skulle gärna vilja höra de stora fördelarna med att telefonförsäljare får lov att ringa till före detta spelmissbrukare och försöka få dem att satsa pengar på spel även om man skulle ha ett skriftlighetskrav på detta.

Anf. 62 EVA SONIDSSON (S) replik:

Fru talman! Visst är det vi som ändrar lagarna; så är det ju. Men vi har ju inte kunnat få fram en proposition från regeringen under de tolv år som det tagit att få fram skriftlighetskrav. Vi har gett regeringen ett uppdrag och gjort ett tillkännagivande till dem att de ska återkomma med förslag om hur man ska komma till rätta med skriftlighetskrav också vid telefonförsäljning av lotter.

Försäljarna söker naturligtvis inte upp bara dem som har spelproblem, absolut inte. De ringer väl efter andra premisser; jag har ingen aning. Men jag tycker ändå att det är viktigt att vi har fått igenom den här lagen. Nu får vi ta nästa steg och ta fram en lag om lotteriförsäljning och paketresor.

Anf. 63 OLA JOHANSSON (C) replik:

Fru talman! Jag tänker inte pressa Eva Sonidsson ytterligare i lotteri-frågan. Att folkrörelser finansierar sin verksamhet genom lotteriförsäljning till medlemmar och sympatisörer är, enligt mitt sätt att se det, problematiskt och ett mycket bättre sätt att finansiera sin verksamhet än andra alternativ. Jag har själv varit ordförande i ett riksförbund som är för-månstagare i ett av de stora lotterierna – dock utan att behöva försvara oseriös försäljning av dessa lotter. Lotteriet går bra och bidrar till att stärka landsbygdens samlingslokaler och kultur.

Det jag ser som problematiskt, Eva Sonidsson, är att det inte finns förståelse från regeringspartiernas sida för att det kan ta tid att anpassa sig, att utbilda personal och skapa fungerade system för att kunna leva upp till intentionerna i den lagtext som vi nu fattar beslut om. Jag tror på allvar att vi kommer att se undermåliga och illa samordnade tekniska lösningar och oskickliga säljare som skapar stora problem, kanske framför allt för konsumenterna men också för tjänsteleverantörerna och försäljarna.

Jag har blivit kontaktad av stora folkrörelseanknutna försäkringsbolag som är allvarligt bekymrade över hur kort tiden blir för dem att anpassa sig. Därför undrar jag, Eva Sonidsson, hur ni motiverar att tiden för ikraftträdande är så kort som inom tre månader, över sommaren.

Anf. 64 EVA SONIDSSON (S) replik:

Fru talman! Vad gäller tiden känns det som att den här frågan har varit aktuell under många år. Den har i princip varit aktuell i tolv år. Den har inte varit färdig i just det här dokumentet så länge, men det är i alla fall i något år.

Jag tror att de flesta branscher har förstått att det kommer att bli en förändring och att de därmed har haft tid och möjlighet att förbereda sig på en förändring i en snar framtid. Vi har sett till konsumenternas rättigheter och möjligheter att skydda sig i dessa frågor. Det är det vi har tittat

på, och det är det utredningen har fokuserat på. Men jag tror nog att branschen har haft möjlighet och full förståelse för att förbereda sig för ett ikraftträdande ganska snart.

Anf. 65 OLA JOHANSSON (C) replik:

Fru talman! Tack, Eva Sonidsson, för svaret!

Ja, tolv år är lång tid, och jag tror att när frågan aktualiserades för tolv år sedan var det just gåspennan och det vattenstämplade papperet man syftade på när man talade om ett skriftlighetskrav.

Vi har en teknisk utveckling i samhället i dag som gör att till och med sms är en omodern metod eftersom vi har nya tekniska lösningar. Skriftlighet behöver inte vara det, utan det är en kvittering av något slag. Det läggs också ett ansvar på säljaren att känna till hur den tekniska lösningen fungerar och informera kunden om att man har möjlighet att nyttja den.

Ett förslag om skriftlighet kunde ha kommit för länge sedan. Vi kunde ha haft lagen på plats. Nu genomför vi den, i ett skede där det sker så mycket teknisk utveckling. Branschen kontaktar mig och andra för att fråga om de inte kan få åtminstone ett år på sig. Vi föreslår mindre än ett halvår. När ni inte accepterar och går med på det tycker jag inte att ni är konstruktiva. Det är ju bara symbolpolitik.

Men med det sagt skulle jag också vilja tacka Eva Sonidsson för hennes sakkunskap, hennes saklighet i debatten och hennes trevliga ton. Det gläder mig att jag har fått lov att dra ut på njutningen ytterligare lite grann.

Anf. 66 EVA SONIDSSON (S) replik:

Fru talman! Tack, Ola, det värmer!

När det gäller försäkringsbolag, som du nämnde, känner jag att det är en bransch som de flesta kunder ringer upp. Det är ytterst sällan, tycker jag, som man blir uppringd av ett försäkringsbolag. Oftast har man köpt en vara, en bil, ett hus eller en lägenhet eller vad det nu är, och då måste man ha försäkring från första dagen. Där känner jag att det är vi som tar kontakt med säljaren och inte tvärtom, som det kanske är i många andra sammanhang med elabonnemang, telefonabonnemang och så vidare.

Vi har som sagt värnat konsumenternas intressen, och vi tycker att det är viktigt att lagen träder i kraft så snart som möjligt så att vi känner att nu har vi satt stopp. Det här har legat och grott ganska länge, kan jag säga, så jag tror att många branscher har känt till att det ska genomföras. I och med det har de kunnat börja förbereda sig.

(Applåder)

Anf. 67 SAID ABDU (L) replik:

Fru talman! Tack, Eva Sonidsson, för ditt anförande!

Jag skulle egentligen vilja replikera på Sverigedemokraternas anförande, för när jag hör att man vill förbjuda en försäljningskanal – som telefonförsäljning ju är – blir jag förvånad. Vad kommer härnäst? Ska vi förbjuda försäljning över internet också? Det är någonting som jag förstår att ledamoten inte kan replikera på, men det gör att jag förstår att Sverigedemokraterna inte är marknadsliberaler.

Nåväl. Jag skulle vilja fråga dig, Eva Sonidsson, hur du ser på det som Ola talade om – det här med ikraftträdandet och hur ni resonerar där. Ola ställde en fråga, och jag ser återkommande när det gäller lagstiftningsberedningen att man lägger fram lagförslag som har ganska kort tid till ikraftträdandet. Lagförslaget om entreprenörsansvar, som vi ska klubba igenom nästa vecka, har också kort tid till ikraftträdandet. Jag undrar hur ni ser på det. Hur ska företag och verksamheter hinna ställa om med kort varsel?

Säg att vi skulle förbjuda lotteriförsäljning helt från och med i dag, eller säg att vi skulle dra in allt partistöd för ert parti och alla andra partier. Hur svårt skulle det inte vara för våra partier och organisationer att ställa om till den verkligheten? Vi vet ju att lotteriförsäljningen är en stor del av era intäkter, och jag tror att det hade varit svårt att ställa om också för er.

Jag tror att det skulle vara bra om man fick lite mer tid till själva ikraftträdandet. I övrigt är vi ju överens.

Sedan skulle jag i samband med detta också vilja ställa en fråga. Vi skulle ju gärna se att man förbjuder försäljning av lotter på kredit. Hur ser ni på just den frågan?

Anf. 68 EVA SONIDSSON (S) replik:

Fru talman! Det första kan jag ju inte ha någon synpunkt på, för det var ju inte mig som Said Abdu replikerade på där.

När det gäller detta med tiden vill jag säga som jag gjorde i förra replikskiftet. Jag tycker att det är viktigt att värna konsumenten i detta. Det är precis det vi gör. Vi värnar konsumentens rättighet och trygghet. Man ska känna sig trygg med ett avtal som man har skrivit på, i stället för att man bara har sagt ja eller nej till det på telefon. Precis som Caroline Szyber sa tidigare förekommer det att man svarar ”ja” på en fråga, och så klipps det sedan in i ett annat sammanhang. Det är tråkigt att oseriösa försäljare förstör för dem som är seriösa – det finns ju faktiskt de som är seriösa.

Jag har själv varit prenumerant på lotter. Då har jag ringt upp och sagt att jag vill avsluta prenumerationen, och det har gått jättebra. Det har inte varit några problem, och de har inte alls varit påstridiga. Jag tror att branschen håller på att rätta in sig, så att det blir seriösa avtal framöver.

När det gäller detta med tiden för ikraftträdandet tycker jag att det är viktigt att vi håller fast vid att den ska vara kort när det gäller en lag som stärker konsumentskyddet.

Anf. 69 SAID ABDU (L) replik:

Fru talman! Tack för svaret, Eva Sonidsson! Jag förstår er ståndpunkt. Den har framkommit i anförandet och i diskussionen i utskottet. Men jag funderar på hur ni mer konkret ser på ikraftträdandet.

Om vi från och med i dag skulle säga att ni inte får något partistöd och att Socialdemokraterna och övriga partier inte får sälja lotter mer, hur lång tid skulle det då ta för er att ställa om verksamheten? Det skulle ta tid. Jag tycker att det finns bristande förståelse i lagberedningsarbetet när man har tagit fram dessa förslag och satt datum för ikraftträdandet. Det ser vi både i den här propositionen och i övriga propositioner, som den om entreprenörsansvar och så vidare. Företagen får väldigt kort tid på sig för att ställa om sin verksamhet med beaktande av personalen och så vidare. Man kan behöva ta fram ett nytt it-verktyg.

Jag tror att det hade gynnat svensk ekonomi om vi hade kunnat ha lite bättre framförhållning när det gäller just ikraftträdandet.

Jag fick aldrig något svar på hur ni ser på detta att förbjuda försäljning av lotter på kredit. Det är ju något som har ökat. Fler och fler använder sig av den formen. Har ni någon uppfattning i den frågan skulle jag vara tacksam om jag kan få ta del av den.

I övrigt önskar jag Eva Sonidsson en glad sommar. Vi har inte jobbat så mycket tillsammans i civilutskottet, men som kollega i riksdagen önskar jag dig en varm sommar.

(Applåder)

Anf. 70 EVA SONIDSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tror att det är lite svårt att jämföra partistöd och det som den här lagen handlar om. Det är ett ganska stort spann däremellan. Men det är klart att allt behöver förberedas. Om man har haft en lång tid att förbereda sig går det att ha kort tid till ikraftträdandet. Det har man haft om det har varit en utredning och lagförslaget har funnits framtaget. Det här förslaget har ju ändå legat som produkt ett tag.

Vi ska värna konsumentens rättigheter. Ett kort ikraftträdande är ganska viktigt.

Lottförsäljning på kredit är jag personligen emot. Det kan ju finnas vissa som tycker att det är bekvämt, men vi vet vad det kan bli för problem om man har krediter och köper fler och fler lotter.

(Applåder)

Anf. 71 RICKARD PERSSON (MP):

Fru talman! Vi har alla, i tv eller i andra medier, sett eller hört människor som med tårar i ögonen och gråten i halsen berättat hur de hamnat i en situation där de, utan att de egentligen varit medvetna om det eller förstått innebörden av det, ingått avtal om olika tjänster. Nu har de inte råd att betala och har i värsta fall blivit föremål för indrivning, med allt vad det innebär. Inte sällan skäms de för att de antingen har låtit sig bli lurade eller inte har förstått.

Problemen är ofta kopplade till en överrumplande och pressande försäljningssituation. Vissa grupper av människor är särskilt utsatta, framför allt äldre personer, personer med vissa funktionsnedsättningar och personer som inte behärskar svenska språket så bra. Men det kan hända oss alla.

Vi kan jämföra med arbetet här i riksdagen. Vi som politiker är inte beredda att köpa ett förslag på stående fot i ett pressat läge. Vi vill ha betänketid – tid att fundera på om det är ett dåligt eller ett bra förslag. Vi vill kanske diskutera med andra eller fundera på om det finns fler frågor att ställa. Detta kan vi göra här i riksdagen, men faktiskt också i en butik om vi vill köpa en vara eller tjänst där.

Men i telefon, när man kanske är distraherad av annat samtidigt, finns det en risk för att man känner sig både stressad och besvärad och handlar på ett sätt som man normalt inte skulle handla på. Jag tror att de flesta av oss känner igen sig: Vi har alla någon gång tyckt att det varit riktigt jobbigt att bli utsatt för telefonförsäljning. Den bilden bekräftas också av den undersökning Konsumentverket gjorde hösten 2016. Den visade att endast 1 procent av konsumenterna är positiva till att bli kontaktade av telefonförsäljare från företaget som de inte tidigare har haft kontakt med.

Det handlar långt ifrån alltid om en oseriös försäljningsverksamhet. Alla telefonförsäljningsföretag är ju inte oseriösa, även om sådant förekommer. Men det är själva formen i försäljningssättet som skapar missförstånd eller gör att konsumenten känner sig pressad och går med på något som man egentligen inte vill eller förstår.

Det som har rapporterats i medier har inte sällan handlat om mobiltelefonabonnemang eller internetjänster, men det har också gällt många andra tjänster eller produkter. Den utredning som ligger till grund för detta förslag visar att problemen vid telefonförsäljning inte är begränsade till någon viss typ av produkt eller någon särskild bransch.

Att människor alltför ofta hamnar i kläm vid telefonförsäljning tycker jag, mitt parti och regeringen inte är acceptabelt. Därför lägger vi nu fram detta förslag, som bygger på en utredning som har kartlagt problemen och kommit fram till att konsumentskyddet på området behöver förstärkas och att detta bör ske genom att det införs ett skriftlighetskrav vid telefonförsäljning.

Förslaget innebär att det inte längre ska vara möjligt att ingå ett avtal muntligen på telefon när näringsidkaren på eget initiativ kontakter konsumenten i syfte att ingå ett avtal, och om en vara eller tjänst levereras utan giltigt avtal ska konsumenten inte vara skyldig att betala. Detta tycker vi är mycket bra. Vi i Miljöpartiet är väldigt glada över att ett sådant förslag nu ligger på riksdagens bord. Det är något vi kämpat för länge och verkligen vill ha.

Fru talman! Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Anf. 72 HAMZA DEMIR (V):

Fru talman! Ledamöter och lyssnare! Det blir allt svårare och mer komplicerat att vara konsument. Tekniskt avancerade produkter, fler komplicerade finansiella tjänster och en global marknad innebär många möjligheter men ställer också konsumenten inför större utmaningar.

Trots att det finns ett omfattande konsumentskydd är konsumenterna ständigt i underläge. Detta gäller både vid val av produkter och vid tvister. Avancerade metoder används för att få oss människor att konsumera så mycket som möjligt. Dagligen översköls vi av reklam där vi uppmanas att konsumera mer av varor och tjänster. Marknadsföringen är ofta mycket aggressiv och vänder sig inte sällan till grupper av konsumenter som redan är ekonomiskt utsatta.

Den svenska konsumentpolitiken har en lång tradition och ingår som en naturlig del i välfärdssamhället. Vänsterpartiet ser att alla människor inte i dag har möjligheten att göra rationella och genomtänkta konsumtionsval. Därför behövs både stöd till enskilda individer och ett tydligt regelverk.

Problem som uppstår i samband med telefonförsäljningar har ökat under de senaste åren, vilket bekräftas av Konsumentverket, kommunala konsumentvägledare och Sveriges konsumenter. Konsumentverket anser att stora problem orsakats av telefonförsäljning samt att problemen ökat med åren och att ökningen inom vissa områden är markant. Det handlar om allt från stark irritation över att bli störd till rent bedrägeri.

Skriftlighetskrav vid telefonförsäljning är ett krav som Vänsterpartiet under många år har motionerat om i riksdagen, och vi är mycket glada över att det äntligen blir verklighet. Det är ett förslag som konsumenter och konsumentorganisationer väntat på under lång tid. Vänsterpartiet välkomnar därför i stora delar propositionens förslag om skriftlighetskrav vid telefonförsäljning, som förstärker konsumentskyddet.

Jag välkomnar även civilutskottets enhälliga tillkännagivande till regeringen om att regeringen bör påbörja ett arbete med att utreda om ett skriftlighetskrav vid telefonförsäljning till konsumenter bör gälla för ytterligare varor och tjänster, bland annat lotterier och paketresor, och återkomma med förslag.

Fru talman! När regeringens proposition inte omfattade lotteri- och paketresor reagerade allianspartierna genom att lägga fram en motion om detta. Regeringens förklaring var att lotteriförsäljning inte omfattas av konsumenträttsdirektivet utan att lotterier regleras i lotterilagen. Vi anslöt oss därför inte direkt till Alliansens motion, utan valde att avvakta regeringens proposition om en omreglerad spelmarknad.

I regeringens proposition om skriftlighetskrav vid telefonförsäljning står bland annat: ”Regeringen utesluter dock inte att det, som utredningen också framhåller, på sikt kan finnas anledning att överväga ett skriftlighetskrav även för speltjänster.” Jag förväntade mig att regeringen skulle komplettera frågan genom att lagförslaget om en omreglerad spelmarknad skulle omfatta skriftlighetskrav vid telefonförsäljning för lotterier. Men det blev inte så.

I det läget valde vi att ställa oss bakom Alliansens motion. Vänsterpartiet skriver i motionen *Konsumenträtt* att ”all telefonförsäljning ska bekräftas skriftligt av kunden i efterhand för att det ska uppstå ett bindande avtal”.

Det är mot den bakgrunden mycket glädjande att samtliga partier i utskottet nu är överens i denna fråga. Alla är vi ju konsumenter, och vi vill gärna se ett starkare konsumentskydd. Alla vinner på ett starkare konsumentskydd i samband med telefonförsäljning, utom oseriösa företag och försäljare. Konsumenter vinner, seriösa företag vinner, staten och kommunerna vinner.

(Applåder)

Anf. 73 LARS BECKMAN (M):

Fru talman! Jag ville bara tacka Hamza Demir för den mycket bra genomgången av detta ärende, som egentligen lyfter fram Socialdemokraternas och Miljöpartiets hyckleri gällande lotteriförsäljning. Det som denna debatt har visat, fru talman, är bekymmersamt: att Socialdemokraterna har satt det ekonomiska egenintresset före konsumentskyddet. Man kan respektera att Socialdemokraterna gör det, men Miljöpartiets hållning blir väldigt svår att förstå. Mig veterligt har ni inte 70 miljoner i intäkter av lotteriförsäljning.

Men jag vill tacka Vänsterpartiet för att ni anslöt er till Alliansen i denna fråga och för att ni liksom allianspartierna och en majoritet i Sveriges riksdag värnar konsumentskyddet på alla områden.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 17.)

§ 10 Riksrevisionens rapport om avskaffandet av revisionsplikten för små aktiebolag

Civilutskottets betänkande 2017/18:CU37

Riksrevisionens rapport om avskaffandet av revisionsplikten för små aktiebolag (skr. 2017/18:201)
föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 17.)

*God och jämlik hälsa –
en utvecklad folkhälso-
politik*

§ 11 God och jämlik hälsa – en utvecklad folkhälspolitik

Socialutskottets betänkande 2017/18:SoU26

God och jämlik hälsa – en utvecklad folkhälspolitik (prop.
2017/18:249)

föredrogs.

Anf. 74 EMMA HENRIKSSON (KD):

Fru talman! Från telefonförsäljning av lotter till folkhälsa är steget inte så vansinnigt stort. Vi kommer nu att debattera socialutskottets betänkande *God och jämlik hälsa – en utvecklad folkhälspolitik* och de nya mål som regeringen har tagit fram.

I stora delar råder enighet i utskottet kring att vi ska ha höga ambitioner. Men det finns ett stort bekymmer när det gäller folkhälsan i vårt land. Det är inte att den inte är bra. Jämför vi oss internationellt mår vi svenskar nämligen bra. Folkhälsan befinner sig i stort i ett hälsosamt läge.

Men klyftorna ökar. Trots att några av de mest grundläggande förutsättningarna är på plats – att det finns välstånd och trygghet och att även de som har de lägsta inkomsterna har hyfsat stabila förutsättningar – ökar klyftorna. Trots att livsvillkoren under den senaste period på tio elva år som Folkhälsomyndigheten har analyserat i sin senaste rapport visar att de allra flesta har fått det bättre ökar klyftorna.

Och det är de med låg utbildning som löper de största riskerna. Det är dem vi i lägst utsträckning lyckas nå med det förebyggande arbetet och det som kan göra att var och en av oss får förutsättningar, oavsett varifrån vi kommer, vilken utbildningsbakgrund vi eller våra föräldrar har och vad som händer oss i livet. När man bedömer den förväntade livslängden hos personer som i dag är 30 år är skillnaden 6,2 år. Så mycket kortare förväntas en person med låg utbildning leva jämfört med en person med hög utbildning.

Därför är det så viktigt när vi pratar om folkhälsa att vi inte bara pratar om hur vården ska fungera för att man ska överleva när man väl har drabbats av psykisk ohälsa, övervikt, cancer eller hjärt- och kärlsjukdomar utan också, och kanske i synnerhet, jobba för hur vi ska förebygga detta. Hur ska vi se till att man inte hamnar i de risker som så småningom riskerar att leda till en för tidig död?

För oss kristdemokrater är det helt självklart att stödet alltid måste börja hemma i familjen, för det är där vi grundlägger våra vanor. Stöd ska ges till föräldrarna, och ett särskilt riktat stöd ska ges till de föräldrar som har de sämsta förutsättningarna. Vi vet nämligen att barn till föräldrar med låg inkomst så småningom riskerar att dö i förtid på grund av föräldrarnas bakgrund. Det är till och med så att barns risk att dö är större om föräldrarna har en låg utbildningsbakgrund.

I vår vårproposition som har debatterats och beslutats i andra ärenden hade vi med förslag om att kommuner ska tvingas erbjuda föräldrastödsprogram. Det är alltså inte föräldrarna som ska tvingas till något, utan det ska vara obligatoriskt för kommunerna att tillhandahålla det, eftersom det är genom att stödja familjerna och föräldrarna som vi grundlägger de goda, tidiga vanorna.

Också skolan är viktig, framför allt om man kommer från en bakgrund utan tillräckligt föräldrastöd. Därför hade vi också med förslag om att öka antalet idrottstimmar i skolan från 500 till 700. Inte för att vi tror att alla ungar älskar skolidrotten – det finns nog till och med en och annan här inne i kammaren som kanske drog sig för att vara med på idrottslektionerna. Men vi vet hur viktig skolidrotten är och att den fungerar inte bara för hälsan utan också för skolresultaten. Även skolresultaten i sig är en grundläggande faktor för att utveckla en god hälsa senare i livet.

Vi är glada över att vi i utskottet har lyckats få stöd för det som fanns med i Alliansens motion som handlade om hur viktigt det är att den nära vården, primärvården, fungerar och att du som enskild också har möjlighet att välja en läkarkontakt och skriva in dig hos en enskild läkare. Vi vet nämligen att kontinuitet är särskilt viktigt för den som har en ohälsa och ofta behöver söka vård.

Vi tycker att det är beklagligt att vi inte kunde enas om andra viktiga saker som fanns med i den rapport från Kommissionen för jämlik hälsa som presenterades tidigare. Vi har föreslagit att vårdteam, som ju ska finnas i primärvården, ska arbeta mer förebyggande för att stärka befolkningens hälsa. Vi menar att det inte finns med i tillräckligt stor utsträckning i den utredning som vi kommer att behandla på många olika sätt under den tid som kommer.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till reservation 3.

Anf. 75 AMIR ADAN (M):

Fru talman! I dag ska vi debattera betänkandet SoU26. I betänkandet behandlas regeringens proposition *God och jämlik hälsa – en utvecklad folkhälsopolitik*. Vidare behandlas åtta motionsyrkanden som har kommit in med anledning av propositionen.

I propositionen föreslås en omformulering av det övergripande nationella folkhälsomålet och omvandling av folkhälsoarbetets målstruktur. Dels handlar det om ett tillägg till det övergripande målet om att Sverige ska ha som mål att sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation, dels föreslås att folkhälsopolitikens sektorsövergripande mål- och uppföljningsstruktur med elva målområden ska omvandlas till åtta målområden.

Detta tycker vi är bra, och vi ställer oss positiva till förslaget.

Fru talman! Folkhälsan i Sverige är allmänt god, och medellivslängden ökar. Samtidigt visar rapporter att skillnaderna i medellivslängd mellan

olika utbildningsgrupper har ökat de senaste åren. Människors hälsa i allmänhet är sämre ju lägre socioekonomisk position man har. Resultaten tyder på ojämlikheter som har vuxit de senaste åren, framför allt när det gäller olika mått på dödlighet.

Ohälsan är nästan genomgående större bland personer med förgymnasial utbildning som högsta utbildningsnivå än bland personer med eftergymnasial utbildning. Det finns tecken på att den psykiska ohälsan ökar, framför allt bland unga och bland personer med högst förgymnasial utbildning.

Övervikt och fetma är ett växande folkhälsoproblem. Ungefär hälften av befolkningen i åldrarna 16–68 år har i dag övervikt eller fetma.

På området Levnadsvanor är utvecklingen inte heller jättepositiv. Andelen äldre som är fysiskt aktiva i minst 30 minuter per dag minskar, och andelen med stillasittande fritid ökar enligt Folkhälsomyndighetens rapport *Folkhälsans utveckling*.

Hälsopolitiken bör vara framåtsyftande, stimulerande och inspirerande. Människor har även själva ett stort ansvar för sin hälsa. Det handlar om vad man dricker och hur mycket. Det handlar om vad man äter och hur mycket. Det handlar om huruvida man röker och hur mycket man rör på sig. Allt detta kan man själv påverka som individ men också som förälder.

Vi vet att kost, motion, alkohol och rökning påverkar vår hälsa. Ändå är medvetandet om dessa faktorerers inverkan på vår hälsa så olika. De program om hälsosam mat som går på tv, de dieter som presenteras och kunskapen om att motion och idrott är mycket viktigt för att kroppen och psykik ska må bättre kan inte ha undgått någon.

Då är det oroväckande att så få rör sig tillräckligt varje dag. Ungefär 50 procent av Sveriges befolkning rör sig minst 30 minuter per dag, vilket är den lägsta rekommendationen för fysisk aktivitet.

Därför är det bra att vi inom Alliansen har drivit på för mer idrott i skolan och rätt till fysisk aktivitet på arbetsplatser. Då kan man börja med något som man kan fortsätta med resten av livet. Om man börjar i en tidig ålder har man vanan inne, och då är det lättare att fortsätta även i äldre år.

Utmaningarna för att minska hälsoklyftorna och skapa en mer jämlik vård är således omfattande. Den nu ökade klyvningen både av samhället generellt och av hälso- och sjukvården, där växande köer och bristande tillgänglighet har skapat en ojämlik vård, bidrar till att öka de skillnader i hälsa som folkhälsopolitiken syftar till att motverka.

Hälsoklyftorna i samhället har sannolikt förvärrats av den utveckling som skett den senaste tiden under den nuvarande regeringen. Vi ser ökade vårdköer, bristande tillgänglighet och en sjunkande andel av befolkningen som har en fast läkarkontakt. Bristande tillgänglighet drabbar dem som är svårt sjuka och resurssvaga i samhället värst.

Fru talman! Mot bakgrund av detta hade det varit önskvärt om regeringen hade utgått från de förslag som Kommissionen för jämlik hälsa presenterat om framför allt ökad tillgänglighet och en starkare primärvård som kan ta ett större ansvar för ett brett förebyggande hälsoarbete, såväl som att låta utredningen Samordnad utveckling för god och nära vård få ett tilläggsuppdrag att utveckla primärvårdens uppdrag i syfte att vårdteam ska arbeta mer förebyggande för att stärka befolkningens hälsa. Det handlar bland annat om att ge befolkningen bättre hälsoinformation och hitta

sätt att motivera människor att ta ett större eget ansvar för sitt liv och sin hälsa.

Däremot är jag glad att vi i dag har ett tillkännagivande om att regeringen bör säkerställa patientens rätt till en fast läkarkontakt, vilket ökar kontinuiteten, tryggheten och tillgängligheten till läkare för patienten.

Fru talman! Med dessa ord vill jag yrka bifall till reservation 3.

Anf. 76 CHRISTINA ÖSTBERG (SD):

Fru talman! I dag ska vi debattera propositionen *God och jämlik hälsa – en utvecklad folkhälsopolitik*.

Den innehåller förslag på ett förtydligande av det nationella folkhälso-målet och omvandling av folkhälsoarbetets målstruktur. I mitt anförande tänkte jag rikta in mig på våra äldre, som vi tycker att man missat i förslaget.

Folkhälsa är god hälsa för många. Man kan mäta folkhälsa genom att titta på medellivslängd, självupplevd hälsa, livskvalitet, upplevelse av trygghet och förekomst av sjukdom.

Folkhälsan påverkas av den miljö vi lever i. Det övergripande målet för folkhälsan i Sverige är att skapa bra förutsättningar för en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen.

Folkhälsan ska inte bara vara så god som möjligt, utan den ska också vara jämlikt fördelad mellan olika grupper i samhället.

I propositionen framför man att hälsoläget i Sverige i huvudsak är gott men understryker samtidigt att det finns påtagliga skillnader i hälsa mellan olika grupper i samhället och att detta bör uppmärksammas. Man är medveten om att folkhälsopolitik ska förbättra villkoren för de grupper som socialt och ekonomiskt är mest utsatta och därmed löper störst risk att drabbas av ohälsa och för tidig död.

Liksom Liberalerna anser vi att man har missat en viktig grupp – våra äldre – och att propositionen saknar ett äldreperspektiv som bör finnas med i målstrukturen.

För några år sedan tog Folkhälsomyndigheten fram fyra hörnspelare för ett gott åldrande som främjar folkhälsan bland äldre, vilka jag tycker att man oftare borde fokusera på.

Den första pelaren är social gemenskap och stöd. Att känna sig socialt delaktigt är en förutsättning för att kunna förstå det samhälle vi lever i.

Den andra pelaren är meningsfullhet. Detta kan innebära att känna sig delaktigt i samhället eller att klara sig själv i vardagen – att själv kunna handla, laga mat eller besöka vänner.

Den tredje pelaren är fysisk aktivitet. Fysisk aktivitet och utevistelse motverkar övervikt, förbättrar sömnkvaliteten och främjar den mentala och sociala hälsan. Fysisk aktivitet kan vara viktigt för att man ska behålla sin funktionsförmåga och sitt oberoende.

Den sista pelaren är goda matvanor. Maten och trivsamma måltider har stor betydelse för hälsa och välbefinnande. Många äldre har redan goda matvanor, och att främja dessa bidrar både till välbefinnande och till god hälsa.

Insatser på dessa områden leder till ökad livskvalitet för den äldre men också till samhällsekonomiska vinster.

Herr talman! Med goda matvanor är det inte ovanligt att man tar ett glas vin till maten – och kanske inte bara ett glas, och inte bara till maten.

Det finns en rapport från Socialstyrelsen som visar att fler äldre dör av orsaker som kan kopplas till en alltför hög alkoholkonsumtion. Den största ökningen har skett bland äldre kvinnor.

Antalet män som dör på grund av alkoholmissbruk är betydligt större än antalet kvinnor. Av de 1 000 personer som dog av alkoholskador under 2015 var endast 99 kvinnor. Ökningen var dock störst bland kvinnorna: 125 procent sedan 2001.

Äldres alkoholkonsumtion ökar. Läkare varnar för att den höga alkoholkonsumtionen bland äldre kommer att öka förekomsten av demens, hjärnskador och leverskador. Detta bidrar också till några av de äldres främsta hälsoproblem: försämrad kognitiv förmåga, orörlighet, ostadighet och inkontinens.

Det är därför viktigt att förebygga alkoholskador hos äldre genom att rikta informationsinsatser mot dem som nu är medelålders, och vi anser att det bör införas ett äldreperspektiv på alkoholprevention.

Med det sagt avslutar jag med att yrka bifall till reservationerna 1 och 5.

Anf. 77 ANDERS W JONSSON (C):

Herr talman! Det är glädjande att vi i dag vid voteringen kommer att kunna fatta ett viktigt beslut som gör att folkhälsoarbetet i Sverige tar ännu ett steg framåt.

Början till denna resa togs under perioden 2006–2010. Den engelske läkaren sir Michael Marmot var den som genom sin forskning mycket tydligt visade att klyftorna i ett samhälle är en viktig orsak till brister i folkhälsan. Han skrev sedermera en rapport i WHO:s regi, *Closing the gap in a generation*. Där pekade han på att något av det absolut viktigaste vi kan göra för att förbättra folkhälsan i ett samhälle är att se till klyftorna minskar.

Just att förbättra folkhälsan är helt avgörande med tanke på de utmaningar som vi står inför, inte bara i Sverige utan även i många andra länder, med en åldrande befolkning och ökande kostnader.

Det var centerpartisten, riksdagsledamoten och den tidigare professorn Lennart Levi som såg till att sir Michael blev inbjuden hit till Sveriges riksdag. Därefter har han besökt Sverige vid ett flertal tillfällen.

Det var därför glädjande att den nuvarande regeringen tillsatte en utredning som skulle titta på vilka ytterligare steg som kunde tas. Tyvärr bortsåg man dock redan när man skrev direktiven från en av de riktigt allvarliga klyftor som vi har i Sverige, nämligen den mellan stad och landsbygd – eller glesbygd, skulle jag nästan vilja säga.

Hälsan är betydligt sämre hos människor som växer upp och bor i den svenska glesbygden, och detta är oberoende av utbildning och arbete. Regeringen valde att helt bortse från detta; i direktiven hade man inget uppdrag alls att titta på denna allvarliga hälsoklyfta i Sverige.

Det som gör mig orolig är att utvecklingen under denna mandatperiod dessutom har gått åt fel håll. Det är bra att vi i dag kan fatta beslut om en ny målstruktur för den svenska folkhälsan, men det hade varit ännu bättre om vi hade kunnat ta steg för att i verkligheten minska klyftorna i det svenska samhället.

Det finns på tre områden ganska allvarliga klyftor som ökar i Sverige i dag.

Det första området är utbildningen. Vi ser att allt fler ungdomar slutar grundskolan utan att ha fullständiga betyg. Att gå ut grundskolan utan fullständiga betyg är en starkt bidragande faktor till senare problem med hälsan. Här borde man ha tagit krafttag för att se till att ungdomar i detta land faktiskt slutar skolan med fullständiga betyg.

Det andra riktigt allvarliga är hur klyftorna ökar mellan den som är född i ett annat land och den som är född i Sverige, framför allt vad gäller arbete. Risken är mycket större för den som är född i ett annat land att drabbas av långvarig arbetslöshet och långvarigt bidragsberoende.

Även detta är en av de viktigaste bakomliggande orsakerna till en försämrad hälsa. Här har regeringen gjort alldeles för lite. Detta är en klyfta som ökar i Sverige, och det kommer att få allvarliga konsekvenser vad gäller hälsotillståndet.

Det tredje området där vi ser hur klyftorna har ökat är tillgången till hälso- och sjukvård. Vi har under denna mandatperiod sett hur tillgängligheten har minskat. Vi har gått från att ungefär 50 procent av befolkningen hade en fast läkare i primärvården till att det i dag är 40–42 procent.

Det är klart att detta får allvarliga konsekvenser. Vi vet att de som lyckas skaffa sig en fast läkarkontakt i primärvården är de som har utbildning och arbete. Dessutom har köerna ökat på ett mycket allvarligt sätt. Det är i dag betydligt längre väntetid för att få komma till en specialist och få behandling.

Det är så, herr talman, att oavsett om det handlar om brödköer i det gamla Leningrad eller vårdköer i Sverige är den som tar sig fram den som har kontakter eller kontanter. Just klyftan vad gäller tillgång till sjukvård i Sverige är oerhört allvarlig, eftersom den ökar klyftorna också vad gäller hälsotillstånd.

Även om jag känner glädje över att vi i dag kan fatta ett beslut om en ny struktur för folkhälsopolitiken ser vi från Centerpartiet mycket allvarligt på det faktum att klyftorna ökar i det svenska samhället, vilket kommer att leda till en försämrad folkhälsa.

Jag vill därför yrka bifall till vår reservation nr 3.

Anf. 78 KARIN RÅGSJÖ (V):

Herr talman och övriga som ser detta – fler än vi tror! Detta är ett riktigt bra lagförslag, och vi har förstås ställt oss bakom det.

Vi måste utjämna skillnaden i hälsa mellan Djursholm och Rågsved, mellan Långedrag och Biskopsgården och mellan storstad och glesbygd. Det är precis vad folkhälsa handlar om – allas rätt till hälsa.

Hälsoklyftorna är stora, och det är definitivt en fråga om klass. Kanske är det därför som den förra regeringen gjorde så lite på området: Klassperspektiv är inte borgerlighetens bästa ämne, måste jag säga.

Jag tänker på allt gott jobb som har gjorts. Jag vill lyfta fram Malmökommissionens fantastiska arbete och genomlysning av hela Malmö. Vad jag vet kom initiativet knappast från höger, men vi går vidare i detta.

Folkhälsomyndigheten gör ju väldigt bra årsrapporter. Jag kommer att läsa innantill vad de skriver om folkhälsan 2017:

Folkhälsan i Sverige är god sett ur ett globalt perspektiv, och i flera avseenden blir den bättre. Samtidigt är hälsan inte jämnt fördelad i befolkningen, och ojämlikheten i hälsa mellan vissa grupper ökar.

Det har den inte gjort de senaste fyra åren, utan det har den gjort väldigt länge.

Detta är de övergripande resultaten i årets årliga rapportering, skriver Folkhälsomyndigheten:

Det finns en social gradient i hälsa som innebär att människors hälsa i allmänhet är sämre ju lägre socioekonomisk position de har. Resultaten tyder på att den sociala gradienten har vuxit under de senaste tio åren, framför allt när det gäller olika mått på dödlighet. Ohälsan är nästan genomgående större bland personer med förgymnasial utbildning som högsta utbildningsnivå än bland personer med eftergymnasial utbildning. Det finns också tecken på att den psykiska ohälsan ökar, framför allt bland unga och bland personer med högst förgymnasial utbildning.

Det här är alltså ingen utveckling som vi bara har sett under de senaste fyra åren.

Det handlar alltså om klass och hälsa, och genomgångar av all befintlig forskning om ojämlikhet och hälsa visar tydligt att stora inkomstklyftor försämrar människors hälsa. De ekonomiska klyftorna får naturligtvis störst konsekvenser för dem med lägre inkomster. Rik och frisk – fattig och sjuk klingar bekant, för så är det ju fortfarande. En tydligare politik som arbetar enligt principen inkomstfördelning skapar ett mer jämlikt samhälle. Det är inte er politik, inte Moderaternas, inte Liberalernas, inte Centerns, inte KD:s och inte Sverigedemokraternas.

Alla stora dödsorsaker i befolkningen – hjärtsjukdom, stroke, cancer, olyckor, självmord och alkoholrelaterade diagnoser – är vanligare bland dem med kort utbildning. Det tror jag att jag har talat om sedan dag ett här i plenisalen.

I en rapport från 2016, *Vårdens förebyggande arbete ur ett jämlikhetsperspektiv*, är det tydligt att vi kan göra så mycket mer än det vi gör i dag. Det är uppenbart att landstingens styrning av vården inte fokuserar på jämlikhet, trots att samtliga landsting anser att det är en väldigt viktig fråga. Det är faktiskt bara en tredjedel av landstingen som har öronmärkt pengar för ersättning för det förebyggande arbetet med syfte att minska hälsoklyftor.

Sveriges arbete med förebyggande hälsoinsatser har inte prioriterats tillräckligt. Att arbeta med att minska hälsoklyftorna kan inte vara fritt valt arbete, utan det ska ingå i varje kommuns och landstings självklara arbetsuppgifter. Jag yrkar bifall till reservation 2 om en svensk folkhälsolag.

Då tänker jag på Stockholms borgerliga majoritet. Jag satt ju i kommunfullmäktige under åtta år, och det är intressant att under de åtta åren nämnde man faktiskt inte ordet folkhälsa någon gång, detta samtidigt som Malmökommissionen gjorde sitt fantastiska arbete. Politik är att vilja, sa en fantastisk politiker en gång.

Alltför många barn far illa, och hur barnen mår säger mycket om ett lands välbefinnande. Sverige är ett rikt land. I OECD:s ranking och internationella jämförelse av barns hälsa hamnar vi väldigt högt. Men larmet går ändå. Det handlar om att barns hälsa i stor utsträckning bestäms av socioekonomiska faktorer som uppväxtvillkor och föräldrars utbildningsnivå. Forskning visar dessutom att de orättvisor som grundläggs när man är liten hänger kvar när man växer upp.

Barn till föräldrar som har höga inkomster och hög utbildning har upp till 40–45 procent lägre sannolikhet att bli inskrivna på sjukhus än barn till

föräldrar som har lägst inkomst och utbildning. Det säger en hel del. Och barn till föräldrar som tar emot ekonomiskt bistånd är särskilt drabbade av hälsoproblem och löper mer än dubbelt så hög risk att dö under barndomen som andra barn.

Klyftorna i västvärlden har vuxit snabbt, och Sverige är ett av de länder där skillnaderna har ökat mest under en tioårsperiod.

I nästan hela mitt yrkesliv har jag arbetat med folkhälsa på olika sätt, på Folkhälsoinstitutet, i Alkoholkommittén, på Socialstyrelsen, på Smittskyddsinstitutet och på Folkhälsomyndigheten. Jag har verkligen travat runt och jobbat med stora informationsinsatser om just folkhälsa, alkohol, narkotika, sex och samlevnad, hiv. Jag har träffat så många engagerade medarbetare under alla dessa år. Men folkhälsa handlar till syvende och sist om klass – om jämlikhet.

Jag yrkar som sagt bifall till reservation 2 och avslag på motionerna. Vi ställer oss självklart bakom lagförslaget.

Anf. 79 BARBRO WESTERHOLM (L):

Herr talman! Liberalerna ser med tillfredsställelse på att vi nu får beslutet om *God jämlik hälsa – en utvecklad folkhälspolitik*. Men det är viktigt att vi funderar över varför vi inte har lyckats med en del av det som den tidigare folkhälspolitikern strävade efter att gå i mål med. Då kan jag konstatera att målet folkhälsa inte nås bara av hälso- och sjukvården, där ju primärvården har en väldigt viktig roll som vi från allianssidan lyfter fram i reservation 3.

Detta är ett tvärsektoriellt arbete, vilket framgår i de åtta mål som är uppsatta i propositionen som vi ska fatta beslut om. Här saknar vi i Liberalerna ett fokus på den snabbast växande delen av vår befolkning, nämligen de årsrika.

Propositionen har en väldigt stark koncentration på barn och unga, och det är bra. Det är förträffligt, för det är viktigt att man får med sig kunskapen om hur man kan bevara sin hälsa genom livet. Men den årsrika generationen är ju den som växer snabbast. Ute i samhället, i kommunerna och landstingen, befarar man att budgeten spräcks av alla de behov som 80-plussarna behöver få tillgodosedda. Många av behoven skulle om inte förebyggas helt åtminstone kunna fördröjas och inträffa högre upp i åldrarna.

Grundläggande för människor som har kommit upp i åren är att fortfarande känna sig behövda och inte uppleva ensamhet. Då kommer vi in på det andra och det tredje målet om kunskaper, kompetens och utbildning, arbete, arbetsförhållanden och så vidare.

Jag har många gånger i den här talarstolen talat om hur viktigt det är att människor som kan och vill fortsätta i arbetslivet högre upp i åldrarna har en möjlighet att göra det. Det finns studier som tydligt visar vilken ohälsa, icke-behövdhet och ensamhet som kan drabba människor om de tvingas bort från arbetslivet och inte direkt har något att ersätta det med.

Att främja kompetensutveckling, så att man kan fortsätta i arbetslivet högre upp i åldrarna, är någonting som borde tas in i texterna kring folkhälsomålen. Här kommer naturligtvis också arbetsmiljön in, som ju mycket är en fråga för arbetsgivare att sörja för. Företagshälsovården kommer in som en viktig aktör i det här sammanhanget. Vi efterlyser att man utvecklar mer av dessa tankegångar.

Sedan handlar det om inkomster och försörjningsmöjligheter. Vi har nu kanske 300 000 personer som lever under det som EU definierar som fattigdomsgräns, med allt vad det betyder för hälsotillståndet i den generationen. Där finns alltså anledning för sektorer utanför hälso- och sjukvården att göra insatser, så att man får möjligheter till arbete, till exempel Pensionsgruppen som arbetar för utveckling av våra pensioner.

Boendet och närmiljön är jätte viktigt. Det är viktigt att man kan få flytta någonstans där man kan bo med mindre skaderisk, med ett nätverk av människor och inte behöver känna sig ensam. Att stimulera seniorboenden, trygghetsboenden och så vidare är en viktig hälsofrämjande insats för den här generationen. Här har kommunerna, byggare och andra som ligger utanför själva hälso- och sjukvården ett stort ansvar.

Vad gäller levnadsvanor är det aldrig för sent att lära gamla hundar sitta. Det är jätte viktigt att titta på alkoholvanor, rökvanor, läkemedelsbehandling och så vidare i denna åldersgrupp för att undvika läkemedelskomplikationer, alkoholskador med mera. Och det är som sagt aldrig för sent att sluta röka.

Det sjunde målområdet är Kontroll, delaktighet och inflytande. Att bekämpa ålderismen, åldersdiskrimineringen, kommer här in som en viktig hälsofrämjande faktor.

Till sist har vi målområde åtta, En jämlik och hälsofrämjande hälso- och sjukvård. Man ska inte bedöma den enskildes behov utifrån kronologiska åldersgränser, utan det är behoven som ska styra vilka insatser man gör.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 1, *Hälsa för äldre*.

Anf. 80 LENNART AXELSSON (S):

Herr talman! I detta mitt sista anförande här i riksdagens kammare efter snart 18 år känns det väldigt bra att få tala om något som är viktigt för alla som bor här i landet, nämligen hur vi mår, alltså folkets hälsa, eller som det i det här sammanhanget benämns, folkhälsa.

Det råder knappast någon tvekan om att vi som bor och lever i Sverige har dragit en vinstlott i livets lotteri. I de flesta mätningar och internationella jämförelser som görs vad gäller folkhälsa placerar vi oss tillsammans med övriga skandinaviska länder nästan alltid i topp. Men det finns ändå mycket kvar att göra för att välfärd och god hälsa ska bli mer jämlikt fördelad.

Herr talman! Hur vi som politiker kan skapa förutsättningar för att alla som bor här i landet ska få möjlighet att leva ett bra liv är en av de stora och mest övergripande frågorna i samhället i dag. När Stefan Löfven i sin första regeringsförklaring den här perioden slog fast att vi långsiktigt ska arbeta för att ta bort de klyftor som finns mellan människor visade det hur prioriterad denna fråga är på regeringens dagordning.

I det förslag från regeringen som ligger till grund för det som vi nu behandlar framhålls särskilt att folkhälsoarbetet är ett ansvar för hela samhället – för det offentliga, för det privata, för det ideella och inte minst för oss själva.

På statlig nivå är det Folkhälsomyndigheten som får samordningsansvaret för arbetet med de åtta olika målområdena. Det handlar om alla barns rätt till en bra start i livet, vikten av utbildning för hela befolkningen, arbete och goda arbetsförhållanden, inkomster och försörjning, boende

och närmiljö, levnadsvanor, kontroll, inflytande och delaktighet samt, inte minst, en jämlik och hälsofrämjande hälso- och sjukvård.

Herr talman! Det är viktigt att arbeta med dessa frågor på ett strukturerat sätt, och därför är detta förslag så viktigt. Men för mig handlar det ändå framför allt om vilken typ av samhälle vi vill ha.

Jag letade fram ett av mina första anföranden, om inte till och med det första, som jag höll här i kammaren, och jag tänkte citera några delar av det för att visa på att striden om hur vi vill utforma vårt samhälle inte på något vis är ny. Jag citerar alltså mig själv för ca 18 år sedan.

”Vi” – alltså Socialdemokraterna – ”ser klyftorna i samhället. Vi ser behovet av mer välfärd, inte mindre. Men, herr talman, vad drar moderaterna för slutsatser? Hur vill moderaterna kämpa för mer rättvisa och solidaritet?”

Vi har här i dag fått en del av svaret: Sänk skatten! – – – Totalt vill moderaterna sänka skatten med över 80 miljarder kronor på tre år. Det räcker till barnbidrag åt alla Sveriges barn i nästan fyra års tid. Mest tjänar i vanlig ordning de som har de största inkomsterna och förmögenheterna. Det känns lite tröstlöst att gång på gång höra moderaternas gamla skattevals. Det är samma visa år ut och år in: Skattetrycket är för högt, och det skulle vara orsaken till att det går så dåligt för Sverige. Och om det, som nu, går bra, då är skatterna naturligtvis orsaken till att det inte går ännu bättre. Nej, som socialdemokrat och folkdansare säger jag: Hellre en socialdemokratisk välfärdshambo än en moderat skattesänkarvals.

Herr talman! En sak är säker; det kommer att bli en stenhård politisk strid kring synen på välfärd och skatter de kommande åren. På ena sida står Moderaterna, de rikas parti, med stora skattesänkningar, ökade klyftor och sämre välfärd. På andra sidan står den samlade arbetarrörelsen med Socialdemokraterna i spetsen, där en solidariskt finansierad välfärd av god kvalitet går före skattesänkningar för höginkomsttagare. Jag ser fram emot den striden.”

Anförandet skulle, som ni säkert noterade, i stora delar kunna hållas även i dag. Jag undrar om det inte till och med kunde ha använts i gårdagens partiledardebatt.

Striden om vilket samhälle vi vill ha, ett där vi tar hand om varandra eller ett där vi får sköta oss själva, verkar evig.

Det mest effektiva vi i dag kan göra för en förbättrad folkhälsa är att inte släppa borgarna med Sverigedemokraterna i släptåg till makten i höstens val.

Delar av dem kämpade emot när en av de så här långt bästa folkhälso-reformerna på 2000-talet, rökfritt på restaurangerna, infördes.

Nu vill de öka klyftorna i samhället genom att sänka skatten för de välbärgade och samtidigt sänka ersättningarna och höja skatten för sjuka och arbetslösa – trots att all forskning visar att folkhälsan är som bäst i samhällen med små klyftor, precis som Anders W Jonsson och en del av de föregående talarna har betonat.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag och avslag på reservationerna.

Nu kommer jag att få möjlighet att tillbringa mycket mer tid i min vackra hemkommun Nora. Att bo bra är också viktigt för folkhälsan, och det gör jag. Har ni inte tidigare besökt Nora så gör det! Jag lovar att ni inte blir besvikna.

(Applåder)

Prot. 2017/18:132

14 juni

*God och jämlik hälsa –
en utvecklad folkhälso-
politik*

Anf. 81 EMMA HENRIKSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Axelsson för inbjudan till Nora.

Det är ändå lite tråkigt att sluta den sista debatten med att säga att borgarna bara vill sänka skatterna och att om borgarna bara inte ville sänka skatterna skulle allt fungera så bra. Det är inte så det fungerar. Verkligheten är inte så enkel. Vi ser ju att hälsoklyftorna har ökat under denna mandatperiod och under tidigare mandatperioder när ni har försökt slå rekord i att höja skatter.

Frågan är ju vad vi använder skattebetalarnas pengar till. Det är ju vilka insatser vi gör för pengarna som är avgörande för om vi lyckas sluta hälso-gapet eller inte.

Vi föreslår mer idrott och hälsa i skolan. Beprövad erfarenhet och kunskap visar att det är viktigt, framför allt för dem med sämst hälsa och för de pojkar som har sämst skolresultat. Detta kostar inte mer. Vi behöver varken höja eller sänka skatten för att genomföra denna reform, utan det handlar om att omprioritera de resurser vi använder.

Har man lägre utbildning har man också sämre hälsa och drabbas oftare av cancer. Ni satsar massor av pengar på att bekämpa bröstcancer, men ni satsar dem så att det inte hjälper dem som löper störst risk att drabbas av bröstcancer. Det går åt mer skattepengar utan att det ger bättre effekt.

Vad har ni för konkreta förslag – och prata inte om skatthöjningar eller skattesänkningar – som förbättrar hälsan hos dem som har de största behoven?

Anf. 82 LENNART AXELSSON (S) replik:

Herr talman! Jag tror att vi ska börja någonstans där Emma Henriksson befann sig under en del av anförandet, och det är i skolan.

Jag är helt övertygad om att om vi använder de resurser som finns på ett klokt sätt kommer det att innebära att fler barn, som har rätt till en bra start i livet, skulle kunna få detta, men då måste vi prata om vilka resurser som finns och hur vi ser till att de finns och placeras på rätt ställe.

Det är klart att det handlar om skatter – det är självklart. Nu kan vi komma väldigt långt i denna debatt, och jag inser att jag bjöd in till det. Under denna mandatperiod har vi sett till att det finns resurser så att vi kan förstärka välfärden på många olika områden. Hälso- och sjukvården är ett exempel, och skolan är ett annat. Där finns numera betydligt fler anställda – lärare och annan personal – som kan ge stöd till elever som behöver hjälp för att kunna ta sig vidare.

Vi hade en diskussion redan i början av mandatperioden om just dessa frågor. Då befann vi oss i ett läge där vi fick ta över och låg 60 miljarder back. Nu finns det 50 miljarder att använda på ett klokt sätt för att stärka välfärden. Inte minst när det gäller äldrefrågorna, som Barbro Westerholm så värtaligt pratade om, har vi satsat ett antal miljarder för att göra det bra att växa upp här men också göra så att vi kan avsluta våra liv på ett värdigt sätt.

Hur mycket skatt tycker ni att ni kan avvara, Emma Henriksson?

Anf. 83 EMMA HENRIKSSON (KD) replik:

Herr talman! Framför allt är det vårt ansvar att använda skattebetalarnas pengar, som vi får förmånen att förvalta, för det är faktiskt vad det handlar om. Låt oss aldrig glömma att det inte är våra pengar. Det är andras

pengar – våra gemensamma pengar – som vi som politiker har att förvalta. Vi måste använda dem klokt.

Under våra år i alliansregeringen lyckades vi med två saker. Vi sänkte skatterna så att den enskilda människan fick mer pengar kvar i plånboken, men på ett sådant sätt att skatteintäkterna till staten ökade. Detta gjorde att vi kunde ge mer resurser till hälso- och sjukvårdssektorn än någonsin tidigare. Det var inte bara mer i pengar därför att ekonomin växer och vi blir fler utan faktiskt mer per person och medborgare.

Vi såg till att det blev fler händer inom fler delar av vården. Det handlar om att förvalta pengarna väl och göra rätt saker med dem. Det är därför vi på detta område har konkreta förslag som ger effekt när det gäller exempelvis cancervården för de kvinnor som har störst risk att dö i bröstcancer.

Vi säger inte till alla att det är gratis att göra mammografi, utan vi säger i stället: Vilka är det som inte går till mammografin? Hur kan vi rikta insatserna så att just de börjar gå dit? För det är med mammografi som man kan upptäcka cancer tidigt och se till att man får vård och kan överleva och få tillbringa den senare delen av livet – ålderdomen – i värdighet, frisk från sin cancer.

Att bara strössla ut pengar och ta in mer och mer pengar av skattebetalarna och att använda dessa pengar felaktigt kommer inte att leda till bättre vård.

Tyvärr tror Socialdemokraterna fortfarande på sin egen teori att vi raserade välfärden. Det är ni som har förlängt köerna, Lennart Axelsson. Det är ni som gör att klyftorna växer.

(Applåder)

Anf. 84 LENNART AXELSSON (S) replik:

Herr talman! Vi pratade om klyftor förut. En av de viktigaste saker som ett välfärdssamhälle kan göra för att se till att klyftorna inte växer är ha ett socialförsäkringssystem som innebär att man, om man blir sjuk, arbetslös eller liknande, har möjlighet att koncentrera sig på att bli frisk och hellre försöka hitta ett nytt jobb. Då behöver man inte samtidigt oro sig för om man kommer att få det att gå runt varje månad.

Där har det varit en stor strid, och ni som samlade partier har försämrat möjligheterna för människor. Inte nog med att de blir sjuka och arbetslösa – de ska bli fattiga också. Det hjälper inte att skaka på huvudet, för så är det.

Nu finns förslag – jag vet inte om det är samlat från alla allianspartier. En del har sagt att de tänker höja den skatt för till exempel sjuka och för-tidspensionerade som vi sänkte under delar av mandatperioden. Det är precis den strid som jag berättade om i mitt anförande. Vilket samhälle vill vi ha? Vill vi ha ett samhälle där vi själva måste se till att skaffa det försäkringsskydd vi behöver för att kunna klara om något oförutsett inträffar, eller ska vi sköta det tillsammans via samhället? Det är inte någon utopi att vi kan ha ett samhälle som gör det möjligt för oss som individer att överleva om det händer något oförutsett.

Jag sitter även i Nordiska rådet. I princip alla länder i Skandinavien har byggt upp sina system på det viset att vi tar hand om varandra.

Prot. 2017/18:132

14 juni

*God och jämlik hälsa –
en utvecklad folkhälso-
politik*

Anf. 85 JAN LINDHOLM (MP):

Herr talman! Jag trodde ett tag att Centerpartiets företrädare här i talarstolen hade fått fel manus. Det är inte ofta man hör ens vänsterpartister prata så engagerat om betydelsen av de växande klyftorna i samhället. Det är positivt om denna insikt har landat hos de borgerliga företrädarna.

Att förebygga så att ohälsa inte uppstår är självfallet det bästa, både för samhället som helhet och för den enskilde individen. En utvecklad folkhälspolitik borde därför, menar jag, stå högst upp på agendan för alla partier och regeringar.

Vilka påverkbara faktorer finns det som politiken kan förändra så att ohälsa inte uppstår? Flera av talarna har pratat om bruket av droger som alkohol och tobak. Att de är en stor del av orsakerna till ohälsa vet vi. Otillräcklig fysisk aktivitet och dåliga kostvanor har också flera nämnt, och det är helt korrekt.

Vi pratar ofta om orsakerna till ohälsa, men detta har flera andra redan gjort. Jag tänkte därför lyfta fram några andra delar som, när vi pratar om just folkhälsofrågor, inte brukar tas upp och nämnas så mycket.

Jag vill knyta an till något. Emma Henriksson började med att säga att vi har fått det bättre, men ändå ökar klyftorna när det gäller den grupp som drabbas av ohälsa. Det var nog fler som sa det.

Sedan har det varit en diskussion om skatter, och jag vill bidra till den. Man ska veta att den andel av det totala produktionsvärdet som gick till att bygga upp detta samhälle och det allmänna ökade under hela 1900-talet fram till slutet av 1970-talet. Sedan kom nyliberalismen i slutet av 70-talet och början av 80-talet, och sedan dess har utvecklingen gått åt andra hållet. Det var ungefär 30 procent av produktionsvärdet som tillföll det allmänna i början av 1900-talet, och i slutet av 70-talet var det 70 procent. Nu är vi tillbaka, och det är nu 30 procent av produktionsvärdet som tillfaller det offentliga och det allmänna. Detta är en stor orsak till ohälsan.

Jag vill ta upp några andra exempel. Trafiken är en stor orsak till ohälsan. Kväveoxider i höga halter anses utgöra en stor folkhälsofara. En ännu större problematik är de partiklar som bildas i förbränningsmotorerna. Det bildas också partiklar när man använder dubbdäck, och de anses också vara en hälsofara. Att fordonens avgaser – både diesel- och bensinmotorers avgaser – kan omvandlas till ozon när det är soliga dagar är också en hälsofara. Och buller från trafiken är inte bara sömnstörande, med de ohälsoproblem som det kan ge. Numera är forskningen klar över att buller också leder till att antalet hjärt- och kärlsjukdomar ökar.

I propositionen använder regeringen formuleringen påverkbara hälso-klyftor. Jag tror att alla vi som har varit politiker ganska länge, och har varit det på olika nivåer i samhället, vet hur svårt det är att med information påverka människors beteende.

Kunskapen om tobakens hälsofaror, som har nämnts av tidigare talare, liksom alkoholens risker och betydelsen av motion och att äta bra vet vi alla har stor betydelse.

Socialstyrelsens kampanjer om kost och goda vanor, som har återkommit under flera årtionden, har tyvärr däremot inte gett de effekter som jag tror att vi alla hade önskat.

De flesta vet nog att de borde ändra sina vanor. Men det är inte så enkelt att göra det. Jag menar att politikens möjligheter att med kunskap informera människor för att vi ska få ett hälsosammare samhälle faktiskt inte är så stora som vi skulle önska.

Jag antar att det bland annat är erfarenheterna från många av dessa kampanjer som ligger bakom att politiken har tagit till exempelvis punktskatter i försök att göra det mindre attraktivt att bruka till exempel tobak och alkohol, och som också ligger bakom att friskvård på arbetstid subventioneras. Den danska sockerskatten tror jag har samma bakgrund – osunda val ska kosta.

Politiken kan även förbjuda, men det leder ofta till ramaskrin. Jag har själv erfarenhet av detta problem när jag i början av min tid här i riksdagen försökte få till ett förbud mot transfetter i livsmedel, enligt en dansk modell. Det var inte lätt. Politiken lyssnade inte till fakta, utan det var näringslivet som gick före och ordnade detta.

Men den ohälsa som beror på trafikens utsläpp kan man påverka på andra sätt än genom övertalning och information. Visst kan en del handla om förändrade beteenden i trafiken. Men det finns också konkreta åtgärder som politiken kan vidta genom att bygga samhällen där kollektivtrafik och gång- och cykeltrafik prioriteras framför bilar. Då minskar de ohälsosamma utsläppen.

Det går att bygga fler bullerskydd än i dag. Lägre fart där människor vistas sänker ljudnivån. Man kan förbjuda de långväga tunga lastbilarna att köra ända fram till samhällenas butiker och där människor bor och i stället ordna omlastningssystem med fasta turer in i de bebyggda områdena med mindre och tystare elfordon. Det har man prövat exempelvis i Växjö. Detta ligger inom målområde 5.

Ett annat exempel, som också ligger inom målområde 5 i detta betänkande, är den källa till ohälsa som jag tror är viktigast att lyfta fram, nämligen våra skolor och bostäder. En god hälsa bygger man från början. Det är alltså en tydlig barnrättsfråga. Då kan man säga att det handlar om målområde 1, Det tidiga livets villkor.

Vet ni att nästan hälften av alla barn i våra skolor i dag har astmaliknande symtom som kan kopplas till det faktum att barnen vistas en stor del av dygnet i dåliga inomhusmiljöer? Forskare påstår till och med att det kan vara 90 procent av dygnets tid som många barn vistas inomhus.

Barnets rum i en bostad är oftast det minsta rummet och det sämst ventilerade. Förskole- och skollokaler ventileras oftast inte alls dimensionerat efter hur många barn och vuxna som vistas i lokalerna.

De flesta skyddsombud runt om i landets kommuner känner till ett antal skolor i sina respektive kommuner som egentligen borde stängas på grund av otjänlig inomhusmiljö.

Ni har säkert hört talas om begreppet sjuka hus, som ofta är kopplat till fuktskador på grund av dåliga bygglösningar. Men vi har även stora problem med kemikalier i material som används både i byggnation och i inredning, som gifter sig väl med varandra och bildar ohälsosamma ämnen. Mode är ofta ett hälsohot. Det går alltså för fort med teknikutvecklingen inom sektorn, och man prövar sig inte fram ordentligt. Det görs inte fullskaliga försök med de miljöer som vi bygger.

Här finns det mycket som är påverkbart genom att man tar tag i byggfusket och skärper byggreglerna. Politiken skulle kunna göra väldigt

mycket. Men tyvärr blundar man för dessa saker, eftersom det finns så stora ekonomiska intressen som står på spel. Då offerar man hellre hälsan för dem som har oturen att arbeta eller bo i ohälsosamma lokaler.

Varför är detta relevant med anledning av det betänkande som vi debatterar? Jag har visat att detta hör hemma i ett antal av dessa målområden.

Jo, det är det därför att syftet med de av regeringen föreslagna åtgärderna är att sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation. Om man då inte tar hänsyn till de stora skillnaderna i de miljömässiga förutsättningarna som vi faktiskt har i vårt land är det en omöjlighet att lyckas sluta dessa klyftor.

De stora hälsorelaterade skillnaderna för barn påverkas i mycket stor utsträckning av i vilken miljö som barnen växer upp. Man kan kalla det för klassklyftor.

Barn som delar på ett dåligt ventilerat sovrum, som dessutom ligger vägg i vägg med ett äldre badrum, löper mycket större risk att drabbas av koncentrationssvårigheter, och därmed problem i skolan, av irriterande klåda, och därmed problem i skolan, av täppt näsa, och därmed problem i skolan, av tung andning, och därmed problem i skolan, av rinnande ögon och av andra astmaliknande symtom som gör att de inte kan koncentrera sig när de kommer till skolan. Dessa barn har mycket större problem med detta än barn som har ett eget sovrum som är välventilerat och som inte ligger i närheten av ett våtrum.

Det lilla sovrummet som två barn delar ligger dessutom ofta nära en trafikerad gata. Då tillkommer de svårigheter som bullret och föroreningarna från trafiken innebär.

Tyvärr är det även så att de barn som bor i dessa miljömässigt sämsta bostäder oftare går i skolor med stora fukt- och mögelproblem.

Jag har under mina år i riksdagen, genom att ordna seminarier här i riksdagen med forskare från flera olika länder, med forskare från svenska företag och med personer som jobbar med dessa frågor på olika sätt – på universitet, i företag och i kommunala miljöförvaltningar – försökt öka medvetandet hos er politiker här i riksdagen om de ohälsosamma inomhusmiljöernas problem. Tyvärr har intresset genom åren varit mycket mager.

Herr talman! Jag ville lägga tyngdpunkten på detta, eftersom jag förstod att andra skulle tala mest om det som handlar om alkohol, tobak, kost och motion. Men jag menar att detta är frågor som vi måste ta tag i om vi ska ha en chans att sluta dessa hälsoklyftor. Det handlar nämligen väldigt mycket om klassklyftor. Man kan enkelt uttrycka det så. Men jag har försökt att tydligt beskriva vad det faktiskt i fysisk form tar sig uttryck i i vårt samhälle, så att man kan bearbeta det.

Som företrädare för ett av regeringspartierna yrkar jag självklart bifall till förslaget i betänkandet och avslag på motionerna, även om det finns väldigt mycket mer som jag tycker att man skulle kunna fylla en utvecklad folkhälspolitik med.

Jag har naturligtvis inte heller någonting emot det tillkännagivande som utskottet gör.

Herr talman! Detta är min sista debatt om betänkanden här i kammaren. Efter 14 år som ledamot i Sveriges riksdag känns det rätt bra att kunna

sluta med en debatt om ett sådant här betänkande som, precis som föregående talare nämnde, knyter an till det som jag började med, nämligen miljöns betydelse för folkhälsan.

Jag vill också passa på att rikta ett stort tack till kammarkansliet. Jag tänker då särskilt på protokollsnotarierna, som jag tycker gör ett fantastiskt arbete i det tysta. Jag gillar verkligen deras arbete.

Jag har under mina riksdagsår i huvudsak varit ledamot i civilutskottet och i socialutskottet. Men det är faktiskt som ledamot i den svenska delegationen i Nordiska rådet som jag har verkat längst under min tid i riksdagen. Jag vill därför rikta ett särskilt tack till civilutskottets kansli, socialutskottets kansli och Riksdagens internationella kansli.

Jag vill även tacka mina folkvalda kollegor, som ständigt kämpar med att vårda det demokratiska arvet som vi gemensamt har att förvalta.

(Applåder)

Anf. 86 EMMA HENRIKSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag tänkte att Jan Lindholms sista debatt också ska få innehålla ett sista replikskifte.

Som jag har varit inne på i mitt anförande och även i mitt tidigare replikskifte är det för oss kristdemokrater helt avgörande att vi är nogga med hur vi använder skattebetalarnas pengar. Jag betvivlar inte det engagemang för att minska hälsoklyftorna som finns hos de olika partierna, oavsett om vi tillhör samma block eller inte, men jag är bekymrad över hur regeringen väljer att prioritera sina satsningar. Nu var Jan Lindholm bara delvis inne på det som handlar om trafiken, men jag skulle ändå vilja ställa frågor till Jan Lindholm om den budgetprioritering som regeringen har gjort och där man under en treårsperiod, från i år, väljer att lägga 1 miljard på att subventionera elcyklar.

Herr talman! Missförstå mig inte – jag älskar min elcykel. Jag har visserligen köpt den på Blocket och inte fått någon subvention för den, men den är jättemidig och jättebra. Även när man köper en begagnad elcykel är den dock vansinnigt dyr. Vi vet att ohälsan, som har varit fokus för debatten i dag, är som sämst hos dem som har sämst ekonomi – de som har låg utbildning och låg inkomst. Elcykel är någonting man har råd att köpa om man har ganska god ekonomi. Du får 25 procents återbäring från staten upp till 10 000 kronor. Det är en ganska dyr cykel från början.

Är det rätt prioriterat, om vi ska satsa på dem som har de största hälsobristerna, att satsa 1 miljard på personer som redan har en ganska god inkomst och ganska goda förutsättningar att på ett mer hälsosamt sätt ta sig dit de behöver?

Anf. 87 JAN LINDHOLM (MP) replik:

Herr talman! Det var en oväntad fråga. Jag skulle själv aldrig skaffa mig en elcykel, för jag tycker att den första prioriteringen när det gäller cyklande är den motion man får. Jag tycker alltså att det är fusk med elcykel.

Vi talar dock om lite olika saker. Den här satsningen ligger inte inom folkhälsoområdet, utan den ligger på ett annat område. Jag berörde det delvis när jag talade om hur vi kan förbättra miljön och nämnde att man bygger städer där man prioriterar cykling och att man bygger om samhällen. Det gör man på många ställen runt om i världen; jag har varit och

Prot. 2017/18:132
14 juni

*God och jämlik hälsa –
en utvecklad folkhälso-
politik*

sett många stora städer där man har lyckats minska biltrafiken just genom att prioritera cyklandet. Men detta är en annan del av politiken.

Sverige är ett rikt land, vilket vi ofta påpekar här i kammaren, och vi har tillsammans med några andra rika länder – de nordiska och kanske Tyskland, i första hand – rollen att gå före när det gäller omställningen. USA är också ett sådant land där man har råd att gå före. Det är nämligen de rika som måste börja konsumera ny teknik för att den så småningom ska bli överkomlig för alla. Vi har till exempel sett att avvecklingen av kärnkraft nu tycks ha lett till att priserna på solceller har gått ned radikalt. I dag kan nästan vem som helst installera solceller på sitt hus i Sverige – och till och med nå lönsamhet. Det är för att någon har gått före.

Nu är detta med trafiken inte mitt politikområde alls, men jag ser detta som en åtgärd vi vidtar i Sverige för att vara med och hjälpa till att finansiera en teknikutveckling som med tiden förmodligen kan bli ganska folklig.

Anf. 88 EMMA HENRIKSSON (KD) replik:

Herr talman! Att vi svävar ut på andra politikområden beror på folkhälsans karaktär. Vi kan inte lösa folkhälsan inom socialutskottets ansvarsområden, för i första hand är det områden som tar hand om problemen när de har uppstått.

Ska vi se till att förebygga att barn rör sig för lite handlar det om stöd till föräldrarna, vilket kanske hamnar delvis inom vårt utskotts ansvarsområde, men framför allt handlar det om stöd inom skolan i form av det vi kristdemokrater har föreslagit: mer idrott och hälsa i skolan och att man har rörelse som aktivitet varenda dag. Det ligger inom utbildningsutskottets område. Att se till att det byggs bättre bostäder, som ledamoten var inne på, ligger inom civilutskottets ansvarsområde. Väldigt mycket av detta ligger alltså inom andra utskotts ansvarsområden.

Jag ställer ändå frågan om just elcyklar eftersom det är en så pass stor satsning. Många gånger när jag har tagit upp detta tror folk att det väl ändå inte kan röra sig om särskilt mycket pengar jämfört med vad andra saker kostar. De häpnar när de hör att det är 1 miljard som regeringen lägger på personer som redan har det hyfsat bra. Vi väljer också att satsa på cykling i vår budget, men vi väljer att satsa på infrastrukturen – så att man kommer fram med sin cykel. Då spelar det ingen roll om den är eldriven eller inte; det går lika bra att cykla på cykelvägarna om man har köpt en begagnad cykel för en liten peng. Det är fler som får nytta av det.

Problematiken med regeringens prioriteringar är just att det inte är smärta prioriteringar. Jag tog till exempel tidigare i debatten upp detta med att komma åt bröstcancer, där regeringen har lagt jättemycket pengar – påhejade av Vänsterpartiet – på en satsning som inte kommer åt bröstcancer hos dem som i störst utsträckning riskerar att drabbas, därför att de personerna inte går på mammografin i lika stor utsträckning. Vad är alltså regeringens prioritering?

Anf. 89 JAN LINDHOLM (MP) replik:

Herr talman! Jag tyckte att jag svarade på den frågan i min första replik: Det är för att hjälpa till att stimulera teknikutveckling.

När Emma Henriksson talar om att vi skulle prioritera fel och inte ta ansvar för de pengar vi har ansvar för skulle jag bara än en gång vilja informera kammaren om att man under allianstiden, anser jag, använde pengarna väldigt fel.

Man sålde till exempel ut Vin & Sprit AB, och med de pengarna skulle man amortera – vilket man gjorde. Det var bara det att vinsten var ungefär 5 miljarder högre per år än räntesänkningen. Man slängde alltså bort 5 miljarder för statskassan, varje år. Det hade varit väldigt mycket pengar i dag om man hade haft dem kvar. Man valde att genomföra en fastighetsskatteförändring och införa en fastighetsavgift som innebar att de som har större fastigheter här i Stockholmsområdet plötsligt fick 5 000 kronor mer i fickan varje månad eftersom fastighetsavgiften är så mycket lägre än fastighetsskatten. Det tycker inte jag är att använda de offentliga medlen på rätt sätt, utan det tycker jag verkligen är att kasta bort pengarna.

Emma Henriksson sa i ett tidigare replikskifte att man fick in mer pengar med sin skattepolitik, och därför vill jag påpeka att antalet personer inom offentlig välfärd minskade under de åtta år alliansregeringen satt och styrde. Det gäller både dem som jobbade i offentlig verksamhet och dem som jobbade inom offentligfinansierad privat vård. De minskade med 4 ½ procent. Vi har lyckats återställa detta. Vi har till och med fler anställda per tusen invånare i dag än det var när ni började rasera välfärden när ni tog över 2006, Emma Henriksson. Jag tycker att det är vi som använder pengarna på ett ansvarsfullt sätt, och jag tycker att det är ni som använder dem på ett oansvarigt sätt.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 17.)

§ 12 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Socialutskottets betänkande 2017/18:SoU21
Uppskov med behandlingen av vissa ärenden
föredrogs.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 17.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.58 på förslag av talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 14.00, då statsministerns frågestund skulle börja.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 14.00.

§ 13 Statsministerns frågestund

Unga kvinnors otrygghet och regeringens byggsubventioner

Anf. 90 ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Vi har nu en generation unga tjejer där väldigt många är rädda när de hoppar av bussen på kvällen och tittar sig över axeln. De är rädda när de går på en festival som Summerburst till helgen därför att de är rädda att bli antastade eller dessvärre kanske till och med utsatta för sexuellt grovt våld.

För att arbeta mot det krävs många olika insatser. En sak som är väldigt viktig är att satsa på polis och rättsväsen. Det har regeringen inte alls gjort som den borde. Det är tvärtom. Läser man och ser vad den har satsat på har 6 procent av alla utgiftsökningar som Stefan Löfven har lagt fram gått till byggsubventioner som vi vet i stor utsträckning går rakt ned i byggherrarnas fickor, men bara 3 procent har gått till polis och rättsväsen.

Min enkla fråga till Stefan Löfven är: Varför har regeringen satsat dubbelt så mycket byggsubventioner under de fyra år som ni har haft ansvar i stället för att säkra tryggheten för svenska unga tjejer?

Anf. 91 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Det svarar jag gärna på. Vi behöver ha fler bostäder i Sverige. Men vi satsar också rejält på polisen. Vi har tillfört Polismyndigheten mer resurser än vad myndigheten själv begärde. Vi har till skillnad från den förra regeringen sett till att få ordentlig fart på utbildningen till polis. Vi behöver utbilda fler, och det tar sin tid. När vi tog över låg års-takten på 500, 600 antagningar till polisutbildningen. Nu är det den dubbla takten, för vi behöver fler poliser.

Nu ser polisen framför sig att de blir fler. Nu ser de att de kan öka för första gången på länge. Vi behöver göra ännu mer och se till att fler poliser stannar. Det är därför vi i uppdraget till Polismyndigheten var väldigt tydliga: När ni nu får så mycket pengar vill vi att ni förbättrar villkoren så att fler stannar och att fler kommer tillbaka. Nu ser vi också att rekryteringen till Polismyndigheten från dem som har lämnat yrket ser rätt så framgångsrik ut. Vi behöver göra mer. Vi ska ha fler poliser.

Anf. 92 ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Tack, statsministern! Faktum kvarstår att dubbelt så mycket har gått till satsningar på byggsubventioner under era fyra år som till polis och rättsväsen. I exempelvis budgetpropositionen för 2016 fanns inte en enda satsning på polisen, vilket är anmärkningsvärt.

Jag vill ändå ha svar på frågan varför ni har prioriterat byggsubventioner före tryggheten för bland annat unga tjejer i Sverige. Jag hoppas att statsministern inte ska dra till med något svar om underskott i en lågkonjunktur eller välfärd i förhållande till sänkta skatter som ofta är svaret. Svara rakt och klart på frågan!

Anf. 93 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Nu väljer jag själv hur jag svarar. Vi prioriterar både bostadsbyggande och poliser. Det är viktigt. De unga ska också ha en möjlighet att flytta ut, flytta hemifrån och bli vuxna. Vi har också haft ett underskott på bostadsbyggande under den förra borgerliga regeringen.

Nu ökar bostadsbyggandet, och det är väldigt bra. En del av det är att se till att det finns hyresrätter så att unga människor kan flytta hemifrån till rimliga hyresnivåer. Men polisen prioriteras och kommer att fortsätta att prioriteras.

(Applåder)

Regeringens politik för välfärd och migration

Anf. 94 JIMMIE ÅKESSON (SD):

Herr talman! Statsministern! Vi hade partiledardebatt i går. Då ställde jag en fråga till statsministern som gäller amnestin för 9 000 afghanska män som saknar skyddsbehov. Statsministern var då inte helt tydlig i sitt svar. Jag bad honom motivera hur man kunde göra en sådan prioritering. Han motiverade inte det utan började tala om humanism.

Herr talman! Jag måste ställa mig själv frågan: Är det jag som har missuppfattat någonting? Jag måste fråga statsministern: Vad är det för humanism när man tar pengar från funktionsnedsatta barn och lägger på människor från andra länder som inte har skyddsbehov?

Vad är det för humanism när man inte ser till att laga de hål som finns i välfärden och låter människor dö i väntan på den vård de behöver och i stället lägger de pengarna på att människor som saknar skyddsbehov ska kunna stanna i Sverige? Vad är det för humanism, Stefan Löfven?

(Applåder)

Anf. 95 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Först ett sakfel: Det är ingen amnesti. Det är en tillfällig begränsad åtgärd som jag menar fortfarande är rätt att göra. Jag står för den. Det har med humanism att göra. Jag undrar fortfarande om Åkesson har googlat ordet, som jag bad Åkesson göra i går.

Vi gör den största satsningen på välfärden på många år. Det gör vi för att vi har råd. Vi ser till att vi har de skatteintäkter som behövs. Vi tänker inte som Sverigedemokraterna sänka skatterna med 35 miljarder, och vi tänker inte dra bort ca 12 miljarder från landsting och kommuner.

Vi tänker inte låta välfärdsbolagen göra obegränsade vinster och dra bort ännu mer pengar från välfärdssektorn. Så ser man till att man tillför välfärdssektorn medel. Det tänker vi fortsätta med. Detta är prioriterat.

Svensk välfärd håller. Svensk välfärd kommer att hålla. Men det innebär att man måste välja väg. Det är därför som vi i höst har en folkomröstning om just svensk välfärd. Nu har vi ett vägval att göra. Mitt är tydligt, och det tänker jag stå för.

Vi ska se till att skolan, vården, omsorgen och våra socialförsäkringar håller måttet. Det gäller inte minst när vi nu möter det tumult vi kan se framför oss i omvärlden med oro på handelsområdet och brexit. Då gäller det att ha en väldigt stark ekonomi.

Nu har vi arbetat upp en sådan stark ekonomi, ett rejält överskott. Det var länge sedan vi hade det. Nu har vi musklerna. Då gäller det att se till att använda det på rätt sätt och fortsätta att utveckla välfärden.

Bevara Sverige från det sverigedemokratiska experimentet att återigen börja sänka skatter, och återigen sänka skatter mest för dem som redan tjänar mest. Det vore en olycklig utveckling.

Se nu till att vi använder den ekonomiska styrkan så att svensk välfärd kan utvecklas. Det tänker vi göra.

(Applåder)

Anf. 96 JIMMIE ÅKESSON (SD):

Herr talman! Jag välkomnar verkligen statsministerns idé om att valet ska vara en folkomröstning om välfärden. Man kan inte få allt. Jag har så länge jag har funnits med i den här kammaren hävdad att den stora massinvandringen som både socialdemokratiska och borgerliga regeringar bedrivit de senaste decennierna står mot vår förmåga att upprätthålla och utveckla välfärden.

Det blir så tydligt när det handlar om afghanamnestin att även Stefan Löfvens regering väljer att prioritera människor från andra länder framför välfärden. Stefan Löfven står här och påstår: Vår välfärd håller. Vår välfärd fungerar. Den gör inte det.

Det är bevisligen så att funktionsnedsatta barn inte får den assistans de behöver. Det är bevisligen så att människor dör i vårdköer i Sverige i dag. Du står här och skryter, Stefan Löfven, men det är ett falskt skryt. Du har komplett misslyckats med välfärden.

(Applåder)

Anf. 97 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Nej, jag står inte och skryter. Jag tycker att vi ska hålla oss till sanningen. Vi ska hålla oss till fakta. Någon gång måste det bli sans och balans också i den här diskussionen.

Svensk sjukvård är en av världens allra bästa. Här gör massor av personal i sjukvården en fantastisk insats. Sverigedemokraterna med andra låter som att svensk sjukvård har gått fullständigt åt skogen. Så är det inte.

Låt oss hålla balans i detta. Vi har flera vårdköer som faktiskt kortas. Vi vill fortsätta det arbetet. Åkesson låter som att han tycker att det är väldigt viktigt att vi utvecklar välfärden. Men faktum kvarstår, Åkesson: Du är beredd att sänka skatterna med 35 miljarder.

I din budget drar du bort 12 miljarder netto från kommuner och landsting. Hur mycket mer välfärd blir det av det? Du var inte beredd att ens begränsa välfärdsbolagens vinster. Du har slagits för att de ska kunna ta ut så mycket som möjligt. Av detta blir det ingen välfärd, Jimmie Åkesson.

(Applåder)

Arbetskraftsinvandring

Anf. 98 ANNIE LÖÖF (C):

Herr talman! Jag lyssnade på duellen mellan Stefan Löfven och Jimmie Åkesson, och jag tycker att det är fascinerande att i en debatt som borde handla om starka och tydliga värderingar när det gäller människovärde och

hur man ser på människor återkommer statsministern till att debattera skattesänkningar kontra välfärd. Jag tycker inte att det är värdigt.

Sverige är ett öppet land där frihandel, internationellt samarbete och globalisering gör oss starka. Men en pressad socialdemokrati har utmålade arbetskraftsinvandring som ett av de stora hoten på svensk arbetsmarknad.

Jag tycker att det är viktigt att komma fram med lite fakta. Arbetskraftsinvandringen står för 0,3 procent av sysselsättningen i Sverige. I år har 235 städare kommit till Sverige från utomeuropeiska länder. De har blivit anställda av företagare och entreprenörer som värderar deras kompetens och deras arbetskraft. Jag tycker att de är välkomna, och jag tycker att de gör fantastiska insatser. Statsministern utmålar dem som ett problem på svensk arbetsmarknad.

Min fråga till statsministern är därför: Tycker han att Sverige skulle vara ett bättre land om de här 235 städarna hade stannat hemma?

Anf. 99 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Jag förstår att Annie Lööf tycker att det är ett problem att vi diskuterar skattesänkningar i förhållande till välfärden. Med ett borgerligt alternativ, inkluderande Sverigedemokraterna, som vill ta bort nästan 100 miljarder i skatteintäkter blir det problem.

Men problemet är inte mitt, utan problemet är Annie Lööfs om man ska förklara hur det hänger ihop. Det är ingen värderingsdiskussion, utan det är kalla fakta. Det tänker jag hålla i, för detta är vägvalet som svensk politik står inför.

Vad gäller arbetskraftsinvandringen har vi sagt att vi behöver ha en sådan till Sverige. Vi har en hel del yrken, yrkesgrupper och kategorier som vi själva inte kan försörja. Arbetskraften finns inte inom vårt lands gränser. Då ska vi naturligtvis se till att underlätta för både företag, myndigheter och offentlig service genom att se till att den finns här.

Men där det inte råder brist tycker jag inte att det är logiskt med arbetskraftsinvandring. Vi har en del av dessa människor inom landets gränser; vi har själva långtidsarbetslösa som skulle behöva ett första steg in på arbetsmarknaden. Då tycker jag att exempelvis yrket lokalvårdare passar alldeles utmärkt för några. Vi såg i ett tv-reportage för någon månad sedan en kurdisk kvinna som nu hade fått sitt första arbete. Och så stolt hon var! Hennes döttrar sa: Min mamma går till jobbet. Jag är så stolt! Hon bor i ett sådant område som är lite problematiskt.

Vi har flera sådana exempel, där människor som finns här i Sverige kan ta de här jobben. Då tycker jag att det är ologiskt att vi hämtar människor från andra sidan världen. Det är inte någon logik i det, och det håller jag i.

(Applåder)

Anf. 100 ANNIE LÖÖF (C):

Herr talman! Sverige hade alltså varit ett bättre land om dessa 235 städare inte hade kommit till Sverige utan hade stannat hemma i sina hemländer. Det är Socialdemokraternas och statsministerns svar på min fråga.

Det är uppenbart att statsministern är pressad. I stället för att göra de konkreta förändringar som skulle behövas för att sänka trösklar så att fler människor ska komma i arbete anklagar han den lilla arbetskraftsinvandring som Sverige har för det stora problemet på arbetsmarknaden.

Vi ser en bortslösad högkonjunktur och hör en taskig retorik där man ställer skattesänkningar mot välfärd. Åren 2006–2014 visade vi att man både kan sänka skatten och satsa mer på välfärden. Vi ser nu också ett svagt ledarskap.

För mig är svaret enkelt, men jag vill ändå ställa frågan till statsministern: Är problemet på arbetsmarknaden verkligen de 235 utländska städarna, eller är problemet en socialdemokratisk statsminister?

Anf. 101 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Det var en retorisk fråga. Den är inte ens allvarligt menad.

Vi säger så här: Det är inte fråga om huruvida Sverige hade varit ett bättre land. Här gäller det att vara pragmatisk. Den arbetskraft som vi behöver ta in i landet ska vi ha in. Det ska vi underlätta. Om vi kan göra ännu mer för att underlätta för företagen – låt oss göra det! Men om det gäller arbetskraft som vi redan har i landet finns det ingen logik.

Utöver detta: Till skillnad från under den borgerliga regeringen, då man trodde att sänkta skatter var lösningen men åstadkom en högre arbetslöshet, ser vi nu att arbetslösheten sjunker. Den sjunker också bland de nyanlända.

Det går snabbare och snabbare i etableringen. Nu är vi snart uppe i 15 000 människor som jobbar i extratjänster. Många av dessa är nyanlända. Parterna har kommit överens om etableringsjobb. De har en ambition på 10 000. Det blir 25 000 tillsammans. Vi har de moderna beredskapsjobben, som är ett par tusen. Då är vi uppe i 27 000 – och så vidare, och så vidare.

Så lägger man pussel, ser till att människor kommer in i arbete och ser till att de dessutom kan göra det till drägliga löner.

(Applåder)

Assistanslagstiftningen

Anf. 102 JONAS SJÖSTEDT (V):

Herr talman och statsminister Stefan Löfven! Lagstiftningen om personlig assistans, LSS, är en välfärdslagstiftning, som ytterst handlar om att även den som har oturen att vara född med en funktionsnedsättning eller att få den genom en olyckshändelse under livet ska kunna leva ett så fullvärdigt liv som möjligt.

Man ska om möjligt kunna arbeta, studera, umgås med sina vänner och leva i sitt eget boende. Jag tycker att detta är en fin lagstiftning. Den handlar också om vilken sorts land Sverige är. Vi är ett land som vill att vi ska leva så jämlikt som det bara går.

Assistanslagstiftningen är därför viktig att försvara. Det är viktigt att rätten finns ograverad. Men det vi har sett under de gångna åren är tyvärr många exempel på motsatsen. Det beror i huvudsak på två saker. Det handlar delvis om ett antal domar i olika rättsliga instanser som genom en hård bedömning har tagit ifrån enskilda deras rätt till assistans helt eller delvis. Det beror också på ett tryck på nedskärningar, som har synts i regleringsbrev till Försäkringskassan och i direktiv till utredningar.

För enskilda får detta oerhört stora effekter. Det kan vara skillnaden mellan att kunna leva ett värdigt liv och att inte kunna göra det. Ofta är det familjen som tar smällen. Hela familjer går in i väggen när man dag och natt ska försöka göra det jobb som man inte längre får samhällets stöd för. För andra, som väntar på omprövningar, är det en ständig källa till oro.

Det här måste ändras. Vi måste få en lagstiftning som fungerar. De ursprungliga intentionerna, som är så goda, måste uppfyllas. Men det har inte skett. Regeringen har inte ändrat lagen fast det har brådskat. Man har inte signalerat tydligt mot Försäkringskassan att den som verkligen behöver assistans ska få det. När kommer ni att ändra er? När ska assistanslagstiftningen åter få fungera som tänkt?

Anf. 103 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Jag delar helt och hållet Jonas Sjöstedts uppfattning: De människor som behöver stöd i samhället ska ha det.

Lagen är en rättighetslagstiftning. Inte en bokstav har ändrats i lagen. Däremot är det riktigt att det har kommit ett antal domar. Jonas Sjöstedt känner väl till exempelvis domen om väntetiden och huruvida den skulle räknas eller inte. Det finns andra sådana domar som man kan tycka är märkliga. Men så ser det ut.

Detta – att vi kan få sådana domar – säger i sig att den nuvarande lagstiftningen inte är tillräckligt bra. Det är därför regeringen skyndsamt såg till att det blev ett moratorium så att det inte ska bli fler omprövningar som gör att fler människor drabbas av detta. Det är därför vi ska se till att ha ny lagstiftning på plats.

Det kommer att vara en rättighetslagstiftning, och det har ansvarigt statsråd redogjort för. Det är så vårt samhälle ska fungera.

Sedan kommer vi inte ifrån att alla måste se att det även i denna sektor tyvärr finns sådant som är fusk och till och med brottsligt. Det måste vi också komma till rätta med, för varenda skattekrona ska gå till det den är avsedd för. Det tänker vi stå upp för.

Människors rätt att få stöd och hjälp när man har behov av detta ska kvarstå, och därför måste lagen ses över. Men man knäpper inte med fingrarna och ändrar lagen, för då kan det bli lika fel igen. Man måste ta sig tid att utreda hur lagen ska se ut på riktigt så att den blir hållbar, långsiktig och så rättssäker det bara går. I väntan på det antog regeringen moratoriet, så nu är det stopp på omprövningar tills vi har rätt ut detta och fått en ny lag på plats.

Anf. 104 JONAS SJÖSTEDT (V):

Herr talman! Jag uppskattar det statsministern säger, men tyvärr stämmer inte det med vad regeringen har gjort.

Många förlorade sin assistans före moratoriet, och de är i detta besvärliga läge i dag. Domarna har krävt att man har ändrat lagstiftningen, och det kunde man ha gjort skyndsamt. Men det valde man att inte göra. Trycket på nedskärningar har funnits där via regleringsbrev och utredningsdirektiv. Det är faktiskt regeringens ansvar att detta har försämrats så kraftigt som det har gjort för många enskilda individer och deras familjer.

För Vänsterpartiet är den personliga assistansen en rättighet. Självklart ska fusk bekämpas. Vi ska ta bort vinstintresset i den personliga assistansen. Man ska ha rätt att välja sin assistent i varje läge, men vi ska inte ha oseriösa aktörer som tar ut vinster. Hela assistansen borde bli ett statligt ansvar så att den blir jämlik över hela Sverige. Vi ska se till att de som utför detta viktiga arbete får en bättre yrkesutbildning.

Det här är framtiden – inte detta ständiga nedskärningstryck som drabbar de enskilda så hårt.

Anf. 105 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Det blev en liten logisk vurpa där för Sjöstedt. Ja, det är klart att de här domarna kom före moratoriet – det var därför moratoriet infördes. När vi ser att det kommer domar som får sådana följder reagerar regeringen, och det är därför moratoriet införs. Det kan inte vara tvärtom.

Det behövs lite tid för att se över hur den här lagen ska ändras. Man skulle kunna ändra lagen en gång i kvartalet, men det är ingen bra lösning. Låt oss nu se till vad som faktiskt är långsiktigt hållbart så att vi kan garantera att de som har behov av hjälp ska få det. Uppenbarligen är nuvarande lag inte tillräckligt bra för det, och då ska vi se till att komma överens om att ändra lagen så att den blir det. Människor som behöver hjälp ska också ha hjälp.

Ordningsbetyg

Anf. 106 JAN BJÖRKLUND (L):

Herr talman! Nationell kris, sa statsministern. Nationell kris – det var hans ord när han var oppositionsledare och 13 procent av eleverna i årskurs 9 var underkända. Då var det alliansregering, och då var det nationell kris. Nu är 17 ½ procent underkända. Det har aldrig varit så många underkända elever i årskurs 9, och nu väljer statsministern att inte använda den typ av ord som han använde tidigare. Var och en får väl fundera på varför. Men orden är inte det centrala, utan det viktiga är vad vi gör.

Det finns många orsaker till att det är så många underkända, men en av dem är att det i många skolor är bristande ordning och studiero i klassrummen. Det är bristande trygghet, det är mobbning, hot, ett språkbruk som ofta är oacceptabelt – det är grovt och kränkande – rent våld ibland, stökigt, sena ankomster, skolk och så vidare, alltså allt det som vi kan rubricera som bristande ordning och studiero.

Det är uppenbart att vi behöver göra mycket mer på det området i Sverige. Vi gjorde en hel del från alliansregeringens sida, men ett viktigt steg som vi förberedde var att införa en möjlighet att ge ordningsbetyg i högstadiet och gymnasiet. Det var färdigt, och vi gick till val på det 2014. Men så tog ni över och valde att skrota det.

De flesta med oss jämförbara länder i världen har ordningsbetyg eller ordningsomdömen i olika former, och vi hade det ju själva förr. Nu lägger vi fram de här förslagen på nytt, och ni säger nej. Jag måste ändå ställa frågan till statsministern mot bakgrund av den situation vi har när det gäller ordning och arbetsro i skolan: Vad är det för fel på ordningsbetyg?

Anf. 107 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Det kan jag svara på direkt. Professionen och forskningen säger att det inte är det som är lösningen.

En stor del av problemet när jag sa att det var en nationell kris var det faktum att den borgerliga regeringen hade valt att sänka skatten 13 gånger mer än vad man satsade på skolan. Det blev färre vuxna i skolan, och det var inte bra. Nu lägger vi till rejält med resurser till skolan, så nu har vi 28 000 fler anställda i svensk utbildning. Det är bra. Det behövs fler vuxna, och det behövs fler lärare. Det är därför vi gör en rejäl lärarsatsning. Vi behöver utöka antalet platser på lärarutbildningen, höja kvaliteten på lärarutbildningen, förbättra villkoren för lärarna och deras möjlighet att själva få driva en professionell pedagogisk verksamhet, och vi behöver mindre styrning. Då väljer vi att lyssna på professionen. Jag tror att det är klokt. Björklund i all ära, men du har inte alla svar, utan ibland är det faktiskt de som jobbar med det här som har de kanske till och med klokare svaren, även om Björklund säkert inte tror det. Men så fungerar det.

Det är för oss viktigt att skolan får resurser i form av fler lärare, fler vuxna – lärarassistenter också för den delen. Vi ska se till att stödja barnen från väldigt låg ålder med att lära sig att läsa, skriva och räkna. Vi behöver upptäcka dem tidigt – vi kan inte ha som i dag att de flesta individuella insatserna kommer i årskurs 7 och 8 och framför allt i årskurs 9. Det kan vara nödvändigt, men det vore bättre om man fick mer individuellt stöd i årskurs 1, årskurs 2 och årskurs 3. Mer stöd och en tryggare väg genom grundskolan gör att fler faktiskt klarar grundskolan på ett sådant sätt att de kommer in på ett nationellt program på gymnasiet.

Jag håller helt med om att det naturligtvis inte på något sätt är okej att så många inte klarar grundskolan, men vi ska också se att en stor del av den här gruppen är de som har kommit sent till Sverige. Det undantar inte vårt ansvar, men vi måste se var vi ska sätta in insatserna.

(Applåder)

Anf. 108 JAN BJÖRKLUND (L):

Herr talman! Den som utredde förslaget om ordningsbetyg och lade fram det – sedan kom valet och förslaget lades i byrålådan – var Metta Fjellkner. Hon var den förra ordföranden i Lärarnas Riksförbund. Är det inte professionen? Lärarfacket är väl en del av professionen.

Det finns säkert olika uppfattningar beroende på vem man lyssnar på. Skolverket sa nej. Det var Anna Ekström som var generaldirektör, och de sa nej, det vet jag. Men jag tror att det finns olika uppfattningar inom lärarkåren också.

Till sist är det vi som har ansvaret. Det går inte bara att säga att vi gör så här för att någon annan säger det, och sedan har vi 17 ½ procent som är underkända.

Du kan uppdatera dina talepunkter när det gäller en viktig sak, Stefan Löfven. Jag har hört Stefan Löfven säga att det blev färre anställda i skolan under vår tid, men det blev 10 000 fler anställda i skolväsendet – förskola, gymnasium och grundskola – under de åtta alliansåren. Det blev 10 000 fler. Sluta säga att det blev färre, för det är en lögn.

Anf. 109 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Vi kan sluta käbbla om detta, men oavsett det är frågan om vi ska ha mer resurser till skolan eller inte. Det är det som vi satsar på. Vi måste få mer resurser till skolan. Det handlar om lärarna men också om skolbiblioteken, skolhälsovården och lärarassistenter. Den gemensamma nämnaren är mer resurser till skolan.

Vi har gjort den största satsningen på skolan på många, många år, och det tänker vi fortsätta med, för jag tycker att det är viktigare än att sänka skatterna.

(Applåder)

Behandlingsbegränsningar i vården

Anf. 110 JAKOB FORSSMED (KD):

Herr talman! Mattias har en funktionsnedsättning och kan inte föra sin egen talan. När han får lunginflammation och får svårt att andas åker han till sjukhus. Där meddelas ett beslut om så kallad behandlingsbegränsning. Vården ska nu inte, som den brukat göra, försöka rädda hans liv om han blir sämre – allt enligt *Ekots* granskning.

Mattias mamma tar strid, men det tar ett och ett halvt dygn innan en annan läkare upphäver beslutet, som enligt IVO:s expert var förhastat och felaktigt. Mattias kunde lyckligtvis fira sin 30-årsdag, men det känns som ett lotteri, säger hans mamma.

Detta är ett exempel från den djupt oroande granskning som *Ekot* gjort av brister kring beslut om behandlingsbegränsningar i vården. Granskningen visar att utsatta och sköra personers liv faktiskt riskeras. Det är livsavgörande beslut och får inte bli fel, men granskningen visar allvarliga brister. Beslut om att neka livsuppehållande behandlingar tas utan föreskrivet samråd med patienter och utan att anhöriga informeras. I en femtedel av de granskade fallen skrivs ingen motivering trots att så alltid ska ske. Patienter förväxlas. Läkare räddar liv genom att överpröva felaktiga beslut.

Det här hotar tilliten till vården. Det som kanske oroar mest är att det i granskningen framkommer indikationer på en glidning som hotar människovärdesprincipen, och funktionsnedsatta och äldre värderas annorlunda. Personers egenskaper spelar roll i den här typen av beslut om liv och död.

Min fråga till statsministern är därför: Vilka åtgärder kommer regeringen nu att vidta för att stärka människovärdesprincipen och återupprätta tilliten till sjukvården?

Anf. 111 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Jag kan naturligtvis inte kommentera ett enskilt fall. Det tror jag att Forssmed förstår. Jag vet inget om det individuella fallet, men vad jag vet är att människor ska ha vård när de behöver det. Det är en grundläggande princip.

Vad som sker i vartenda givet ögonblick som läkare eller annan medicinsk personal fattar beslut kan jag inte svara på, men vården ska finnas där när du behöver den. Det är därför som vi har skjutit till historiskt mycket till svensk sjukvård. Det var länge sedan svensk sjukvård fick så mycket resurser, och det måste den fortsätta att få. Bara under de knappa fyra år som jag har varit regeringschef har 13 000 ytterligare anstälts i

vården. Det är för att vi ska underlätta för vårdpersonalen. Vi måste ha fler läkare, sjuksköterskor, undersköterskor och specialistsjuksköterskor. Det är därför som vi ökar på utbildningen. Trots att vår sjukvård är en av världens bästa har vi olika utmaningar. Den gemensamma nämnaren är enligt min uppfattning att det behövs mer personal.

Vad gäller om det kan behövas ytterligare diskussion om etisk prövning och etiken vid prövning ska vi naturligtvis vara öppna för det, men där har vi också organ för att konstant diskutera hur bedömningarna ska se ut. De torde vara bäst på att avgöra det, men det är ingen tvekan om att grundprincipen i det svenska välfärdssamhället ska vara att när du behöver vård ska du få vård.

Anf. 112 JAKOB FORSSMED (KD):

Herr talman! Jag gav ett exempel från en granskning av hundratals fall. Den har sänts i flera dagar. Statsministern har möjligen hört det. Han lyssnar säkert på *Ekot*.

När det gäller de här behandlingsbegränsningarna menar Yngve Gustafson, professor i geriatrik, att äldre diskrimineras och på felaktiga grunder nekas livsuppehållande behandling.

Om det smyger sig in ett tänkande som innebär att vi värderar människan utifrån hennes egenskaper och inte utifrån att hon behöver vård är det inte resurserna som är problemet. Då är det den etiska kompassen som behöver ställas rätt. Där har regeringen naturligtvis ett ansvar.

Om det finns den minsta sanning i *Ekots* granskning, om de har det minsta rätt i sin granskning, kan vi inte vänta en dag till med att se till att detta inte förekommer och med att skärpa reglerna och se över lagstiftningen. Vi måste se om detta kan stämma.

Anf. 113 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Det var av precis det skälet jag sa att om vi behöver ha en diskussion om etisk prövning när det gäller olika situationer i vården låt oss då ha den. Vi har organ för detta redan nu. Det finns forum för den typen av diskussioner. Låt oss aktualisera en sådan diskussion ytterligare.

Grundprincipen i Sverige ska vara att när man behöver vård ska man få det. Men vad som ska göras vid varje givet tillfälle måste professionen ta ställning till. Jag är öppen för en diskussion om vad som är rätt eller inte. Men jag tänker inte ge mig på att döma vad som är precis rätt vid varje givet tillfälle.

Pensionärernas ekonomiska situation

Anf. 114 TERESA CARVALHO (S):

Herr talman! I förra veckan kom Pensionsmyndigheten med en rapport som visar att 245 000 pensionärer har låg ekonomisk standard. Och en dominerande andel av dem, närmare bestämt 162 000, är kvinnor. Vi får också rapporter om att Sverige har en större andel relativt fattiga pensionärer än våra nordiska grannländer.

Det är orimligt att människor som har slitit i hela sitt liv och som har jobbat och bidragit till samhället tvingas leva under knappa ekonomiska omständigheter.

En del viktiga förändringar för långsiktigt hållbara pensioner är vi överens om i Pensionsgruppen. Men min fråga till statsministern är: Vilka åtgärder avser regeringen att vidta för att vanligt folk ska få en rimlig och trygg pension?

Anf. 115 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Det här är en av de viktigaste frågorna som vi har framför oss, Teresa Carvalho. Vi ska se till att de människor som har varit med och byggt vårt land kan leva i trygghet, också ekonomiskt, under ålderdomen. Därför har vi nu tagit de första stegen för att ta bort den orättvisa högre beskattningen av pension jämfört med lön. Den är orättfärdig, och den måste bort. Då har vi också kunnat sänka skatten för dem som har de absolut lägsta inkomsterna.

Pensionsgruppen är precis som har påpekats överens om att vi också ska förstärka grundskyddet. Därutöver vill vi se till att höja, också för dem som har arbetat ett långt arbetsliv och som ändå har för låg pension. Det föreslår vi också, och det får vi ta in i Pensionsgruppen. Vi måste fortsätta på det sättet.

Jag tror att vi på sikt måste göra ännu mer med pensionssystemet, så att alla som blir pensionärer vet att de kan bli det med ekonomisk trygghet.

Beredskapen för extremväder

Anf. 116 MARIA FERM (MP):

Herr talman! Under maj månad har vi sett rekordtemperaturer i Sverige. Torka ställer till med stora problem i hela samhället. Vi ser ovanligt många skogsbränder. Inom jordbruket riskerar skördar att torka bort, och djur måste nödslaktas. Kraftiga värmeböljor kan också leda till ökad dödlighet, främst bland äldre och sjuka.

Det går inte att koppla en enskild värmebölja till klimatförändringarna. Men den här typen av extremväder kommer att bli vanligare i framtiden.

Jag vill därför fråga statsministern vad regeringen gör för att stärka beredskapen för att kunna hantera den här typen av extrema väderhändelser och vad regeringen gör för att förhindra att den typen av väderhändelser blir fler i framtiden.

Anf. 117 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Jag är övertygad om att många funderar på precis de frågor som Maria Ferm ställer här. Det har varit en ovanligt varm försommar. Ibland kan man njuta av värmen, men jag tycker att man en stor del av tiden funderar på vad som är fel här, på riktigt. Man njuter inte bara.

Det är klart att vi måste förbereda oss på ett förändrat klimat. Vi har lagt fram ett förslag på riksdagens bord om en nationell strategi för klimat-anpassning. Den innehåller bland annat krav på att kommunerna ska minska riskerna i den byggda miljön till följd av översvämning, ras och skred – sådant som kan vara klimatrelaterat.

Nu gäller det också att se till att fullfölja den klimatlagstiftning som vi har antagit här, så att vi kan förebygga så mycket som möjligt. Vi har en styrka i att vi har en struktur för lagstiftningen och målsättningarna – den totala målsättningen och etappmålsättningarna.

Det gäller att fortsätta gmeta på.

Prot. 2017/18:132

14 juni

Statsministerns
frågestund

Beskattningen av små och medelstora livsmedelsföretag

Anf. 118 EVA LOHMAN (M):

Herr talman! Statsministern! Ungefär 3 000 thailändska bärplockare kommer till Sverige varje år. De plockar mellan 15 000 och 30 000 ton bär. De stannar 30–45 dagar, och de är anställda av bärföretagen. De tar inte jobb från svenska bärplockare, eftersom det inte finns några.

Regeringen vill nu beskatta bärplockarna. Det innebär att de inte kommer att kunna anlitas framöver. Det blir negativt för många arbetare och för företag i Sverige inom livsmedelsindustrin och handeln.

Det här har skapat oro bland svenska bärföretag. Många är oroliga för att få en konkurrensnackdel till förmån för utländska företag som tar över marknaden.

Kommer regeringen att vidhålla denna ensidiga skatt? Inget gott kommer av detta. Regeringen gör ju nu en satsning på att utöka små och medelstora livsmedelsföretag och den svenska exporten på landsbygden.

Anf. 119 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Jag ska vara ärlig och säga att jag inte kan skattelagstiftningen för bärplockare exakt. Jag måste erkänna det.

Det vi säger när det gäller arbetskraftsinvandring är att vi ska underlätta där vi har brist. Det innebär att om vi i det här fallet har en brist och inte kan få tag på bärplockare i Sverige ska vi underlätta för det.

Lagstiftningen för hur de ska beskattas eller inte kan jag inte rakt upp och ned. Men i vårt land har vi en generell syn på hur inkomster ska beskattas. Då är det inte orimligt att man tar ut skatt också på den typen av inkomst.

Herr talman! Jag måste erkänna att jag inte kan detta i detalj. Jag får bli svaret skyldig just när det gäller skatten för bärplockare. Men vi ska generellt sett underlätta för den arbetskraft som vi behöver i Sverige.

Språkplikt

Anf. 120 ARON EMILSSON (SD):

Herr talman! För två veckor sedan kunde vi läsa om en förskola i Norrköping där det finns småbarnsgrupper som är helt utan svensktalande personal. Vi nås ständigt av rapporter om att bristande kunskaper i svenska språket är ett återkommande problem inom välfärden. Många äldre upplever att de inte kan kommunicera med dem som ger de äldre den vård som de är helt beroende av.

Svenskan har en självklar plats i Sverige. Och kommunikation är en grundbult för att samhället ska fungera. Den politik som regeringen och andra partier har fört är orsak till den utveckling vi nu ser. Det är en utveckling som har varit lätt att förutspå.

Det är på tiden att regeringen har lagt fram förslag om språkplikt. Men varför väljer regeringen att konstant försöka åtgärda problem i efterhand snarare än att förebygga dem från början genom rätt signalpolitik?

Anf. 121 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Låt oss först konstatera att jag och Aron Emilsson är överens om att det är bra med språkplikt. Det är såklart viktigt att man när man går till en vårdinrättning, förskola eller vad det än är ska förstå varandra. Så enkelt är det. Det är också vårt besked generellt sett i samhället. Vi behöver utveckla det. Men det sätter också fingret på hur arbetsmarknaden ser ut i dag.

När SD pratar om repatriering – eller vad det nu kan vara om man ska skicka tillbaka människor – får man också tänka sig för. Vi har ungefär 1 miljon löntagare i Sverige som går till arbetet varje dag och som inte är födda i Sverige.

Sverigedemokraterna borde tänka sig för och förstå att dessa människor gör ett fantastiskt arbete för vårt land. Landet skulle stanna om de inte fanns här.

Sedan ska vi se till att alla kan språket så att alla kan förstå vad som sägs.

(Applåder)

Tolkningen av skattereglerna för ekoturism

Anf. 122 EVA-LENA GUSTAVSSON (S):

Herr talman! I tisdags besökte landsbygdsminister Bucht min hemkommun, Torsby. Vi gjorde då ett besök på ekoturistföretaget Vildmark i Värmland. Det är ett familjeföretag som startade för 38 år sedan med timmerflottfärd på Klarälven och andra naturupplevelser. Företaget är ett av de första certifierade ekoturistföretagen i landet.

Ekoturismen utgår ifrån ett hållbart förhållningssätt med varsam naturturism. Man har ofta gäster från Europa och andra delar av världen.

Företaget har välutbildade naturguider som utbildar sina gäster i allemansrätt och hur man överlever och uppträder i naturen.

Nu har mervärdesskatten sänkts från 25 till 6 procent för företag med naturturism och naturguidning. Men Skatteverket gör en väldigt snäv tolkning av det beslutet. Många av företagen inom ekoturistbranschen får nu inte del av den tänkta förändringen.

Vad avser regeringen att göra åt det här problemet?

Anf. 123 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Det är glädjande att allt fler besöker Sverige. Jag förstår dem, för här finns så mycket vackert att ta del av. Vår natur är helt otrolig. Det är därför som vi har sänkt moms på naturguidningar, precis som frågeställaren säger. Avsikten är att vi ska stärka Sverige ytterligare så att fler vill besöka oss.

Sedan gäller detta inte alla tjänster som naturturistföretagen erbjuder. Vi måste bland annat förhålla oss till EU:s momsregler. Då uppstår det en del gränsdragningsproblem. Det är Skatteverket som måste göra bedömningen av vad som är det huvudsakliga syftet med den tjänst som säljs.

Där kan vi inte göra någon bedömning, utan vi får följa Skatteverkets hantering. Men avsikten är att få fler människor att besöka Sverige.

Prot. 2017/18:132
14 juni

Åtgärder mot skjutningar

*Statsministerns
frågestund*

Anf. 124 LARS-ARNE STAXÄNG (M):

Herr talman! Jag vill ställa en fråga till statsministern om de många skjutningar som sker i vårt land. Vad jag vet var den senaste skjutningen i går morse.

Man kan konstatera att vi statistiskt ligger högt i Sverige, en av de högsta i Europa. De flesta som drabbas är tonåringar och unga vuxna killar. Detta måste stoppas, det tror jag att vi är överens om, så fort det bara går. Att vi ska få fler poliser är vi också överens om, men det tar flera år.

Min konkreta fråga blir därför: Vad gör regeringen för att påskynda åtgärderna för att stoppa skjutningarna?

Anf. 125 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Ja, det är utan tvekan ett samhällsproblem. Över tid har antalet skjutningar gått upp och ned. Vi har sett en uppgång, och vi hoppas att utvecklingen bryts igen. Det är för tidigt att tala om ett trendbrott, men över året är det något färre skjutningar. Det är ändå för mycket, så vi behöver göra mer.

Det är av det skälet som vi måste ha fler poliser, och poliserna måste ha bättre verktyg. Det är därför som vi underlättar för poliser att sätta upp övervakningskameror. Det har visat sig ha en bra effekt.

Vi har skärpt straffet rejält för vapenbrott. Det innebär att om man blir gripen med vapen åker man direkt in i häktet, och man kommer inte hem på eftermiddagen, som man gjorde förr. Jag tror att det är fem gånger fler som nu sitter häktade. Det är där som man hör hemma om man går ut med vapen på sig.

Det handlar om straffskärpningar, fler poliser, vapenamnesti och inte minst myndighetssamverkan. Vi vet att det gör en rejäl inverkan på de kriminella gängerna om alla myndigheter samverkar.

(Applåder)

Alternativ till vinstbegränsning i skolan

Anf. 126 STEFAN JAKOBSSON (SD):

Herr talman! Nu när det är Stefan Löfvens sista frågestund som statsminister någonsin har jag några frågor.

Det har drivits en politik och det har pushats hårt när det gäller vinster i välfärden. Jag har förstått att det är Socialdemokraternas fråga.

Som lärare i 15 år har jag sett systemet från insidan, och jag kan inte låta bli att presentera de förslag som vi har. Jag kan inte förstå varför Socialdemokraterna inte kan gå på den linjen.

Vi vill införa en buffert för att se till att skolorna inte kan läggas ned, som man tidigare har gjort. Vi vill också införa tillstånd, tillsyn och ett förstatligande av den svenska skolan. Då blir vinster i välfärden en icke-fråga. Vi vill också se till att det blir en myndighet i Sverige i stället för

53 myndigheter. Pengar ska tillföras skolan, men de ska inte kastas ned i ett badkar som är fullt med hål. Vi måste satsa på rätt saker.

Med detta funderar jag på att era öppna gränser slår nu tillbaka med full kraft, och ni står handfallna inför den här frågan. Stackars Sveriges kommuner som i stället får ta smällen.

Hur är det att vakna som socialdemokrat i dag?

Anf. 127 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Ursäkta, jag hörde inte den sista frågan. Men vi tar substansen i detta.

Vinster i välfärden, hur svårt kan det vara? Sverigedemokraterna slåss med allt vad de har för att vinstuttaget ska vara obegränsat. Det är vad den här diskussionen handlar om. Vi slåss för att vinstuttaget ska vara begränsat.

Visst ska vi se till att ägarprövning och sådant fungerar, men det var Sverigedemokraterna inte heller så förtjusta i. Ni är svaret skyldiga. Så är det.

Hur ska man få till kontrollen över betygsinflationen? Så länge ett skolföretag har incentive att få till sig skolpengar är risken uppenbar – och det är ett faktum – att man också drar till med glädjebetyg. Då lurar man ungdomarna.

Nej, här gäller det att bestämma sig, och vi har bestämt oss. Vinsterna måste begränsas. Vi förlorade omröstningen, men vi återkommer i valet, och då får Sverigedemokraterna stå kvar i sin position.

(Applåder)

Den statliga närvaron i hela landet

Anf. 128 LINUS SKÖLD (S):

Herr talman! Urbaniseringen är en stark kraft, så stark så att den ibland framstår som en naturlag. Den här mandatperioden har det blivit uppenbart att politisk vilja gör skillnad.

Hemma i Norrbotten gläds vi åt att ha en regering som bryr sig om att det ska gå att leva ett gott liv i hela landet, också i de stora arealer av vårt land som är glest befolkade.

Vi gläds åt regeringens offensiva bredbandssatsningar och åt beslut om stora investeringar i vägar, järnväg och sjöfart. Vi gläds också åt en tydlig agenda att decentralisera Myndighetssverige och öka den statliga närvaron i hela landet.

Vi kan se att civilminister Ardalan Shekarabi åker runt i landet och inviger de servicekontor som det har fattats beslut om för att öka tillgången till statlig service i hela landet.

Senast i tisdags var civilministern i mitt grannlän Västerbotten och invigde ett kontor i Sorsele.

Men nu undrar jag över regeringens fortsatta ambitioner. När dessa tio kontor har etablerats, vad blir då nästa steg för en levande landsbygd och för att öka den statliga närvaron i landets alla hörn?

Anf. 129 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Först vill jag säga att det är roligt att höra en med rejäl skånsk dialekt prata om "mitt län Norrbotten". Så ska det vara i Sverige.

Tio servicekontor ska öppnas, och det ska fortsätta. Jag tycker att det är oerhört viktigt att staten på riktigt är närvarande i hela landet. Tio servicekontor är bara början. Vi har fått ett betänkande som föreslår 27 ytterligare kontor. Nu tänker vi gå vidare med det och till det koppla att Arbetsförmedlingens verksamhet tillhör servicekontoren.

Det här är ett sätt att visa allvar med att hela landet ska leva. Sedan ska vi naturligtvis se till att det finns utbildningsplatser runt om i landet och att infrastrukturen fungerar. Högskolor och universitet är inga byggehögskolor utan de är på riktigt. De är tillväxtnav runt om i landet.

Här tänker vi fortsätta att se till att hela landet räknas. Hela landet ska inte bara leva, utan hela landet ska kunna växa.

(Applåder)

Regeringens behandling av Försäkringskassans generaldirektör

Anf. 130 JOHAN FORSSELL (M):

Herr talman! Statsministern! Försäkringskassan är en av landets viktigaste myndigheter. Det är av yttersta vikt att alla våra myndigheter leds på ett bra sätt som skapar förtroende hos både anställda och allmänheten.

Ann-Marie Begler var en mycket uppskattad generaldirektör för Försäkringskassan. Hon hade ett brett förtroende hos sina anställda, vilket blev tydligt när regeringen valde att ge henne sparken. Eftersom statsministern har lång erfarenhet från fackföreningsrörelsen känner han säkert till att Sacoföreningen på kassan beskrev att beslutet hade växt förstämning bland de anställda. Fackförbundet ST:s ordförande kommenterade det kort med att det nu är valår.

Begler fick gå därför att hon gjorde vad regeringen hade bett henne att utföra, och när det kom kritik mot den politiken valde regeringen att ge Begler sparken i stället för att stå upp för sin egen politik.

Är det rimligt att den viktiga uppgiften som generaldirektör blir en kaptultstol och att man hux flux kan få sparken bara för att man har gjort vad regeringen har bett en att utföra?

Anf. 131 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Jag tror att man har trampat för länge i korridorerna här eller inte gjort så mycket annat om man tycker att en person som får behålla jobbet som generaldirektör men flytta från ett ställe till ett annat med samma lön och samma villkor har fått sparken. Så skulle ingen ute i verkligheten beskriva det.

Sanningen är att regeringen inte var nöjd med myndigheten därför att vi ska ha ned sjuktalet. Det tror jag att vi alla är överens om. Ingen är glad om vi har höga sjuktal, utgår jag från. Men det går att göra på olika sätt, och det är inte rimligt att människor sparkas ut från sjukförsäkringen utan att ha fått en reell möjlighet till återgång.

Det är därför regeringen har i sin strategi att Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen ska ha kontakt med parterna och sjukvården. Det är där det måste fungera. Om Försäkringskassan inte fungerar på ett sådant sätt att man tar det ansvaret och är samarbetspartner, då måste någonting göras.

En översyn av narkotikalagstiftningen

Anf. 132 CHRISTINA ÖRNEBJÄR (L):

Herr talman! I dag kunde vi läsa i medierna att narkotikapolisen tar ställning för en omprövning av narkotikapolitiken. Detta efter att Norge ändrat sin lagstiftning så att den som använder droger ska kunna få vård i stället för straff i första hand.

Sverige har en nollvision om ett narkotikafritt samhälle medan Liberalerna hellre vill se en nollvision för drogrelaterad död och drogrelaterat lidande. Sverige har näst högst dödlighet relaterad till narkotika i EU. Det är fem gånger så högt som snittet i EU.

Med tanke på att även narkotikapolisen nu vill se en annan narkotikapolitik, är statsministern beredd att ta initiativ till en översyn av narkotikalagstiftningen i den riktning som Liberalerna och nu också polisen vill se för att minska dödligheten?

Anf. 133 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Jag tycker att det är oerhört viktigt att vi håller kvar nollvisionen. Narkotika är inte bara ett elände i den meningen att människor drabbas som blir beroende av narkotika utan också en viktig del av den organiserade brottsligheten och dess intäkter, så här gäller det verkligen att vara distinkt och uthållig.

Jag tänker inte säga här att jag är beredd att göra det ena eller det andra på stående fot. Däremot måste vi hela tiden pröva och se vad vi ska göra vid varje givet tillfälle för att minska narkotikamissbruket och inflödet av narkotika i landet. Att alltid försöka minska missbruket är vår politiska skyldighet.

Det här är en fråga vi får ta med ansvarigt statsråd. Jag vet inte om det ligger några initiativ exakt här och nu. Men låt oss ta det till ansvarigt statsråd, så får vi se var diskussionen hamnar.

Inkludering av tandvården i sjukvården

Anf. 134 HILLEVI LARSSON (S):

Herr talman! Tandvården är ett stort problem för många människor i Sverige. Det är många som inte har råd att gå till tandläkaren. Det största problemet är när kostnaderna springer iväg, när det kostar flera tusen eller till och med över 10 000 för stora behandlingar.

Det här slår såklart extra hårt mot låginkomsttagare. Pensionärer är en särskilt utsatt grupp eftersom många pensionärer har dålig ekonomi och dessutom stora behov av tandvård. Det är ju ofta i slutet av livet man har störst behov.

Tandvården är inte en del av sjukvården på samma sätt som vården av kroppen i övrigt. Tanderna är undantagna.

Nu utreds den här frågan av Veronica Palm, men jag undrar om regeringen kan tänka sig att tandvården i framtiden blir en del av sjukvården så att tandvård kostar lika mycket som att gå till doktorn och fler därmed har råd att gå till tandläkaren.

Anf. 135 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Precis som Hillevi Larsson påpekar arbetar den utredningen nu, och den måste få bli klar. Men det är inget tvivel om att poängen med hela utredningen är att se till att tandvårdssystemet ger en bättre och framför allt mer jämlik tandvård. Det är alltför många som inte har råd med tandvård, och det är inte värdigt ett välfärdssamhälle som Sverige.

Dessutom har vi redan under det här året börjat med satsningar på tandvården. Om jag kommer ihåg rätt blir det nästa år avgiftsfritt upp till 23 års ålder. Det är en rejäl framgång, liksom att vi har höjt tandvårdsbidraget för äldre substantiellt.

Vi måste fortsätta och se till att alla får råd att gå till tandläkaren. Låt nu utredningen jobba vidare så att vi får se vad den drar för slutsatser. Men bättre tandvård ska vi ha, och alla ska ha råd att gå till tandläkaren.

Åtgärder mot lärarbristen

Anf. 136 ERIK BENGZBOE (M):

Herr talman! Lärarbristen i Sverige är påtaglig och kraftigt ökande. Enligt Skolverket behöver det rekryteras 80 000 lärare de närmaste åren, varav det enligt Skolverket fattas 28 000. Efter att ha stigit under alliansåren sjunker nu söktrycket till lärarutbildningen igen.

Inför valet 2014 lovade Socialdemokraterna att man skulle minska administrationen för lärare. Man skulle premiera framgångsrika lärare. Villkoren för lärare skulle förbättras. Man skulle förändra lärarutbildningen med höjda antagningskrav. Man skulle öppna nya vägar in i lärarutbildningen genom möjligheter att snabbare omskola sig till lärare.

Av detta blev det ingenting. Varje enskilt vallöfte från Socialdemokraterna för att stärka läraryrket har brutits. I stället blev det en lönesatsning som har slitit isär lärarkåren. Lönesatsningar för att stärka särskilt utsatta områden har uteblivit.

Därför undrar jag: Har Socialdemokraterna någon politik över huvud taget för att vi ska få fler lärare i den svenska skolan?

Anf. 137 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Man hör att det är valår.

Jag undrar var Erik Bengtzboe har varit de senaste fyra åren. Vi har gjort en rejäl satsning på lärare. Vi har utökat lärarutbildningen och förbättrat kvaliteten på lärarutbildningen med mer lärodd tid. Satsningen på lärarlönerna är precis det. Man säger att vi inte har gett någonting till lärarna, att vi inte har premierat. Jo, det är precis det vi har gjort.

Vi har också gjort något annat: Vi har sett till att parterna som ansvarar för lönebildningen – och som jag tycker är bättre lämpade att ta hand om det än politiker – har fått ett extra tillskott för det. Det tycker jag är bra.

Vi säger att vi vill ta bort en del nationella prov för att minska administrationen. Moderaterna är missnöjda då också, men det har vi gjort. Vi har sett till att om du har, säg, en ingenjörsexamen och har jobbat som ingenjör kan du gå en pedagogisk utbildning för att snabbare komma in i läraryrket.

Vi tänker fortsätta, och vi tror att det nu är fler lärare som vill tillbaka till yrket än på länge.

Beskattningen av pensionärer och sjuka

Anf. 138 JAMAL EL-HAJ (S):

Herr talman! Ohälsa och sjukdom kan alla drabbas av, och det förbättras inte av dålig ekonomi. Regeringen tog i år ett steg för att minska skatteskillnaden för dem med sjuk- och aktivitetsersättning. Detta har Moderaterna lovat att ta bort. Vi borde egentligen gå tillbaka till enhetlig beskattning av alla förvärvsinkomster i stället för att hålla på med det trixande utifrån olika inkomstkällor som Moderaterna hittat på, med risk att ställa människor mot varandra.

Hur ser statsministern på beskattningen av dem som är sjuka och tvingas i pension av hälsoskäl? Hur kan statsministern förbättra deras ekonomiska situation?

Anf. 139 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Vi hör nu att Moderaterna också är intresserade av att ta bort skatteflyktan mellan löntagare och pensionärer. Vi får se vad det blir. Det är en policy man har haft i över 12 år, kanske längre än så. Vi får se vad man får råd till. Men vi menar och har sagt att den här skatten, den så kallade pensionärsskatten, ska bort. Vi måste ha en annan ordning där. Därför har vi också en plan för hur det ska ske. Dessutom gör vi nu tillsammans med de andra partierna i Pensionsgruppen ett arbete för att förbättra grundskyddet för pensionärerna.

När det gäller diskussionen om skatter överlag får vi återkomma, men jag tycker att grundprincipen i Sverige ska vara att man betalar lika skatt på lika inkomst. Vi får se hur vi tar oss dit.

Växande vårdköer

Anf. 140 JENNY PETERSSON (M):

Herr talman! Det val som vi har framför oss blir en folkomröstning om svensk välfärd, sa statsministern i går.

Inom flera områden är förändringar helt nödvändiga. Sverige kan mer, och Sverige behöver ett bättre ledarskap. Sverige behöver ett nytt ledarskap; det är tydligt.

Jag noterar att statsministern har uppbackning av sina ministrar här i kammaren. Det är inte så logiskt med tanke på att det behövs många förändringar ute i samhället.

Men med Stefan Löfven som statsminister har patienten ställts i vårdkö och i väntrum, inte i centrum. Vårdköerna har fördubblats under mandat-

perioden – varför, statsministern? Mindre än hälften av alla cancerpatienter får inte vård i tid – varför? Antalet barn som har väntat i mer än 30 dagar på att få komma till BUP har tredubblats – varför?

Prot. 2017/18:132

14 juni

*Statsministerns
frågestund*

Anf. 141 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! När det gäller vårdköerna är synen blandad. Jag tycker att det är viktigt att vi, när vi diskuterar detta, ser på fakta: Hur är det egentligen? Det får inte bara bli sloganer.

Det är lite olika. Det arbete som den borgerliga regeringen påbörjade, vilket jag tycker var helt rätt, med standardiserade vårdförlopp för olika cancerdiagnoser har vi nu fullföljt. Nu har vi detta för, tror jag, ungefär 30 olika diagnoser. Detta innebär att vi har rejält kortare köer för cancer typer som bröst-, hud-, huvud- och halscancer. Det är färre som behöver vänta. Låt oss nu fortsätta det jobbet.

Det är klart att vi ser en skillnad mellan regioner. Halland är bra, liksom Östergötland. Vi ser att Kronoberg och Skåne gör bättre ifrån sig. Västra Götaland står för en tredjedel av de ökade vårdköerna. Det ser alltså olika ut. Men ytterst, på ett nationellt plan, är det för oss fråga om vilka resurser vi ska ge sjukvården. Det ska bli mer.

Hat och hot på nätet

Anf. 142 OLLE THORELL (S):

Herr talman! Det kanske finaste med Sverige är vår starka demokrati. Den ska vi vara stolta över och värna och vårda. Men demokratin är ifrågasatt. Det finns odemokratiska krafter som mobiliserar nu när valet närmar sig.

Internet och sociala medier har fört med sig fantastiska fördelar. Avståndet mellan väljare och valda har minskat, och alla har en plattform för att göra sin röst hörd och finna både likasinnade och meningsmotståndare att samtala med.

Men hela det demokratiska samtalet riskerar att förgiftas av hat, hot, polarisering och ett debattklimat som gör att vanliga människor inte vågar uttrycka sin mening. Domedagsprofeter, extremister, gaphalsar och mobbare breder ut sig och skapar en vrångbild av världen. Människor blir tysta och rädda. Det är en fara för vår fina demokrati. Vad anser statsministern om detta?

Anf. 143 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Olle Thorell tar upp en av de mer grundläggande och viktiga frågor vi har framför oss just nu. Vi må vara oeniga om mycket, och den debatten måste pågå. Men det debattklimat som vi har i Sverige nu är jag mycket bekymrad över. Det var därför jag ägnade en stor del av mitt tal på nationaldagen åt just den frågan. Vi måste kunna stötta varandra i att detta inte är okej.

När ungdomar bildar en klubb för att engagera sig politiskt möts de av de mest fruktansvärda okvädningarna på sociala medier. De tvingas stänga ned sin Facebooksida. Detta kommer från vuxna människor, som till och med har barnbarn och visar sig själva med dem på Facebook.

Vi som politiker måste också ta ansvar för vilken diskussion vi för, inte minst i valrörelsen. Ska den vara oförsonlig eller saklig? Det är vårt ansvar. (Applåder)

Telias eventuella köp av TV4

Anf. 144 LARS HJÄLMERED (M):

Herr talman och herr statsminister! Det delstatligt ägda företaget Telia har sagt sig vilja köpa en del av Bonnier, TV4, vilket skulle göra att staten blev helt dominerande på mediemarknaden. Detta är inte rimligt, och Moderaterna säger därför nej.

Från regeringen har det varit radiotystnad. Statsråden Damberg och Bah Kuhnke har inte svarat på mediernas frågor. Staten äger ju 37 procent av Telia, och regeringen bör kunna ge uttryck för en åsikt. Börsreglerna hindrar inte regeringen från att göra detta.

Därför vill jag fråga statsministern: Är regeringen för eller emot att Telia köper TV4? Tycker regeringen att det är rimligt att staten därmed skulle kunna få en helt dominerande ställning på etermediemarknaden i Sverige?

Anf. 145 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Jag kan inte stå här och kommentera en affär som inte är aktuell. Det vore ändå lite ologiskt. Telia Company har skickat ut ett pressmeddelande med fem meningar i ganska allmänt hållna ordalag. Jag skulle då som statsminister stå här och uttala mig om något som inte är aktuellt.

Skulle det bli aktuellt får vi ta den diskussionen då. Då får ägaren också agera. Men att en av de stora ägarna skulle gå ut nu, i förhand, och agera är inte genomtänkt. Så fungerar det inte. Nu har bolagets styrelse i uppgift att driva bolaget. Skulle de återkomma med ett förslag blir det aktuellt för oss med en diskussion som kan gälla både affärens riktighet och andra perspektiv. Men den tänker jag inte ha förrän det faktiskt är aktuellt.

Sjukvården i Norrland

Anf. 146 LARS BECKMAN (M):

Herr talman! Jag har en fråga till statsministern om sjukvården för alla oss som bor norr om Dalälven. Vi har fått lära oss nya begrepp: bilförlossning och dikesförlossning. Det finns en utställning, som jag inte vet om statsministern har besökt, som kvinnor som har fött barn i bilar mellan Kiruna och Gällivare har haft under våren.

I dag meddelar man att man kommer att stänga intensivvården i Kiruna. Det betyder att det kommer att vara tio mils bilkörning för de svårast sjuka patienterna. I Gävleborg har man också larmat om stora problem med tillgängligheten i sommar. Man kan säga att sjukvården i hela Norrland har varnat för bristande tillgänglighet och långa vårdköer.

Jag undrar om statsministern delar min oro över sjukvården för alla oss som bor i Norrland. Vad ger statsministern för besked till dem som behöver uppsöka sjukvården i Kiruna och är svårt sjuka?

Anf. 147 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Återigen – det är klart att den som är svårt sjuk ska ha vård och att kvinnor som ska föda barn ska ha den bästa vården. Förlossning i bilen är tyvärr inte något som har uppträtt bara de senaste åren, utan det har varit ett antal mammor som tvingats föda i bilen. Detta är inte bra, så vi måste naturligtvis göra något bättre.

Då handlar det återigen om att landstingen har ansvaret för den sjukvård som bedrivs inom deras område. Så ska det vara, menar jag. Detta tycker jag är viktigt. Det nationella uppdraget måste vara att se till att det finns tillräckligt med personal och resurser. Det är därför vi behöver utbilda fler, inte minst barnmorskor, vilket också sker. Och det är därför landstingen behöver mer resurser, för att kunna anställa fler människor, vilket också sker.

Detta görs inte på kort tid, utan det tar sin tid. Men vi ser nu att vi i svensk sjukvård har 13 000 fler anställda hittills. Under nästa mandatperiod ska vi ha 14 000 till.

(Applåder)

Den nya infrastrukturplanen

Anf. 148 ISAK FROM (S):

Herr talman! Regeringen har fattat beslut om den nya infrastrukturplanen, där man aviserar 100 miljarder i nya, viktiga infrastruktursatsningar runt om i hela landet. Totalt uppgår satsningarna till 700 miljarder.

Jag tycker att det finns många viktiga projekt här, bland annat Norrbotniabanan, som faktiskt skrotades av den tidigare borgerliga regeringen. Nu ser vi motsatsen.

Vilka satsningar och miljöförbättringar ser statsministern komma i spåren av den nya infrastrukturplanen? Svara också gärna på vad som händer om en ny moderatledd regering kommer till makten och förändrar planen.

Anf. 149 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Denna nationella plan innebär, precis som sägs här, en rejäl ambitionshöjning. Så måste det vara; det kommer att vara viktigt för Sverige att stå starkt. Det är därför jag också personligen har varit tydlig till exempel med att Norrbotniabanan ska byggas där längs Norrlandskusten. Men vi kan också göra en rejäl satsning på Sydostlänken.

Detta hänger ihop med att vi generellt sett måste förbättra transportmöjligheterna i vårt land. Vi vill gärna flytta över en del av transportererna från lastbil till järnväg, och då måste järnvägen fungera. Vi måste också se till att kunna exportera och att det ska fungera bra. Det är därför vi också vill förstärka Göteborgs hamn genom farledsfördjupningen. Då ger vi ännu bättre möjligheter för exporten att komma ut.

Här finns alltså mycket att peka på, och det är nu bara att se till att vi fortsätter så att vi får bättre transportmöjligheter, mer export och fler jobb till Sverige. Det är så det hänger ihop.

(Applåder)

Statsministerns frågestund var härmed avslutad.

Anf. 150 JONAS MILLARD (SD):

Fru talman! Att medielandskapet är stätt i ständig förändring har vi talat mycket om både i utskottet och här i kammaren.

Gammelmedierna dör långsamt sotsdöden, och nu vill regeringen tillsammans med övriga riksdagspartier utföra konstgjord andning på en bransch som sedan länge borde ha rannsakat sig själv och fått lära sig att i större utsträckning stå på egna ben.

Det ena förslaget, mediestödet, avser att stärka lokal journalistik i områden som i dag saknar eller har svag journalistisk bevakning. Det andra stödet är vad man kallar ett utvidgat innovations- och utvecklingsstöd.

Sverigedemokraterna är av uppfattningen att medier måste ges förutsättningar att finnas i och bevaka hela samhället, även utanför Stockholm och Södermalm. Att bedriva lokal nyhetsbevakning, särskilt i mindre städer och på landsbygden, är dessvärre sällan särskilt lönsamt.

Lokal nyhetsbevakning skapar ett stort värde för lokalinvånarna och är i förlängningen bra för att bevara medbestämmande och demokrati, inte minst i hemorten. Sverigedemokraterna välkomnar därför det föreslagna stödet som syftar till att bistå lokal nyhetsbevakande journalistik.

Då behovet för medier att utveckla moderna, digitala tjänster och innovativa tjänster hela tiden ökar ser vi också ett värde i ett utvecklat innovations- och utvecklingsstöd. Därför är det bra att stödet görs teknikneutralt och därmed i praktiken också omfattar andra plattformar än traditionell tryckt press.

Sverigedemokraterna är dock, till skillnad från regeringen, av uppfattningen att denna form av stöd främst ska ges till lokala medier som annars skulle ha svårt att med egna medel finansiera och utveckla innovativa och framtidssäkra lösningar som syftar till att nå ut till nya och bredare läsargrupper.

Fru talman! I propositionen föreslås en höjning av driftsstödet med 10 procent för hög- och medelfrekventa tidningar och en höjning av distributionsstödet med 50 procent. Sverigedemokraterna vill i stället se en halvering av presstödet i den del som rör själva driftsstödet. Halveringen avser dock inte distributionsstödet.

Vår ideologiska utgångspunkt är att medier i den mån det går ska kunna stå fria från statligt stöd och på så vis uppnå en högre grad av oberoende. Det är problematiskt när den som är satt att granska makten är beroende av stöd från densamma. Samtidigt är distributionen av tryckta medier och nyhetsverksamhet på landsbygden inte alltid särskilt lönsam och kanske inte kommersiellt gångbar.

Vi gör således avvägningen att driftsstödet bör sänkas och kanaliseras mot landsbygden, för att på så vis öka mediernas generella oberoende av staten. Samtidigt kvarstår distributionsstödet för att säkra tryckta medier i hela landet.

Det ursprungliga syftet med presstödet var delvis att bidra till en allsidig nyhetsjournalistik, där en enskild politisk åsikt inte skulle vara den

enda rådande. Hur det gick med den ambitionen har vi delade meningar om, men hade medierna tagit sitt uppdrag på allvar och rapporterat om nyheter på ett sakligt, neutralt och konsekvent sätt hade vi sannolikt inte ens behövt stå här i dag och tala om höjt presstöd. Faktum är att medierna då, förutsatt att de hade förstått och visat respekt för sitt uppdrag, sannolikt hade haft kvar sina kunder i dag. Att fortsätta kasta mer av allmänhetens skattepengar på medier som samma allmänhet tappat förtroende för och övergivit är på gränsen till provocerande.

De åtgärder Sverigedemokraterna förslår på andra områden, till exempel lindring av sjuklöneansvaret och sänkta arbetsgivaravgifter för småföretagare, torde kunna underlätta för alla företag, och i det här sammanhangen framför allt för mindre redaktioner som i dag kanske inte ens uppbär presstöd. Detta menar vi är mer ändamålsenligt för att främja lokal och differentierad medienärvaro än befintligt presstöd och den nu föreslagna höjningen av drifts- och distributionsstöd.

Jag yrkar bifall till reservationerna 1 och 2.

I detta anförande instämde Fredrik Eriksson (SD).

Anf. 151 LAILA NARAGHI (S):

Fru talman! Ärade ledamöter! Åhörare och press! Granskande journalistik är ett demokratiskt allmänintresse. Journalistikens uppdrag är att granska oss och andra makthavare, rapportera nyheter, vidga perspektiv och fördjupa samhällsdebatten. Fria medier och fri journalistik är en nödvändighet för ett fritt, demokratiskt samhälle.

Men vi ser hur samhället omkring oss förändras. Vi befinner oss i en orolig tid och en orolig omvärld. Västerut, i USA, ser vi Trump, som gjort sig känd för att hetsa mot journalister. Som president har han utmålat landets nyhetsmedier som det amerikanska folkets fiender. Österut, i Ryssland, ser vi Putin, vars regim slår hårt mot journalister. De riskerar att attackeras och dödas när de gör sitt jobb och granskar makten. Sedan 1992 har 58 ryska journalister mördats, enligt pressfrihetsorganisationen CPJ.

I ett annat grannland, Polen, har läget försämrats sedan högerpartiet PIS kom till makten. Journalister som inte sympatiserar med regeringens syn på medier har sparkats, och självcensuren, tystnaden, sprider sig.

Högerextremismen breder ut sig i Europa, och med den hotet mot fria medier. Vi ser det också här i Sverige. Hoten mot journalister ökar, och enskilda reportrar mordhotas och trakasseras i sina hem. Aldrig tidigare har den svenska högerextremismen, även här i riksdagen, varit så väletablerad. Den har kopplingar till både alt-right-rörelsen och Trump i USA och till Putins regim i Ryssland. På sociala medier grasserar hatet.

Hatstormen kan komma mot dig när som helst. Organiserade konton angriper i svärmar som kränker och förgör. Det är med förskräckelse vi ser hur även representanter för denna kammare stämmer in i kören.

För ett tag sedan kallade riksdagsledamoten Linus Bylund, Sverigedemokraterna, journalister för nationens fiender – skrämmande likt Trump. I våras gick riksdagsledamoten Hanif Bali, Moderaterna, till attack mot en av Sveriges främsta säkerhetspolitiska journalister. Bali misskrediterade hans viktiga rapportering om Rysslands illegala annektering av Krim. Under dagarna som följde ljög Bali om sina kopplingar till den ryska regi-

mens propaganda. Båda ledamöterna, Bylund och Bali, har efter att de ifrågasatts gjort halvdana avböner. Men faktum kvarstår: Deras aggressivitet mot medierna går i linje med den oroande utveckling vi ser i omvärlden. Självklart hade det varit lika allvarligt om det kommit från vänsterextremistiskt håll.

Fru talman! I ljuset av denna utveckling är regeringens proposition om journalistik i hela landet samt betänkandet KU43 av största vikt.

I bred partipolitisk enighet mellan sju partier har vi nått fram till detta för att värna, försvara och skapa förutsättningar för den fria pressens framtid i hela Sverige. Denna breda överenskommelse ger goda förutsättningar för stabilitet och kontinuitet i en annars föränderlig tillvaro för branschens aktörer. Mot bakgrund av vad som sker i vår omvärld är detta ett styrkebesked, på samma sätt som de andra större blocköverskridande överenskommelser som slutits under mandatperioden. Det har hunnit bli över 20 sådana överenskommelser mellan oss socialdemokrater och sex andra partier i olika konstellationer, till exempel om energipolitik, försvar, migration och föräldraförsäkring.

När det finns krafter som vill slita oss isär måste vi kroka arm och försvara vad som viktigt är. Detta betänkande är en tydlig signal både inrikespolitiskt och utrikespolitiskt: Vi står upp för fria medier i hela landet.

Fru talman! Vi vill ge berörda medier den förutsägbarhet som många har efterlyst. Regeringens proposition och detta betänkande innebär därför en förlängning av nuvarande presstödd med vissa modifieringar. Jag kommer att gå igenom det punktvis.

För det första införs ett nytt stöd för journalistik i områden som är svagt eller inte alls bevakade. Det är avgörande för demokratin att en granskande och oberoende journalistik inte bara finns i storstadsområdena. Ett nytt stöd för journalistik i så kallade vita fläckar ska ges till allmänna nyhetsmedier som lever upp till ställda kriterier.

För det andra införs ett teknikneutralt innovations- och utvecklingsstöd. Det är en vidareutveckling av dagens utvecklingsstöd och betonar en högre grad av utveckling och innovation. Även det teknikneutrala utvecklings- och innovationsstödet är tänkt att ges till aktörer som lever upp till ett antal kvalitetskriterier.

Syftet med båda dessa nya mediestöd ska vara att stärka demokratin genom att via allmänna nyhetsmedier med redaktionellt innehåll av hög kvalitet främja allmänhetens tillgång till oberoende nyhetsförmedling i hela landet. Stöd är tänkt att kunna ges oavsett distributionsform och ska bedömas och prövas av Mediestödsnämnden, nuvarande Presstödsnämnden.

För det tredje förlänger vi och höjer driftsstödet. För att skapa förutsägbarhet och stabilitet på marknaden har vi enats om att förlänga det nuvarande systemet för presstödd. Även om digitaliseringen kraftigt påverkar mediemarknaden finns ett behov av stöd även till den tryckta pressen. Driftsstödet för medel- och högfrekventa tidningar höjs med ca 10 procent.

För det fjärde förlänger vi och höjer distributionsstödet. Vi behöver skapa incitament för samdistribution av papperstidningar. Det gynnar både ekonomi och miljö. Tillsammans med beslutad ändring i postförordningen föreslås därför distributionsstödet att höjas med 50 procent. Det kommer särskilt att gynna lokaljournalistik utanför större städer.

Fru talman! Ärade ledamöter! När jag gick på gymnasiet låg det ganska ofta en dagstidning på frukostbordet hemma bredvid mjölken och flingorna. I familjen turades vi om att läsa de olika delarna. Vi fick reda på vad som hände omkring oss där vi bodde, vad som planerades och varför – eller varför inte.

Det är jag glad för, och jag önskar att fler fick den möjligheten i hela landet. Med kunskapen om vad som händer omkring oss kommer möjligheten och makten att kunna påverka vår vardag och att utöva vår rätt till delaktighet.

Den lokala journalistiken – precis som den lokala demokratin – ligger oss närmast. Visst, i en alltmer globaliserad värld ändrar de lokala nyheterna kanske form och spänner över fler områden, eftersom det som sker på andra sidan jordklotet också påverkar oss lokalt där vi bor. Det kan handla om den globala ekonomin, klimatet eller krigen. Men principen förblir densamma: Det handlar om det som är nära och som påverkar medborgaren – som påverkar dig.

Med hjälp av den fria journalistiken och granskande medier får vi medborgare sammanhang och vidgade vyer. Makten ställs till svars, och kunskapen delas. Det är avgörande för demokratins funktionssätt.

För mig som medborgare, smålänning och socialdemokrat ligger detta mig varmt om hjärtat. När jag var ny som riksdagsledamot var den första frågan jag gick upp i talarstolen om här i riksdagen just frågan om lokal journalistik och publicistisk mångfald. Jag ville se en förlängning av pressstödet och har arbetat intensivt för det.

Och det är precis vad detta betänkande bland annat handlar om. Därför är det med stor glädje och stolthet som jag från Socialdemokraternas sida yrkar bifall till utskottets förslag.

Avslutningsvis vill jag passa på att rikta ett tack dels till övriga partier i denna överenskommelse för gott samarbete, dels till min partivän och tidigare KU-kollega Berit Högman som företrätt oss socialdemokrater i detta men som i våras lämnade riksdagen.

(Applåder)

Anf. 152 MARTA OBMINSKA (M):

Fru talman! Jag yrkar precis som Laila Naraghi bifall till utskottets förslag och avslag på reservationerna.

Tidningsbranschen är på det stora hela under mycket stark ekonomisk press. Generellt sett syns vikande användarintäkter i kombination med lägre annonsintäkter. Digitaliseringen har medfört stora fördelar men även utmaningar. I Medieutredningens slutbetänkande uttrycks saken så här: ”De sociala medierna har påverkat medieekologin mer de senaste fem åren än någon annan förändring på 500 år.”

Samtidigt upplever hela 43 procent av medborgarna att det ofta, ibland eller sällan sker större förändringar i närområdet utan att de blivit tillräckligt informerade i förväg när det fanns en chans att påverka.

Fru talman! I huvudsak måste mediebranschens aktörer möta sina utmaningar genom egna ansträngningar. I många medieföretag pågår ett omfattande arbete med att utveckla organisation, arbetssätt och affärsmodeller.

Staten kan dock i sin tur underlätta omställningen dels genom åtgärder för att allmänt sett göra det lättare att driva medieföretag, till exempel avskaffande av reklamskatten, dels genom riktade insatser i form av särskilda stöd, som presstödet eller det som vi nu kallar för mediestöd.

Precis som Laila Naraghi berättade har Socialdemokraterna, Moderaterna, Miljöpartiet, Centerpartiet, Vänsterpartiet, Liberalerna och Kristdemokraterna från 2013 enats brett över partigränserna om presstödet. Efter förhandlingar har vi återigen kommit överens om ett mediestöd som är tänkt att gälla från och med den 1 januari 2019.

Vi moderater och Alliansen har varit noga med att vänta in remissinstansernas yttranden och lyssna in dem, inte minst rörande behovet av förutsebarhet, risken med subjektiva kriterier, vikten av teknikneutralitet och övriga synpunkter på Medieutredningens slutbetänkande.

Förslaget till mediestöd är, som Laila Naraghi sa, i stort sett en förlängning av nuvarande system, baserat på propositionen *Statens stöd till dagspressen* från 2015. Vissa modifieringar har gjorts med tanke på den utveckling som har varit. Vi har faktiskt i mindre utsträckning utgått från Medieutredningens slutbetänkande.

Vårt syfte är att bidra till förutsägbarhet och goda, långsiktiga förutsättningar för den granskande journalistiken i hela landet i ett föränderligt medielandskap. Utgångspunkten är att skapa förutsättningar för den fria pressens framtid.

Som Laila Naraghi berättade föreslår vi fyra typer av stöd, varav två egentligen innebär förlängningar av nuvarande stöd, ett är ett delvis modifierat stöd och ett är ett helt nytt stöd.

Enligt Institutet för mediestudier saknar 73 kommuner fysisk redaktion, och 33 kommuner saknar helt redaktionell närvaro. Taket för det nya stödet rörande vita fläckar kommer att uppgå till maximalt 1 miljon kronor per område, vilket som utgångspunkt ska vara en kommun. Stödet delas ut i mån av tillgängliga medel.

Detta förslag till nytt mediestöd måste godkännas av EU-kommissionen i enlighet med EU:s regler om statsstöd innan det kan träda i kraft. Vi har genom regeringen inlett en dialog med kommissionen och har en god förhoppning om ett godkännande.

Vår gemensamma ambition över partigränserna är ett mediestöd som syftar till förutsägbarhet, stabilitet över tid och goda förutsättningar för granskande journalistik i hela Sverige i ett nytt medielandskap.
(Applåder)

Anf. 153 NICLAS MALMBERG (MP):

Fru talman! Våra medievänor förändras snabbt och med dem också förutsättningarna för nyhetsförmedling – så snabbt att trots att det bara är tre år sedan vi här i riksdagen fattade beslut om ett helt nytt innovations- och utvecklingsbidrag och också förstärkte presstödsreglerna på ett sätt som faktiskt har räddat någon tidning från konkurs måste vi nu förstärka och förbättra reglerna ytterligare.

Dagspressen brottas inte med endast en negativ utvecklingsspiral utan med tre parallella negativa utvecklingsspiraler.

För det första har man i snabb takt tappat annonsintäkter i och med att allt fler annonsörer tycker sig finna att man får bättre genomslag med annonser på nätet, i första hand Facebook och Google.

För det andra tappar man i snabb takt också läsarintäkter, inte minst därför att uppväxande generationer tar till sig nyheter på andra sätt än genom att prenumerera på en tryckt dagstidning.

För det tredje innebär lägre läsarintäkter också att man får ett lägre presstöd, eftersom dagens presstöd bygger på hur mycket läsarintäkter man har.

Den samlade ekonomiska konsekvensen av det här såg vi med all tydlighet för några år sedan i form av ett negativt branschnetto. Det var alltså inte bara enstaka tidningar som gick med förlust, utan branschens samlade kostnader översteg branschens samlade intäkter.

Nu är det återigen svarta siffror på raden längst ned, ett litet positivt branschnetto, utifrån att man har anpassat verksamheten efter ekonomin genom att krympa ihop och banta tidningsredaktionernas storlek. Man har också plockat bort och avvecklat lokalredaktioner. Nu är det 35 kommuner i landet som helt saknar en lokal redaktion.

Man kan ju fundera över förutsättningarna för att upprätthålla en vital lokal demokrati om det inte finns en kontinuerlig nyhetsbevakning på orten, om det inte finns en nyhetsredaktion som granskar kommunen, tydliggör vad som sker och kan förklara även komplexa frågor för en allmänhet och på ett tidigt stadium också föra upp de frågor som ligger i en beslutsprocess så att människor kan reagera, engagera sig i frågor eller åtminstone göra initierade val av partier till kommunfullmäktige.

Presstödet, eller mediestödet, är därför inte ett branschstöd, utan det ska ses som investeringar för att skapa förutsättningar för en vital lokal demokrati.

Vi är sju partier som nu går fram med förslag till fyra reformer för att stärka förutsättningarna för att ha lokal journalistik i hela landet. Två av dessa reformer handlar om att stärka stödet inom det befintliga presstöds-systemet: Vi stärker driftsbidraget med 10 procent för hög- och medelfrekventa tidningar, och vi stärker distributionsbidraget med hela 50 procent.

Den tredje reformen handlar om att vi breddar det nya innovations- och utvecklingsbidraget till att också inkludera rena nättidningar. Att vi inte gjorde så för tre år sedan kan inte förklaras på annat sätt än att det var en miss.

Det fjärde och viktigaste är att vi nu inför ett helt nytt mediestöd, riktat till de aktörer som etablerar nyhetsförmedling på de orter där sådan saknas i dag.

Detta innebär inte bara att vi nu skapar förutsättningar för att få bort vita fläckar från kartan; det innebär också att vi bryter ny mark och får till stånd ett helt teknikberoende stöd som inte tar sin utgångspunkt i hur nyheter förmedlas utan i vilket behov som finns, och som även tittar på att det finns tillräcklig kvalitet i det redaktionella arbetet.

Någon kan tycka att det finns för lite resurser i det nya mediasystemet. Det viktiga nu är dock att få det på plats; om det visar sig fungera väl finns alla förutsättningar att framöver höja anslagsnivån.

Det är väl inte en helt osannolik gissning att intresset för att prenumerera på en dagstidning kommer att fortsätta minska och att läsarintäkterna till tidningarna därför kommer att fortsätta minska, men med det nya mediestödet har vi ett instrument för att möta en sådan utveckling.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag och avslag på Sverigedemokraternas reservationer.
(Applåder)

Anf. 154 PER-INGVAR JOHNSON (C):

Fru talman! Vi i konstitutionsutskottet tillstyrker regeringens proposition om utveckling av det nuvarande mediestödet och godkännande av två nya stödformer för tidningar. Det är bara Sverigedemokraterna som står utanför denna uppgörelse och som inte ser det vi ser, alltså journalistikens och tidningarnas betydelse för demokratin.

Tidningarna har en mycket viktig roll för att ge invånarna den samhällsinformation och den debatt om samhällsfrågor, lokalt, regionalt och på riksnivå, som är nödvändig för en fungerande demokrati. Invånarna behöver ha kunskap om och intresse för de samhällsfrågor som avgörs i de allmänna valen. Inte minst i tider av ryktesspridning och falska nyheter är den nyhetsförmedling som sker genom journalister och tidningar av grundläggande betydelse för att invånarna ska kunna bilda sig en uppfattning om de olika partiernas åsikter.

Till skillnad från den medieutredning som tillsattes av regeringen har Centerpartiets inriktning vad gäller mediestöd varit att detta ska utgå från de tidigare regler som har funnits för mediestödet, eller presstödet. Om man inte gör på detta vis skulle de ekonomiska förutsättningarna för många medieföretag kraftigt försämrats, och flera tidningar skulle tvingas lägga ned.

Vad gäller distributionsstödet finns ett förslag om en höjning med 50 procent. Det är bra och nödvändigt. En hel del tidningar, särskilt de med stor spridning på landsbygden, har kostnader för utdelningen av tidningen som är högre än hela produktionskostnaden för att framställa tidningen, alltså för papper, tryckning, journalister och övrig personal.

En del tidningar har försökt att höja prenumerationspriset för att täcka sina ökade kostnader, men det har lett till att många har fått kraftigt minskat antal prenumeranter. Det har alltså slagit mot dem själva och mot det som jag tycker är viktigt för demokratin. På landsbygden är det också många äldre som har svårt att ta del av tidningarna genom att läsa dem digitalt i stället för att få dem utdelade.

Samdistribution av post och tidningar borde, som jag ser det, vara ett viktigt sätt att få ned utdelningskostnaden, både för tidningarna och för posten. Det beslut som riksdagen redan har tagit när det gäller tvådagarsutdelning av post i stället för övernattbefordran gör att detta är möjligt. Det är dessutom miljömässigt bra att samordna utdelningen av post och tidningar.

Men tyvärr finns här en brist i regeringens förslag. Jag har uppfattat att de försök till samdistribution som har varit framgångsrika, bland annat på Gotland, tyvärr inte går vidare och att det inte blir något av det som borde kunna genomföras i hela landet, som vi från Centerpartiet hade hoppats att det skulle bli.

Förslaget innebär en höjning av stödet till hög- och medelfrekventa tidningar med 10 procent. Det behövs i det ekonomiska läge som tidningarna befinner sig i.

Vi har ett stöd för vita fläckar för att skapa en bättre bevakning av vad som händer i kommunerna. Nu saknas lokalredaktioner, och det är naturligtvis ett viktigt steg att detta genomförs.

Ett innovations- och utvecklingsstöd införs, men det är inte så lätt att skapa rättvisa i detta. Det blir en uppgift som Mediestödsnämnden får försöka klara ut.

Från Centerpartiet beklagar vi att den medieutredning som tillsattes av regeringen och kulturministern inte var en parlamentarisk utredning. Den hade en politisk referensgrupp som inte fick något inflytande på utredarens förslag. Efter denna utredning kommer det att ta lång tid innan det går att på nytt samla de partier som i Presstödsutredningen för ungefär sex år sedan var eniga om sitt förslag. Detta förslag kommer nu ändå att ligga till grund för utredningen och det beslut som vi ska ta.

Den brist som vi från Centerpartiet främst har lyft fram i Medieutredningen är just att man inte utgick från de ekonomiska förutsättningar som tidningarna har. Om man inte gör det blir det problem för många att leva vidare.

Denna proposition och detta betänkande heter *Journalistik i hela landet*. "Hela landet" är ett viktigt begrepp för Centerpartiets politik. Nu gäller det för oss att bevaka detta och se till att de förbättringar som ligger i förslagen också blir verklighet. Vi måste aktivt bevaka detta.

Fru talman! Jag yrkar bifall till förslaget i konstitutionsutskottet betänkande.

(Applåder)

Anf. 155 BENGT ELIASSON (L):

Fru talman! Först och främst vill jag med glädje från Liberalernas sida tacka för ett konstruktivt samarbete över de flesta partigränser och med regeringens företrädare för att komma fram till det förslag som vi har i dag och som vi är i stort sett eniga om. Ett stort tack för det!

Fru talman! Dagens debatt, som gäller frågan om och konstruktionen av ett förnyat, reformerat presstödssystem, hålls under en mycket viktig – för att inte säga närmast fundamental – rubrik: *Journalistik i hela landet*.

Orden "journalistik i hela landet" kan ju tyckas vara ganska enkla och självklara i en demokrati av Sveriges mått. Den tredje statsmaktens närvaro tillsammans med de andra två – överallt, i alla delar av Sverige – kan tyckas självklar.

Men, fru talman, så är inte fallet. I den bästa av världar skulle ett statligt stöd till fri journalistisk granskning och till medier överallt inte alls behövas. Medier skulle i den världen vara ett så självklart inslag att de ekonomiskt skulle blomstra och växa samt fördjupa de demokratiska inslagen.

Men, fru talman, den bistra sanningen är precis tvärtom.

Journalisters arbetsmöjligheter och mediemarknaden i Sverige befinner sig, som i många andra länder och i en rad andra branscher, i en väldigt stor och snabb omvandling. Ändrade medievanor gör att allt fler konsumerar nyheter digitalt via mobilen, läsplattan eller datorn eller konsumerar nyheter på ett helt annat sätt än vad kanske de flesta av oss i den här kammaren är vana vid till vardags.

Flera mediekoncerner i Sverige har tvingats till enormt stora besparingar. Lokalredaktioner har, som tidigare talare pekat på, lagts ned, och bevakningen är nästan obefintlig i en rad kommuner. Enligt vissa uppgifter saknas regelbunden journalistisk bevakning i mer än 70 av landets 290 kommuner. I dessa kommuner sker ingen löpande bevakning av kommunens, tjänstemännens och politikernas verksamhet och beslut. Det sprids inga nyheter om kommande beslut, som påverkar rakt in i människors vardag, så att man kan ha någon åsikt om dem eller försöka påverka innan beslut fattas. Det avslöjas inga missförhållanden och sker ingen opartisk kommunikation om fattade beslut eller beslut som ska fattas. Det är svårt för kommuninvånarna att ha insyn i vad makten och skatten används till. I grunden är medieskuggan i dessa kommuner ett allvarligt hot mot demokratin.

Fru talman! Hittills har presstödet mest funnits till för att hålla liv i andratidningar på många orter. Det är ett väldigt viktigt stöd som har tjänat sitt syfte väl i gångna tider för tidningar som aldrig hade funnits kvar om inte presstödet funnits. Det har varit bra för att låta en mångfald av röster finnas på en ort. Men det har kommit att styra alltmer fel. Det har bevarat strukturer som ingen längre är betjänt av och har i vissa fall enbart blivit ett rundningsmärke för väldigt smarta concernbyggare.

Med det nya förslaget till mediestöd vidgas stödet till medier för att kunna behålla bevakning i mindre kommuner. Ett nytt stöd införs, som sagt, för journalistik i områden som helt eller delvis saknar bevakning. Det här är inte bara efterlängtat, utan det är också grundläggande viktigt för en levande demokrati.

Med mediestödet, som vi nu är överens om och som vi ska fatta beslut om, kan ett mediehus få upp till 1 miljon kronor i stöd för att garantera att en kommun bevakas. För oss liberaler är det viktigt att det inte är en punktinsats, en engångsinsats, utan en ambition att skapa förutsättningar och incitament för långsiktig journalistisk närvaro och uppbyggnad av ny journalistisk närvaro i hela landet. Det skulle kunna kallas för en hållbarhetsgaranti för levande demokrati överallt.

I förslaget till nytt presstöd finns också pengar till utveckling och innovation, också detta mycket bra, även om vi med det ganska nyinförda systemet på det här området nog kan diskutera vad orden nyskapande och innovativa idéer egentligen betyder. Det verkar som att alla idéer som någon annan har kläckt just nu är nyskapande och innovativa. Men vi får väl se varthän utvecklingen går.

Även stödet till andratidningarna höjs, som sagt, och garanterar att flera orter kan ha två tidningar eller två medier kvar. Pengarna kommer att hjälpa de svenska medierna att göra en förändring i den verklighet som vi befinner oss i.

Man måste också komma ihåg, och det är en uppmaning till branschens alla aktörer, att vi som stat, lagstiftare och utdelare av statliga medel inte kan göra jobbet åt branschen. Den måste själv göra arbetet. Den måste själv komma med idéerna och skapa de nya mönstren.

Förändringarna kommer inte snart. Förändringarna är här nu. Och vi ska hjälpa journalistiken att göra omvandlingen, men språnget, fru talman, måste de inblandade stå för alldeles själva.

Det är med sorg i hjärtat, fru talman, som jag kan konstatera att sannolikheten är ganska stor att papperstidningarna på sikt inte kommer att finnas kvar. Jag älskar prasslet, och jag älskar att ha lite trycksvärta lite överallt, både på mina lakan och på frukostbordet.

Den dagen när det bara handlar om digital publicering kommer det inte att vara några problem att driva en helt digital verksamhet. Men reptricket är ju resan dit. Reptricket är när ett mediehus ska driva digital utveckling parallellt med en papperstidning. Därför är det bra att en stor majoritet av riksdagens partier är överens om att stötta branschen i övergången men att inte göra jobbet. På så vis kan tidningarna leva vidare en tid, samtidigt som de som vill läsa digitalt förhoppningsvis kan få mer utvecklade produkter. Alternativet är nämligen inte så roligt. Om inte stödinsatser sätts in riskerar stora delar av Sverige på lång sikt att vara utan medier.

Som sagt: I den bästa av världar behövs inget stöd. Men i vår värld är det nya reformerade mediestödet väldigt bra. Det är välbehövligt, så jag yrkar bifall till utskottets förslag i sin helhet och avslag på Sverigedemokraternas reservationer.

(Applåder)

Anf. 156 TUVE SKÅNBERG (KD):

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag till beslut.

Jag deltog i Presstödskommittén, vars betänkande presenterades i september 2013. Där fick vi veta, vilket vi naturligtvis redan hade en allmän kunskap om, hur illa ställt det var för i synnerhet papperstidningarna och för branschen som sådan. Annonserna gick alltmer till Google och Facebook, till digital annonsering. Papperstidningen var vikande, och jag som i flera år hade gett mina tre barn tidningsprenumerationer i pappersform för att hjälpa dem att komma igång med att läsa. Min son säger då till mig: Pappa, jag är beredd att betala för att slippa papperstidningen. Det är klart att en pappa inte blir glad då. Man vill ju att de ska läsa. Men så sa han: Jag läser ju på nätet. Sedan räknade han upp alla nyhetsmedier som han där tog del av. Sådan är verkligheten.

Det är några år sedan det förra betänkandet lades fram, 2013, och nu är jag likadan. Nu läser jag nästan allting på nätet.

Precis som vi var och en förändras och tar till oss nyheter på ett nytt sätt måste också branschen förändras. Alla vi sju partier som deltog i utredningen var 2013 helt eniga. Vi ville ha generella förbättringar för hela tidningsbranschen och ett modernt stödssystem. Vi hade fyra huvudförslag: bättre och billigare distribution genom att post och tidningar delas ut tillsammans, ett presstöd med en mer utjämnad stödtrappa, stöd för digitalt distribuerad press och avskaffad reklamskatt. Alla sju partierna ställde sig bakom detta.

Vi måste ha gjort ett gott arbete, för det är denna enighet som manifesteras nu. Det har varit lite turbulent på vägen och ett och annat gupp, men nu är vi alla samma sju partier överens.

Den artikel som publicerades den 14 februari 2018 i Dagens Nyheter under rubriken ”Presstödet höjs med fokus på lokala medier och innovation” bygger på den utredning som jag nämnde. Där kom vi fram till ett nytt stöd för journalistik i områden som är svagt eller inte alls bevakade. Dagens utvecklingsstöd vidareutvecklas och höjs med 20 procent från den 1 januari 2019. Teknikneutralt innovations- och utvecklingsstöd införs,

Prot. 2017/18:132
14 juni

*Journalistik
i hela landet*

och dagens driftsstöd förlängs och höjs. Driftsstödet för medel- och högfrekventa tidningar höjs med 10 procent. Här vill jag lägga till att jag som kristdemokrat i en framtid gärna ser att även stödet för lågfrekventa tidningar kan höjas. Dagens distributionsstöd förlängs och höjs med 50 procent.

Detta är bra. Det var vad vår gemensamma utredning 2013 kom fram till och ytterligare något.

Jag skulle vilja tacka dem som har ingått i tidigare utredningar och framför allt konstitutionsutskottets ledamöter. Även ledamöter i kulturutskottet har varit med och förhandlat fram detta. Förutsättningarna kanske inte var de allra bästa, och det såg lite guppigt ut på vägen. Men vi kom snart upp mitt på vägen och gick i mål. För det är jag tacksam och tackar dem som har medverkat till det.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 17.)

*En stärkt minoritets-
politik*

§ 15 En stärkt minoritetspolitik

Konstitutionsutskottets betänkande 2017/18:KU44
En stärkt minoritetspolitik (prop. 2017/18:199)
föredrogs.

Anf. 157 ANNICKA ENGBLOM (M):

Fru talman! Konstitutionsutskottets betänkande KU44 *En stärkt minoritetspolitik* är sprungen ur dels påpekanden som Sverige har fått om minoritetspolitiken av bland annat Europarådet, dels den rapport som kom för några år sedan från de två tillsynsmyndigheterna Länsstyrelsen i Stockholm och Sametinget.

De båda myndigheterna gjorde en genomlysning av hur de statliga medel som förvaltningskommunerna erhåller används för att stödja de nationella minoriteternas språk, tillgång till kultur och möjlighet att tillgodogöra sig information från olika myndigheter på sitt språk.

Det framkom då olika brister, vilket föranledde regeringen att 2006 tillsätta en utredning för att fördjupa detta arbete, och förra året presenterades delbetänkandet *Nästa steg*. Till denna enmansutredning var en parlamentariker knuten, först jag och sedan Hans Ekström.

Jag ska göra några nedslag i det som jag tycker är viktigt i betänkandet. Moderaterna stöder i alla väsentliga delar regeringens proposition, utom i ett avseende, som jag tänker återkomma till.

Fru talman! Det första området handlar om inflytande och egenmakt. Här lyfter utredningen, propositionen och betänkandet fram hur de regelbundna samråden sker med minoritetsgrupperna, framför allt lokalt och regionalt. Jag har några synpunkter vad gäller det nationella, vilket jag tänkte ta på slutet. Det har framkommit att det inte alltid sker med den struktur och systematik som är önskvärd för att våra minoriteter ska ha möjlighet till inflytande och påverkan på de processer som de är beroende av. Här ser utskottet regeringens förslag som något mycket positivt.

Regeringen och utredningen har tittat på den norska modellen för konsultationsordning med samerna. Den medför en skyldighet för nationella myndigheter, länsstyrelser, kommuner och landsting att före beslut kalla till konsultation med samerna i frågor som berör deras vardag.

Detta är mycket positivt. I Norge har preventivt arbete i frågor om mark och gruvnäring visat sig vara en problemlösare så att det inte, som många gånger i Sverige, blir en konfrontation. Att alla pratar sig samman inför ett beslut är givetvis av godo.

Detta förs in i lagstiftningen med krav på dokumentation så att saker och ting kommer på pränt och det blir klart, tydligt och spårbart, vilket är bra.

Fru talman! Det andra området handlar om språk. Varje år har vi motionsbetänkanden om minoritetspolitiken, och språket är ständigt ett föremål för detta. Språket är ju grundläggande för våra nationella minoriteters identitet. De fem minoritetsspråken är samiska, finska, meänkieli, romani och jiddisch. Man upplever problem med att tillgodose rätten till undervisning på dessa språk, och det är svårt att få tag i personal som talar minoritetsspråk.

Detta ägnar utredningen mycket kraft åt eftersom det är så centralt och viktigt att bevara språket, överföra det mellan olika generationer och revitalisera det via att återuppväcka det.

De centrala delarna här är att det som tidigare har varit modersmålsundervisning och har legat utanför den nationella timplanen nu lyfts in i den ordinarie timplanen och kommer att benämnas nationellt minoritetsspråk. Det lyfts också in i skollagen och får därmed större tyngd och legitimitet. Det medför också en skyldighet för kommunerna att erbjuda och informera, särskilt i förvaltningsområdena men också i övriga delar med minoritetsboende, om att denna möjlighet till undervisning finns. Det gäller framför förskola men även grundskola, ja, egentligen samtliga skolformer. Det är mycket viktigt.

Fru talman! Det tredje området är äldreomsorgen. Där har vi lite olika meningar, men inte i sak. Som äldre kan man glömma bort sitt andra språk och bara ha minoritetsspråket kvar, och det är en mänsklig rättighet att kunna uttrycka sina behov och tankar på sitt eget språk. Utredningen föreslår att detta ska lyftas in i nationell lagstiftning och socialtjänstlagen.

Moderaterna yrkar här bifall till Liberalernas reservation. Regeringen vill nämligen avvakta utredningen av socialtjänstlagen innan man lyfter in även detta i nationell lagstiftning. Vi menar att denna process inte behöver avstanna på grund av det, utan denna rättighet kan vi redan nu införa.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag göra ett medskick som ligger lite utanför betänkandet. Vad gäller de nationella samråden, det vill säga regeringens egna, har den ekonomiska möjligheten för minoriteterna att närvara i Stockholm inte förbättras. Det måste också vara bättre framförhållning så att minoriteterna kan närvara vid dessa möten och ha representativitet. Dessutom måste vi se upp med den administrativa bördan.

Jag yrkar bifall till reservation 7.

(Applåder)

(forts. § 18)

§ 16 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 13 juni

JuU39 Lag om flygpassageraravgifter i brottsbekämpningen

1. utskottet

2. res. (V)

Votering:

268 för utskottet

20 för res.

61 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 95 S, 67 M, 32 SD, 20 MP, 19 C, 16 L, 14 KD, 5 -

För res.: 1 MP, 19 V

Frånvarande: 18 S, 16 M, 10 SD, 4 MP, 3 C, 2 V, 3 L, 2 KD, 3 -

UFöU4 Svenskt deltagande i Förenta nationernas stabiliseringsinsats i Mali

Punkt 2 (Mål och utvärdering)

1. utskottet

2. res. 1 (SD, L)

Votering:

235 för utskottet

53 för res. 1

61 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 95 S, 67 M, 21 MP, 19 C, 19 V, 14 KD

För res. 1: 32 SD, 16 L, 5 -

Frånvarande: 18 S, 16 M, 10 SD, 4 MP, 3 C, 2 V, 3 L, 2 KD, 3 -

Punkt 4 (Humanitära insatser och budgetfrågor)

1. utskottet

2. res. 3 (SD)

Votering:

250 för utskottet

38 för res. 3

61 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 95 S, 66 M, 21 MP, 19 C, 19 V, 16 L, 14 KD

För res. 3: 1 M, 32 SD, 5 -

Frånvarande: 18 S, 16 M, 10 SD, 4 MP, 3 C, 2 V, 3 L, 2 KD, 3 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU46 Utvärdering av statens upplåning och skuldförvaltning 2013–2017

Kammaren biföll utskottets förslag.

SkU25 Nya skatteregler för företagssektorn

1. utskottet
2. res. 1 (SD)
3. res. 2 (V)
4. res. 3 (-)
Förberedande votering 1:
19 för res. 2
4 för res. 3
265 avstod
61 frånvarande
Kammaren biträdde res. 2.
Förberedande votering 2:
35 för res. 1
18 för res. 2
235 avstod
61 frånvarande
Kammaren biträdde res. 1.
Huvudvotering:
232 för utskottet
37 för res. 1
19 avstod
61 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 95 S, 67 M, 21 MP, 19 C, 16 L, 14 KD
För res. 1: 32 SD, 5 -
Avstod: 19 V
Frånvarande: 18 S, 16 M, 10 SD, 4 MP, 3 C, 2 V, 3 L, 2 KD, 3 -

SkU26 Mervärdesskatteregler för vouchrar

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 17 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

MJU25 Otillbörliga handelsmetoder mellan företag i livsmedelskedjan

1. utskottet
2. res. (S, MP)
Kammaren biföll utskottets förslag med acklamation.

MJU24 Ny djurskyddslag

Punkt 2 (En ändamålsenlig djurskyddslag)

1. utskottet

2. res. 1 (M, C, L, KD)

3. res. 2 (SD)

Förberedande votering:

115 för res. 1

33 för res. 2

140 avstod

61 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

136 för utskottet

115 för res. 1

37 avstod

61 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 95 S, 21 MP, 19 V, 1 L

För res. 1: 67 M, 19 C, 15 L, 14 KD

Avstod: 32 SD, 5 -

Frånvarande: 18 S, 16 M, 10 SD, 4 MP, 3 C, 2 V, 3 L, 2 KD, 3 -

Punkt 15 (Märkning och registrering av katter)

1. utskottet

2. res. 14 (SD)

Votering:

231 för utskottet

36 för res. 14

21 avstod

61 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 95 S, 67 M, 21 MP, 19 C, 15 L, 14 KD

För res. 14: 32 SD, 4 -

Avstod: 19 V, 1 L, 1 -

Frånvarande: 18 S, 16 M, 10 SD, 4 MP, 3 C, 2 V, 3 L, 2 KD, 3 -

Punkt 17 (Djurförbud och omhändertagande)

1. utskottet

2. res. 18 (M, C, L, KD)

Votering:

134 för utskottet

150 för res. 18

4 avstod

61 frånvarande

Kammaren biföll res. 18.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 S, 21 MP, 19 V

För res. 18: 67 M, 32 SD, 19 C, 16 L, 14 KD, 2 -

Avstod: 1 S, 3 -

Frånvarande: 18 S, 16 M, 10 SD, 4 MP, 3 C, 2 V, 3 L, 2 KD, 3 -

Punkt 20 (Ökat internationellt arbete mot antibiotikaanvändning inom livsmedelsproduktionen)

1. utskottet

2. res. 21 (M, C, L, KD)

Votering:

172 för utskottet

116 för res. 21

61 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 95 S, 32 SD, 21 MP, 19 V, 5 -

För res. 21: 67 M, 19 C, 16 L, 14 KD

Frånvarande: 18 S, 16 M, 10 SD, 4 MP, 3 C, 2 V, 3 L, 2 KD, 3 -

Prot. 2017/18:132

14 juni

Punkt 21 (Åtgärder mot den globala antibiotikaanvändningen)

1. utskottet

2. res. 22 (KD)

Votering:

274 för utskottet

14 för res. 22

61 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 95 S, 67 M, 32 SD, 21 MP, 19 C, 19 V, 16 L, 5 -

För res. 22: 14 KD

Frånvarande: 18 S, 16 M, 10 SD, 4 MP, 3 C, 2 V, 3 L, 2 KD, 3 -

Punkt 23 (Minknäringen)

1. utskottet

2. res. 25 (V)

Votering:

267 för utskottet

21 för res. 25

61 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 95 S, 67 M, 32 SD, 20 MP, 19 C, 15 L, 14 KD, 5 -

För res. 25: 1 MP, 19 V, 1 L

Frånvarande: 18 S, 16 M, 10 SD, 4 MP, 3 C, 2 V, 3 L, 2 KD, 3 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

MJU23 Invasiva främmande arter

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU34 Ett tydligare och enklare detaljplanekrav

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU36 Skriftlighetskrav vid telefonförsäljning

Punkt 1 (Regeringens lagförslag)

1. utskottet

2. res. 1 (M, C, L, KD)

Votering:

172 för utskottet

116 för res. 1

61 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 95 S, 32 SD, 21 MP, 19 V, 5 -

För res. 1: 67 M, 19 C, 16 L, 14 KD

Frånvarande: 18 S, 16 M, 10 SD, 4 MP, 3 C, 2 V, 3 L, 2 KD, 3 -

Punkt 2 (Skriftlighetskravets omfattning)

1. utskottet

2. res. 2 (SD)

Votering:

251 för utskottet

37 för res. 2

61 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 95 S, 67 M, 21 MP, 19 C, 19 V, 16 L, 14 KD

För res. 2: 32 SD, 5 -

Frånvarande: 18 S, 16 M, 10 SD, 4 MP, 3 C, 2 V, 3 L, 2 KD, 3 -

CU37 Riksrevisionens rapport om avskaffandet av revisionsplikten för små aktiebolag

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU26 God och jämlik hälsa – en utvecklad folkhälsopolitik

Punkt 2 (Hälsa för äldre)

1. utskottet

2. res. 1 (SD, L)

Votering:

235 för utskottet

53 för res. 1

61 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 95 S, 67 M, 21 MP, 19 C, 19 V, 14 KD

För res. 1: 32 SD, 16 L, 5 -

Frånvarande: 18 S, 16 M, 10 SD, 4 MP, 3 C, 2 V, 3 L, 2 KD, 3 -

Punkt 3 (En folkhälsolag)

1. utskottet
2. res. 2 (V)

Votering:

269 för utskottet

19 för res. 2

61 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 95 S, 67 M, 32 SD, 21 MP, 19 C, 16 L, 14 KD, 5 -

För res. 2: 19 V

Frånvarande: 18 S, 16 M, 10 SD, 4 MP, 3 C, 2 V, 3 L, 2 KD, 3 -

Punkt 4 (Förebyggande arbete och tillgänglig vård)

1. utskottet
2. res. 3 (M, C, L, KD)

Votering:

172 för utskottet

116 för res. 3

61 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 95 S, 32 SD, 21 MP, 19 V, 5 -

För res. 3: 67 M, 19 C, 16 L, 14 KD

Frånvarande: 18 S, 16 M, 10 SD, 4 MP, 3 C, 2 V, 3 L, 2 KD, 3 -

Punkt 7 (Ett äldreperspektiv på alkoholprevention)

1. utskottet
2. res. 5 (SD, L)

Votering:

234 för utskottet

54 för res. 5

61 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 95 S, 66 M, 21 MP, 19 C, 19 V, 14 KD

För res. 5: 1 M, 32 SD, 16 L, 5 -

Frånvarande: 18 S, 16 M, 10 SD, 4 MP, 3 C, 2 V, 3 L, 2 KD, 3 -

Lars Beckman (M) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU21 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU43 Journalistik i hela landet

Punkt 1 (Nya former av mediestöd)

1. utskottet

2. res. 1 (SD)

Votering:

251 för utskottet

37 för res. 1

61 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 95 S, 67 M, 21 MP, 19 C, 19 V, 16 L, 14 KD

För res. 1: 32 SD, 5 -

Frånvarande: 18 S, 16 M, 10 SD, 4 MP, 3 C, 2 V, 3 L, 2 KD, 3 -

Punkt 2 (Ändringar i befintligt stödsystem)

1. utskottet

2. res. 2 (SD)

Votering:

251 för utskottet

37 för res. 2

61 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 95 S, 67 M, 21 MP, 19 C, 19 V, 16 L, 14 KD

För res. 2: 32 SD, 5 -

Frånvarande: 18 S, 16 M, 10 SD, 4 MP, 3 C, 2 V, 3 L, 2 KD, 3 -

*En stärkt minoritets-
politik*

§ 18 (forts. från § 15) **En stärkt minoritetspolitik** (forts. KU44)

Anf. 158 JONAS MILLARD (SD):

Fru talman! Min utskottskollega Annicka Engblom redogjorde på ett förtjänstfullt sätt för innehållet i betänkandet i stort. Jag tänker inte upprepa det, för jag tycker att hon gjorde det på ett bra sätt.

När detta ärende behandlades i utskottet för en tid sedan anförde vi att vi måhända inte motsatte oss regeringens proposition i stort men att vi hade betänkligheter när det gällde själva språket i propositionen. Jag vill säga någonting om detta.

Vi i Sverigedemokraterna konstaterade att det finns element i propositionen som vi håller med om. Till exempel är det självklart viktigt att de nationella minoriteterna har egenmakt och är delaktiga i samhället. Propositionen, som är drygt 130 sidor lång, innehöll dock relativt få konkreta förslag. Mycket av det som föreslås torde ha kunnat formuleras och föreslås minst lika tydligt men med färre ord.

Låt mig exemplifiera detta genom ett citat från s. 39 i propositionen: ”Minoritetspolitiken ska genomföras tillsammans med de nationella minoriteterna, inte av andra för de nationella minoriteterna. För att detta ska vara möjligt är inflytande och delaktighet ett fundament för hela politikområdet, och det är bland annat därför som ett av minoritetspolitikens tre delområden är definierat som ’inflytande och delaktighet’.”

Lite senare i propositionen kan vi läsa följande: ”Det centrala är att inflytandeformen syftar till att åstadkomma delaktighet i beslutsprocessen, både för att de nationella minoriteternas förutsättningar och behov ska kunna beaktas och tillgodoses och för att det allmänna insatser ska kunna utformas på ett ändamålsenligt, effektivt och kvalitativt sätt. Det är viktigt att i sammanhanget erinra om att de nationella minoriteterna ska ges möjlighet till delaktighet för att kunna utöva inflytande över sin egen situation. De måste därför ha reella och konkreta möjligheter att påverka sin och andras situation.”

Den absoluta majoriteten av de nationella minoriteterna torde kunna leva sitt liv med precis samma förutsättningar som en majoritet av den svenska befolkningen och har inte samma problem med utanförskap, språk och kulturella barriärer som de invandrare som har kommit hit på senare tid eller i närtid. Därför kan man ifrågasätta om inte tonen i propositionen kunde justeras något utifrån detta.

Den verkliga kritiken, fru talman, gör det mig något bedrövad att faktiskt behöva ta upp. Det gäller den ständigt återkommande maktfullkomligheten i att regeringen gör våld på den kommunala självstyrelsen. Vi såg det i anvisningslagen, och här dyker det alltså upp igen.

Kommuner kan frivilligt välja att ansluta sig till ett förvaltningsområde för ett minoritetsspråk, och så långt är ju allting väl. Men regeringen menar i den här propositionen att man kommer att godkänna en kommuns önskan att utträda ur ett förvaltningsområde endast om det finns synnerliga skäl för detta. Omständigheten att majoritetsförhållanden i en kommun ändras är alltså inte tillräckligt starka skäl.

Det måste självklart vara upp till kommuninvånarnas valda företrädare att få avgöra en sådan fråga. Förslaget går således vida utöver vad som faktiskt står i regeringsformen, nämligen att en inskränkning i den kommunala självstyrelsen inte bör gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som har föranlett den. Vi har sett maktfullkomligheten tidigare, och nu ser vi den tyvärr även i denna proposition.

Anf. 159 NINA LUNDSTRÖM (L):

Fru talman! Vi i Liberalerna står bakom alla förslag där vi finns med, men för tids vinnande yrkar jag bifall bara till reservation nr 4.

Fru talman! Vem tillhör en nationell minoritet? Det är varje enskild individ som själv avgör om han eller hon anser sig tillhöra en nationell minoritet. Eftersom tillhörigheten baseras på självidentifikation ställer inte samhället krav på att någon ska styrka sin tillhörighet till en eller flera nationella minoriteter. Det är varje enskild individ som själv avgör. Bakom begreppen ”nationella minoritet” och ”nationellt minoritetsspråk” döljer sig ett stort antal människor med sinsemellan olika syn på sin identitet och sitt språk. Oavsett synen på identitet måste efterlevnaden av deras rättigheter säkras.

Det skulle dröja till år 2010 innan Sverige fick en ny minoritetspolitisk reform. Jag vill passa på att tacka dåvarande statsrådet Erik Ullenhag och alliansregeringen för deras idoga arbete med att förstärka rättigheterna för nationella minoriteter. Propositionen *Från erkännande till egenmakt – regeringens strategi för de nationella minoriteterna* innebar flera steg. Inget hade hänt sedan ratificeringen av Europarådets konvention år 2000, och propositionen innebar en rad olika förbättringar.

Den innebar att 18 kommuner anslöts till förvaltningsområdet för finska och att 13 kommuner anslöts till förvaltningsområdet för samiska. I dag är antalet kommuner betydligt fler – sammanlagt 81. Där ingår nu också 16 landsting. I minoritetslagen infördes bestämmelser som gäller i hela landet, bland annat skyldigheten att informera de nationella minoriteterna om deras rättigheter och främja deras möjlighet att utveckla sin kultur. Även möjligheten till inflytande och samråd infördes.

Fru talman! Regeringen beslutade i december 2016 att ge en särskild utredare i uppdrag att kartlägga behovet av åtgärder med anledning av bland annat Europarådets kritik mot Sverige vad gäller exempelvis undervisningen i de nationella minoritetsspråken. Utredningen om en stärkt minoritetspolitik, med särskilde utredaren Lennart Rohdin, lämnade sitt betänkande 2017.

En stor och viktig fråga som har berörts i utredningen är den om uppföljning på nationell nivå. Uppföljningen visar på ett antal brister i efterlevnaden av de nationella minoriteternas rättigheter och den aktuella lagstiftningen, såväl på kommunal som på statlig nivå. Det innebär att minoritetspolitikens genomförande hämmas, och den bilden bekräftas också i nulägesbeskrivningar och utvärderingar som inte minst utredningen har genomfört.

Förslagen från utredningen utgör ett helhetsförslag. Förslagen ska ses som en sammanhållen politik för att stärka de nationella minoriteterna och minoritetsspråken. Regeringen går vidare med de förslag om lagändringar för att stärka politiken som utredningen har lagt fram, men propositionen säger ingenting om alla de andra förslag som också krävs för att stärka den nationella minoritetspolitiken.

Flera av de tyngsta riksorganisationerna för nationella minoriteter har riktat kritik mot att regeringen inte agerar gällande fortsättningen. Utredningens bedömning att åtgärder måste vidtas nu för att stärka överföringen av minoritetsspråken till kommande generationer är viktig för att språken inte ska upphöra att finnas i vårt land.

Några av de åtgärder utredningen tar upp är bland annat stödet till nationella minoriteter för att de ska klara av medverkan på lokal, regional och nationell nivå. Man föreslår också ny struktur för att stärka uppföljningen, samordningen och främjandet av minoritetspolitiken, särskilt i landets kommuner och landsting. Det gäller inte minst inom minoritetspolitikens grundskydd, som gäller i alla landets kommuner och landsting. Utredningen visar att det stora flertalet kommuner fortfarande, åtta år efter lagens tillkomst, i praktiken inte följer lagen.

Utredningen påpekar också behovet av språkcentrum, kunskapshöjande åtgärder gällande de nationella minoriteterna och minoritetsspråken – inte minst inom skolans värld – samt åtgärder för att stärka tillgång till personal med kunskaper i de nationella minoritetsspråken inom förskola och äldreomsorg. Det här är åtgärder som tillsammans med lagändringarna krävs för att stärka minoritetspolitiken. Och vad kommer att ske med förslagen i Jarmo Lainios utredning om de nationella minoritetsspråken i skolan, SOU 2017:91?

Fru talman! Det internationella ramverket för skyddet av mänskliga rättigheter tar sin utgångspunkt i FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna från 1948. Europarådets ramkonvention om skydd för

nationella minoriteter godkändes och trädde i kraft den 1 februari 1998, och Sverige ratificerade ramkonventionen 2000.

I samband med ratificeringen angavs att de nationella minoriteterna i Sverige är judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar. Finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska ansågs av hävd vara de nationella minoritetsspråk som talas i Sverige.

Konventionen syftar till att skydda såväl nationella minoriteter som enskilda personer som tillhör nationella minoriteter. Under årens lopp har bristen på åtgärder för att stärka deras rättigheter lett till kritik från Europarådet, vilket jag redan berört, och det skulle som sagt dröja till 2010 – under alliansregeringen – innan lagstiftningen antogs av riksdagen.

Fru talman! Minoritetspolitiken bygger på principer som är djupt förankrade i centrala människorättskonventioner som Sverige har förbundit sig att följa.

Regeringens förslag i propositionen har Liberalerna synpunkter på. I likhet med utredningen förespråkar Liberalerna en tydligare samordning mellan minoritetspolitiken och andra frågor som rör mänskliga rättigheter och demokrati. Regeringens förslag är inte detsamma som utredningens förslag. Regeringen redovisar i propositionen inte några trovärdiga argument för förändringen i förhållande till utredningens förslag. Liberalerna anser att utredningens förslag är mer välövertvägt och ger möjlighet till en bredare ansats.

Fru talman! Jag noterade inledningsvis att de flesta kommuner utanför förvaltningsområdena saknar mål och riktlinjer. Sådana skulle kunna ge bättre förutsättningar för den långsiktighet i det lokala arbetet som i dag saknas på många håll. Det bör av målen och riktlinjerna också framgå hur verksamheten ska följas upp.

Utredningen föreslår att kommuner och landsting ska anta minoritetspolitiska mål och att de ska följas upp. Det är en av de viktigaste punkterna i hela utredningen.

Det finns inte något i regeringens förslag som säkerställer att målen och riktlinjerna är politiskt beslutade. Eftersom målen och riktlinjerna syftar till att uppfylla kommunens minoritetspolitiska åtaganden bör de beslutas av förtroendevalda. Om detta ska ske i kommunfullmäktige, kommunstyrelsen, en nämnd eller ett annat politiskt organ får givetvis avgöras av lokala förhållanden.

Liberalerna stöder utredningens förslag att kommuner och landsting ska anta mål och riktlinjer för sitt minoritetspolitiska arbete. Vi välkomnar det förtydligande av begreppet samråd som föreslås.

Det är särskilt viktigt att alltid framhålla individperspektivet i minoritetspolitiken. Av detta följer att dialog med föreningar och andra sammanlutningar är av stor vikt. Men också andra samrådsformer som brukardialog, enkäter till föräldrar och anhöriga och bredare medborgardialoger bör användas.

Regeringen bör överväga att ta initiativ till ytterligare stöd och informationsmaterial som hjälper förvaltningsmyndigheter och kommuner att organisera samråd på ett sådant sätt att det når ut till alla berörda.

Fru talman! Vi i Liberalerna välkomnar att man ser över begreppet modersmålsundervisning. Det är ett begrepp som är knepigt. För dessa språk ställs inget krav på att språket ska vara elevens modersmål i betydelsen

dagligt umgängesspråk. Inte heller krävs det att eleven har grundläggande kunskaper från början.

Detta är ändringar som alliansregeringen genomförde. Liberalerna var starkt pådrivande i arbetet, för konsekvenserna var tidigare att barn inte fick tillgång till den så kallade modersmålsundervisningen. Föräldrarna kanske hade bytt språk. Familjen kanske hade andra språk eller inte kunde tala språket tillräckligt. Då gavs inte möjlighet att lära sig ett nationellt minoritetsspråk. Men det har gått utmärkt att läsa andra språk.

Denna utsträckta rättighet är en viktig del av revitaliseringsarbetet och handlar just om möjligheten att lära sig ett språk som delvis kan ha gått förlorat inom familjen.

Fru talman! Regeringen väljer med hänvisning till andra pågående lag-översyner att i nuläget inte föreslå en överflyttning av bestämmelserna om äldreomsorg till socialtjänstlagen. Vi i Liberalerna anser att en sådan borde genomföras. Precis som det skapar ökad tydlighet gentemot kommunerna att rätten till förskola på nationella minoritetsspråk flyttas till skollagen skulle tydligheten öka om frågor om äldreomsorg reglerades i socialtjänstlagen.

Fru talman! Jag har under många resor haft möjlighet att besöka olika verksamheter där det finns personer som anses tillhöra de nationella minoriteterna, och jag skulle vilja dela med mig några berättelser som handlar om individer.

Det handlar om den boende på ett äldreboende som äntligen kan kommunicera på sitt eget språk och göra sig förstådd. Man kan få äpplet som man tidigare inte kunde kommunicera att man ville ha. Sådant kan göra stor skillnad för den enskilde.

Det handlar om krigsveteranen jag besökte på ett äldreboende, som hade förlorat synen men äntligen kunde få kvalitet i sin tillvaro genom att någon förstod vad personen i fråga önskade.

Det handlar om det fina boendet i Norrbotten som ger möjlighet till omsorg med kulturen närvarande genom matminnen och vacker musik som ljuder i korridorerna.

Ett samtal handlade om våren. Årstiderna kan ha lika stor betydelse för en som flyttat till ett äldreboende som för alla andra. Personalen berättade om den äldre som mindes hur det är att sova i en kåta på våren och äntligen höra flugor smälla mot duken – ett tydligt vårtecken.

Det handlar om den äldre som tar på sig sin kolt till högtiden. Man får använda den trots att den är av ylle och inte kan tvättas i 60 grader och torktumlas, för personalen vet hur man vårdar kulturen.

All denna kunniga och engagerade personal inom omsorgen, vården och skolan bidrar till och stärker möjligheten för enskilda att få tillgång till språk och kultur. Deras engagemang och språkkompetens borde tas till vara bättre. De är värda en stor eloge!

Fru talman! Att barn får tillgång till ett språk och en kultur är viktigt. Att äldre kan välja omsorg på ett nationellt minoritetsspråk med kulturen närvarande är viktigt. Tryggheten, igenkänningen, kommunikationen och glädjen i kulturen är viktig, oavsett ålder. Lagstiftning spelar roll. Nationella minoriteters rättigheter handlar om mänskliga rättigheter, och de måste stärkas!

Anf. 160 HANS EKSTRÖM (S):

Fru talman! I denna proposition föreslås ändringar i tre lagar: socialtjänstlagen, lagen om nationella minoriteter och skollagen.

Varför föreslås dessa ändringar? Jag tycker att man måste sätta in förslagen i en historisk kontext, nämligen den svenska minoritetspolitiken under lång tid.

Under tidevarvet ungefär mellan 1809 och 1970-talet levde bilden av enhetsstaten Sverige med nästan obefintliga nationella minoriteter. Enhetsstaten yttrade sig i rasism, assimileringspolitik, skullmätning och tvångsförsvenskning.

Jag har exempel från den här kammaren. Ett statsråd bar namnet Östros men hade från början ett finskt namn. Hans familj blev tvångsförsvenskad. En yngre kollegas mamma, som är ungefär jämnårig med mig, fick gå i tvångsförsvenskningssåtgärder i Tornedalen.

Sverige har inte en stolt historia inom minoritetspolitiken. Undan för undan har vi insett att detta handlar om mänskliga rättigheter, att det är en del i den väv som är Sverige och att mångfalden bidrar till att göra Sverige rikare. Undan för undan och med stapplande steg har minoritetspolitiken utvecklats. Vi har under resans gång utsatts för internationell kritik. Det har utretts ett antal gånger, och nu tas ett steg till. Jag menar inte att detta är det slutgiltiga steget eller att bygget är färdigt. Det återstår många fler saker att göra, men det är ett viktigt steg framåt.

En av de saker som föreslås är att kommuner och landsting ska ta fram mål och riktlinjer för sitt minoritetspolitiska arbete. Detta tror jag är väldigt viktigt. Bara att sätta ljuset på dessa frågor frigör nämligen kreativitet.

Min egen erfarenhet från min tid som kommunalråd är att vi när vi började titta på dessa frågor såg att det i en stad med 20 procent finskspråkiga var ganska enkelt att ordna särskilda avdelningar med finsk vårdpersonal. Det var lätt att införa språkval vid val av hemtjänst. Det var ganska lätt att ordna förskoleundervisning, att ge särskilt riktat stöd till finsk skolverksamhet och att införa ett speciellt val i kommunens växel, där man direkt kunde få service på finska. På alla förvaltningar fanns någon finskspråkig som kunde ta emot ärenden. Kostade detta massor av pengar? Nej, det gjorde det faktiskt inte.

Jag tror att om man lyfter upp frågorna kommer kreativiteten loss. Det kan ju inte heller vara särskilt svårt för våra landsting att vid val av husläkare införa val av språk, där detta är möjligt. Det borde kunna gå. Ljus på frågan leder alltså till utveckling.

De språkliga rättigheterna i skola och äldreomsorg samt revitalisering av språk kommer min kollega Ida Karkiainen att utveckla vidare.

En fråga som särskilt har utretts inom ramen för denna utredning är finlandssvenskarnas ställning. Vi hade under en lång följd av år motioner där vi yrkade på att finlandssvenskarna skulle erkännas som en minoritet i Sverige. Denna utredning har funnit att det inte finns skäl att göra detta. Det finns nämligen inte någon långvarig, särskild finlandssvensk kultur i Sverige. Det måste också sättas in i den historiska kontexten att det när en Vasabo kom till Stockholm inte var konstigare än när en Umeå- eller Växjöbo gjorde det.

Om vi i detta hus tittar in i utrikesutskottets sammanträdeslokal ser vi att Arvid Horn hänger på väggen. Varifrån var han? Jo, från Finland. Gustaf Mauritz Armfelt föregick med att bli utsparkad ur Svenska Akademien – det borde kunna läras ut nu – och var Gustav III:s gunstling. Varifrån var han? Jo, från Åminne utanför Salo i Finland. Det är klart att dessa personer var svenskar. Att då inrätta en särskild finlandssvensk minoritet i Sverige blir lite konstigt, har utredningen landat i.

Däremot finns det skäl att uppmärksamma den blinda fläcken i svenskt medvetande kring vad finlandssvenskar är för något. Hur många människor med finlandssvenskt ursprung har inte fått höra: Vad bra svenska du kan! Det är ungefär som att säga till en dalmas: Fantastiskt vad du pratar bra svenska! Det är klart att detta tyder på att det finns en blind fläck som tydligare måste uppmärksammas i skolan och på andra sätt, men det innebär inte en minoritetsstatus.

Vad gäller de olika nationella minoriteterna krävs olika åtgärder beroende på deras situation. Vi har den judiska gruppen, som är en väletablerad och till synes stark grupp, men som alltid är den grupp som först utsätts för förtryck när samhällsklimatet blir hårt. Den fungerar som ett slags lackmuspapper på tidsandan. När vi ser hoten mot Judiska föreningen i Umeå eller hur man måste sätta in särskilda skyddsåtgärder vid judiska skolor förstår vi alla att det behövs särskilda åtgärder för den judiska gruppen.

Samerna som urfolk, markrättigheter och de intrång som gruvdrift, vindkraft och annat innebär kräver också särskilda åtgärder.

Romerna, med en svag socioekonomisk situation och ett svagt civilsamhälle, kräver också andra åtgärder.

Sedan har vi den numerärt väldigt stora finskspråkiga gruppen – mellan 700 000 och 1 miljon svenskar har finskspråkiga rötter. Det är klart att Sverige måste förstärka arbetet med finskan. Detta har också betydelse för svenskans ställning i Finland. Om vi från svensk sida har ett intresse av att vi ska kunna tala med varandra över Bottniska viken på både finska och svenska är det klart att vi måste arbeta med att stärka finskans ställning. Vi vill naturligtvis att man också i Finland värnar om landets tvåspråkighet.

Jag yrkar bifall till KU:s förslag.
(Applåder)

Anf. 161 AGNETA BÖRJESSON (MP):

Fru talman! Vi debatterar nu KU44, *En stärkt minoritetspolitik*. Betänkandet behandlar en proposition från regeringen och två följdmotioner.

Propositionens förslag innebär bland annat, precis som flera här har varit inne på tidigare, att alla kommuner och landsting ska anta mål och riktlinjer för sitt minoritetspolitiska arbete. Detta betyder att vi nu får ett stärkt grundskydd. Det är viktigt, särskilt som vi har sett i den utvärdering som har gjorts att det verkligen inte ser ut så i dag.

Detta ger också absolut ett mycket starkare skydd för de 81 kommuner som ingår i förvaltningsområdena, där man stärker rätten till äldreomsorg och förskola på minoritetsspråken. De förslag som läggs fram syftar till att stärka det grundläggande skyddet, men också de utökade rättigheter som gäller inom förvaltningsområdena för finska, meänkieli och samiska.

Rent praktiskt handlar det också om ändringar i socialtjänstlagen, ändring i lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk samt ändring i skollagen. Ändringarna föreslås träda i kraft från och med årsskiftet 2019.

Det skulle dröja ända till december 1999 innan Sverige fick en minoritetspolitik efter ett enhälligt beslut i riksdagen. Då anslöt sig Sverige antligen till Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter och den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk. Man fattade beslut om en minoritetspolitik och erkände de fem minoriteterna och deras språk. Lagen förstärktes 2010, och nu tas ytterligare steg.

De fem erkända nationella minoriteterna är, som flera andra har varit inne på, judar, romer, sverigefinnar, samer och tornedalingar. Samerna har dessutom erkänts som Sveriges urbefolkning. Dessa minoriteter är folkgrupper som skiljer sig från majoritetsbefolkningen genom att de har en egen kultur och ett eget språk. Judarna har även en egen religion. Man har en uttalad samhörighet och en egen identitet. Dessutom har man, till skillnad från andra grupperingar, funnits i landet i hundratals år; för samernas del handlar det om tusentals år.

Genom beslut om minoritetspolitiken vill staten ge minoriteterna en chans att bevara, främja och utveckla språk och kultur från generation till generation. Med dagens beslut stärks nu minoritetspolitiken ytterligare. Det kommer definitivt inte att vara det sista beslut vi tar på detta område, men det är ett viktigt steg i rätt riktning.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 162 MIA SYDOW MÖLLEBY (V):

Fru talman! Flera ledamöter har på ett utmärkt sätt redovisat vad detta förslag går ut på, och jag tänker inte återupprepa det. Vi stöder förslagen i propositionen och är helt eniga med majoriteten i utskottet om betänkandet.

Det händer annars ganska ofta att Vänsterpartiet har lite avvikande ståndpunkter i minoritetsfrågorna. Det beror på att vi i det här sammanhanget framför allt pratar om hur minoritetspolitiken ska funka snarare än om vad den ska innehålla.

Det ska sättas upp mål och riktlinjer. Man ska ha ansvaret i kommuner och landsting. Men det är mest en fråga om att det ska göras, inte om vad som ska göras. Det handlar om en struktur för formerna för att stärka systemet för minoritetspolitiken. Där är vi helt överens. Vi tycker att det är viktigt att man gör det.

Mål och riktlinjer i kommuner och landsting är bra. Med förvaltningsmyndigheten blir det också tydligare att man har ett informationsansvar. Innebörden av samråd ska förtydligas. Men vad gäller samrådet behöver man också återkomma till hur man ska säkra att de nationella minoriteterna har resurser och möjligheter att på ett fullgott sätt delta i ett samråd.

Det krävs faktiskt en hel del för att alla dessa samrådsformer ska funka. Det går inte att bara ha ett litet insynsråd eller så om det ska bli ett effektivt samråd. Då kommer det också att behöva tillföras resurser för minoriteterna. Det får man återkomma till i en annan ordning.

En viktig sak i detta som också påverkar vad man gör är att man stärker barnens rätt till sitt minoritetsspråk, alldeles oavsett om föräldrarna under resans gång har tappat språket. Det är en väldigt viktig del för att återfå

möjligheten för minoriteten att leva vidare. Hade man inte vidtagit åtgärder här hade det inte funkat på sikt. Det är en väldigt bra och viktig insats, liksom, förstås att förstärka på äldreområdet. Där får man återkomma till hur lagstiftningen ska se ut.

Men att språk för barn ingår i skol- och utbildningssammanhanget och att det är där det lagmässigt ska ligga är en självklarhet, för det är en rätt för alla unga som har ett minoritetsspråk eller som borde få rätten till det. (Applåder)

Anf. 163 IDA KARKIAINEN (S):

Fru talman! En stark minoritetspolitik är grunden för en stark och välmående demokrati.

Runt om i världen förtrycks minoriteter. De fördrivs från sina hem, koloniserar och mördas. Där förtrycket pågår ses minoriteter som något som försvagar nationen – en grupp människor med språk, religion, eller uttryck som skiljer sig från majoritetens.

Fru talman! Även vårt land har förtryckt urfolk och minoriteter. För en tid sedan presenterade Svenska kyrkan en vitbok om relationerna mellan Svenska kyrkan och samerna, som redovisar de kränkningar och oförrätter som begåtts av kyrkan gentemot den samiska befolkningen. Och för ett par månader sedan publicerade Svenska Tornedalingars Riksförbund en rapport om statens övergrepp på tornedalingar under 1800- och 1900-talen. Där behandlas skullmätningarna på tornedalingar utförda under Rasbiologiska institutets verksamma år. Det är viktigt att vi berättar om detta. Det är viktigt att vi går igenom historien och lär oss av den, så att den aldrig upprepar sig.

Fru talman! Urfolkens och minoriteternas existens hänger på språket. Språket bär kulturen, och utan kulturen finns inte minoriteterna. Det kolonialiseringen och försvenskningsspolitiken gjorde var att förbjuda människor att tala minoritetsspråken och på så vis även effektivt kväva hela kulturer och hela folk.

Fru talman! Alla ska ha rätt till språk. Det är ett av de fyra överordnade målen för svensk språkpolitik. I språklagen från 2009 anges att det allmänna har ett särskilt ansvar för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken.

Det allmänna ska även i övrigt främja de nationella minoriteternas möjligheter att behålla och utveckla sin kultur i Sverige. Barns utveckling av en kulturell identitet och användning av det egna minoritetsspråket ska främjas särskilt, säger minoritetslagen.

Vi har således ett politiskt ansvar för att dessa språk ska leva vidare. Det handlar om att värna rättigheten att använda sitt språk i kontakt med myndigheter. Det handlar om att stötta initiativ för att språken ska överleva och vitaliseras. Det handlar om att radio och tv i allmänhetens tjänst ska sända program och nyheter på minoritetsspråk. Det handlar om att prioritera språkundervisning för barn och unga.

Det handlar om att stödja forskning, kultur och civilsamhälle. Författare, poeter och litteratur är avgörande för att ett språk ska användas och utvecklas. Därför är jag särskilt glad åt förslaget i propositionen om rätten till förskola och annan pedagogisk verksamhet på minoritetsspråk samt rätten till äldreomsorg på minoritetsspråk.

Fru talman! Jag är född i Tornedalen. Här bor människor som fortfarande bär på en skam över att ha finska eller meänkieli som modersmål på grund av den dåvarande försvenskningsspolitiken, som förbjöd människor att tala finska på exempelvis skolrasterna. Detta tror jag är en anledning till att mina föräldrar aldrig pratade finska eller meänkieli med mig och mina syskon när vi var små. Deras föräldrar hade ju vuxit upp i en tid där finska och meänkieli betraktades som fult och i skolorna också var förknippat med bestraffning.

Jag skulle vilja läsa upp en intervju från en rapport som Curt Persson tillsammans med Svenska Tornedalingars Riksförbund har skrivit, apropå skolgången. Intervjuaren frågar en person om hur det var i skolan. Då svarar intervjupersonen så här:

”C: Ja, det blev kvarsittning om läraren hörde finska talas, så var det. Det var svenska som gällde, ingenting annat accepterades.

R: Men om någon pratade finska, hur gick det? Fanns det sådana där hemska lärare här?

C: Nog blev de slagna med pekpinnen, och linjalen, i huvudet. Och så slog man på örat med näven. Så nog var det en hård behandling. Jag minns en vikarie, han kunde slå så att... nu efteråt när man tänker... Han slog av pekpinna. Och så skulle man lägga fingrarna på skolbänken och han slog med pekpinnen på fingrarna.”

Jag har många gånger varit arg över detta. Att växa upp i Haparanda och Tornedalen utan att kunna finska eller meänkieli är en stor nackdel. Det blir svårare att skaffa sig vänner, svårare att få ett jobb och svårare att bo och leva i en gränsstad som Haparanda. Men inte bara det: Att vara tornedaling utan finskan och meänkieli som flytande språk gör att man känner sig rotlös, för så mycket av kulturen sitter i språket – vaggvisorna, berättelserna och minnena. På så vis kan man också säga att resultatet av språkförtrycket lever vidare.

Fru talman! Jag möter i dag en generation unga, däribland jag själv, som är väldigt språkintresserade och vill att våra minoritetsspråk ska leva vidare. ”Ei se kannatte” säger en del, men ”kyllä se kannatte” säger jag.

Den här propositionen är ett steg på vägen, men det återstår också många insatser för att vi fortsatt ska ha en välfungerande minoritetspolitik i Sverige.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 19 juni.)

§ 19 Utvärdering av penningpolitiken för perioden 2015–2017

Finansutskottets betänkande 2017/18:FiU24
Utvärdering av penningpolitiken för perioden 2015–2017
föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 19 juni.)

Prot. 2017/18:132
14 juni

§ 20 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Kulturutskottets betänkande 2017/18:KrU10
Uppskov med behandlingen av vissa ärenden
föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 19 juni.)

§ 21 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Socialförsäkringsutskottets betänkande 2017/18:SfU31
Uppskov med behandlingen av vissa ärenden
föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 19 juni.)

§ 22 Bordläggning och beslut om förlängd motionstid

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Proposition

2017/18:268 Skadeståndsansvar vid sjötransport av farliga och skadliga
ämnen

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för ovanstående
proposition skulle förlängas till och med *måndagen den 1 oktober*.

Motioner

med anledning av prop. 2017/18:261 Långsiktig finansiering och stärkt
oberoende för public service

2017/18:4198 av Per Lodenius (C)

2017/18:4199 av Olof Lavesson m.fl. (M)

2017/18:4200 av Christina Örnebjär m.fl. (L)

2017/18:4201 av Roland Utbult m.fl. (KD)

§ 23 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 13 juni

2017/18:1386 Infriande av löften om att korta väntetider i cancervår- den

av *Camilla Waltersson Grönvall* (M)

till socialminister *Annika Strandhäll* (S)

2017/18:1385 Fyra förlorade år för en ny nationell cancerstrategi

av *Camilla Waltersson Grönvall* (M)
till socialminister *Annika Strandhäll* (S)

2017/18:1387 Kompetensförsörjning inom cancervården

av *Camilla Waltersson Grönvall* (M)
till socialminister *Annika Strandhäll* (S)

2017/18:1388 Vård för personer som uppehåller sig i Sverige utan tillstånd

av *Johan Forssell* (M)
till socialminister *Annika Strandhäll* (S)

2017/18:1390 Flyktingspionage

av *Johan Forssell* (M)
till statsrådet *Heléne Fritzon* (S)

2017/18:1389 Radikalisering på svenska fängelser

av *Johan Forssell* (M)
till justitie- och inrikesminister *Morgan Johansson* (S)

2017/18:1392 Bensinskatten

av *Carl-Oskar Bohlin* (M)
till finansminister *Magdalena Andersson* (S)

2017/18:1420 Bensinskatten

av *Lars Beckman* (M)
till finansminister *Magdalena Andersson* (S)

2017/18:1391 Utbildning för nyanlända

av *Lars Beckman* (M)
till arbetsmarknads- och etableringsminister *Ylva Johansson* (S)

2017/18:1393 Sverige som life science-nation

av *Jenny Petersson* (M)
till socialminister *Annika Strandhäll* (S)

2017/18:1394 Granskningsrapporten om kandidaturen till FN:s säkerhetsråd

av *Jonas Jacobsson Gjörtler* (M)
till utrikesminister *Margot Wallström* (S)

2017/18:1395 Arbetslösheten bland utrikes födda i Kristinehamn

av *Christian Holm Barenfeld* (M)
till arbetsmarknads- och etableringsminister *Ylva Johansson* (S)

2017/18:1396 Arbetslösheten bland utrikes födda i Munkfors

av *Christian Holm Barenfeld* (M)
till arbetsmarknads- och etableringsminister *Ylva Johansson* (S)

2017/18:1397 Arbetslösheten bland utrikes födda i Grums

av *Christian Holm Barenfeld* (M)
till arbetsmarknads- och etableringsminister *Ylva Johansson* (S)

2017/18:1398 Arbetslösheten bland utrikes födda i Arvika

av *Christian Holm Barenfeld* (M)
till arbetsmarknads- och etableringsminister *Ylva Johansson* (S)

2017/18:1399 Arbetslösheten bland utrikes födda i Hammarö

av *Christian Holm Barenfeld* (M)
till arbetsmarknads- och etableringsminister *Ylva Johansson* (S)

2017/18:1400 Arbetslösheten bland utrikes födda i Eda

av *Christian Holm Barenfeld* (M)
till arbetsmarknads- och etableringsminister *Ylva Johansson* (S)

2017/18:1401 Arbetslösheten bland utrikes födda i Filipstad
av *Christian Holm Barenfeld* (M)
till arbetsmarknads- och etableringsminister Ylva Johansson (S)

2017/18:1402 Arbetslösheten bland utrikes födda i Sunne
av *Christian Holm Barenfeld* (M)
till arbetsmarknads- och etableringsminister Ylva Johansson (S)

2017/18:1403 Arbetslösheten bland utrikes födda i Säffle
av *Christian Holm Barenfeld* (M)
till arbetsmarknads- och etableringsminister Ylva Johansson (S)

2017/18:1404 Arbetslösheten bland utrikes födda i Storfors
av *Christian Holm Barenfeld* (M)
till arbetsmarknads- och etableringsminister Ylva Johansson (S)

2017/18:1405 Arbetslösheten bland utrikes födda i Forshaga
av *Christian Holm Barenfeld* (M)
till arbetsmarknads- och etableringsminister Ylva Johansson (S)

2017/18:1406 Arbetslösheten bland utrikes födda i Hagfors
av *Christian Holm Barenfeld* (M)
till arbetsmarknads- och etableringsminister Ylva Johansson (S)

2017/18:1408 Arbetslösheten bland utrikes födda i Torsby
av *Christian Holm Barenfeld* (M)
till arbetsmarknads- och etableringsminister Ylva Johansson (S)

2017/18:1407 Arbetslösheten bland utrikes födda i Årjäng
av *Christian Holm Barenfeld* (M)
till arbetsmarknads- och etableringsminister Ylva Johansson (S)

2017/18:1417 Försörjningsstöd till papperslösa
av *Mats Persson* (L)
till statsrådet Lena Hallengren (S)

2017/18:1409 Svensk förskola utan svensktalande personal
av *Markus Wiechel* (SD)
till utbildningsminister Gustav Fridolin (MP)

2017/18:1410 Missbruk av Interpols verksamhet
av *Maria Weimer* (L)
till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2017/18:1411 Prioritering av myndighetsärenden
av *Staffan Danielsson* (C)
till statsrådet Heléne Fritzon (S)

2017/18:1415 Utfallet av extratjänster
av *Lars Beckman* (M)
till arbetsmarknads- och etableringsminister Ylva Johansson (S)

2017/18:1416 Europaparlamentets resolution och kravet på att frige Ahmadreza Djalali
av *Sofia Damm* (KD)
till utrikesminister Margot Wallström (S)

2017/18:1428 Våldsbejakande islamistiska extremister
av *Richard Jomshof* (SD)
till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2017/18:1418 Ett erkännande av folkmordet Seyfo 1915
av *Robert Halef* (KD)
till utrikesminister Margot Wallström (S)

2017/18:1422 Pressetiska övertramp
av *Markus Wiechel* (SD)
till kultur- och demokratiminister Alice Bah Kuhnke (MP)

2017/18:1423 Förtroendet för Idea och behovet av åtgärder

av *Jonas Jacobsson Gjörtlér* (M)
till statsrådet *Isabella Lövin* (MP)

2017/18:1427 Det kontantlösa samhället och turismen

av *Ann-Charlotte Hammar Johnsson* (M)
till statsrådet *Per Bolund* (MP)

2017/18:1426 Ramadans påverkan på folkhälsan

av *Markus Wiechel* (SD)
till socialminister *Annika Strandhäll* (S)

2017/18:1429 Kostnadseffektivare vård

av *Margareta Cederfelt* (M)
till socialminister *Annika Strandhäll* (S)

2017/18:1430 Personalliggare och familjeföretag

av *Per Åsling* (C)
till finansminister *Magdalena Andersson* (S)

2017/18:1435 IVO:s handläggningstider

av *Solveig Zander* (C)
till statsrådet *Lena Hallengren* (S)

2017/18:1431 Våldsamheterna i Nicaragua

av *Yasmine Posio Nilsson* (V)
till utrikesminister *Margot Wallström* (S)

2017/18:1432 Svenskt bistånd till Rwanda

av *Markus Wiechel* (SD)
till statsrådet *Isabella Lövin* (MP)

2017/18:1436 Bistånd till Rwanda

av *Boriana Åberg* (M)
till statsrådet *Isabella Lövin* (MP)

2017/18:1434 Ökade resurser till Tullverket

av *Helena Bouveng* (M)
till finansminister *Magdalena Andersson* (S)

§ 24 Kammaren åtskildes kl. 16.59.

Sammanträdet leddes

av talmannen från dess början till och med § 6 anf. 36 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med § 11 anf. 76 (delvis),
av talmannen därefter till och med § 14 anf. 150 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

ANNA ASPEGREN

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll	1
§ 2 Anmälan om uteblivna svar på interpellationer	1
§ 3 Anmälan om faktapromemorior	2
§ 4 Ärenden för bordläggning	2
§ 5 Otillbörliga handelsmetoder mellan företag i livsmedelskedjan	2
Miljö- och jordbruksutskottets utlåtande 2017/18:MJU25	2
Anf. 1 MARIANNE PETTERSSON (S).....	2
Anf. 2 MARIA MALMER STENERGARD (M)	4
Anf. 3 MARIANNE PETTERSSON (S) replik	4
Anf. 4 MARIA MALMER STENERGARD (M) replik	4
Anf. 5 MARIANNE PETTERSSON (S) replik	5
Anf. 6 MARIA MALMER STENERGARD (M) replik	5
Anf. 7 JENS HOLM (V)	5
(Beslut fattades under § 17.)	6
§ 6 Ny djurskyddslag.....	6
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2017/18:MJU24	6
Anf. 8 ÅSA COENRAADS (M)	6
Anf. 9 MARTIN KINNUNEN (SD)	8
Anf. 10 ESKIL ERLANDSSON (C).....	11
Anf. 11 JENS HOLM (V)	12
Anf. 12 LARS TYSKLIND (L)	15
Anf. 13 JENS HOLM (V) replik	17
Anf. 14 LARS TYSKLIND (L) replik	17
Anf. 15 JENS HOLM (V) replik	17
Anf. 16 LARS TYSKLIND (L) replik	18
Anf. 17 LARS-AXEL NORDELL (KD)	18
Anf. 18 JENS HOLM (V) replik	20
Anf. 19 LARS-AXEL NORDELL (KD) replik	20
Anf. 20 JENS HOLM (V) replik	20
Anf. 21 LARS-AXEL NORDELL (KD) replik	20
Anf. 22 ISAK FROM (S)	20
Anf. 23 ESKIL ERLANDSSON (C) replik	24
Anf. 24 ISAK FROM (S) replik.....	24
Anf. 25 ESKIL ERLANDSSON (C) replik	25
Anf. 26 ISAK FROM (S) replik.....	25
Anf. 27 ÅSA COENRAADS (M) replik.....	26
Anf. 28 ISAK FROM (S) replik.....	26
Anf. 29 ÅSA COENRAADS (M) replik.....	26
Anf. 30 ISAK FROM (S) replik.....	27
Anf. 31 JENS HOLM (V) replik	27
Anf. 32 ISAK FROM (S) replik.....	28
Anf. 33 JENS HOLM (V) replik	28
Anf. 34 ISAK FROM (S) replik.....	29
Anf. 35 LARS-AXEL NORDELL (KD) replik	29
Anf. 36 ISAK FROM (S) replik.....	29
Anf. 37 LARS-AXEL NORDELL (KD) replik	30

Anf. 38 ISAK FROM (S) replik	30
Anf. 39 EMMA NOHRÉN (MP)	30
Anf. 40 JENS HOLM (V) replik	33
Anf. 41 EMMA NOHRÉN (MP) replik	34
Anf. 42 JENS HOLM (V) replik	34
Anf. 43 EMMA NOHRÉN (MP) replik	35
Anf. 44 CARL SCHLYTER (MP)	35
Anf. 45 JENS HOLM (V) replik	37
Anf. 46 CARL SCHLYTER (MP) replik	38
Anf. 47 JENS HOLM (V) replik	38
Anf. 48 CARL SCHLYTER (MP) replik	39
(Beslut fattades under § 17.).....	39
§ 7 Invasiva främmande arter	39
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2017/18:MJU23	39
(Beslut fattades under § 17.).....	39
§ 8 Ett tydligare och enklare detaljplanekrav	39
Civilutskottets betänkande 2017/18:CU34	39
(Beslut fattades under § 17.).....	39
§ 9 Skriftlighetskrav vid telefonförsäljning	40
Civilutskottets betänkande 2017/18:CU36	40
Anf. 49 CAROLINE SZYBER (KD)	40
Anf. 50 MATS GREEN (M)	41
Anf. 51 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD).....	42
Anf. 52 OLA JOHANSSON (C)	43
Anf. 53 SAID ABDU (L)	45
Anf. 54 EVA SONIDSSON (S)	46
Anf. 55 MATS GREEN (M) replik	47
Anf. 56 EVA SONIDSSON (S) replik	48
Anf. 57 MATS GREEN (M) replik	48
Anf. 58 EVA SONIDSSON (S) replik	48
Anf. 59 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik	49
Anf. 60 EVA SONIDSSON (S) replik	49
Anf. 61 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik	49
Anf. 62 EVA SONIDSSON (S) replik	50
Anf. 63 OLA JOHANSSON (C) replik	50
Anf. 64 EVA SONIDSSON (S) replik	50
Anf. 65 OLA JOHANSSON (C) replik	51
Anf. 66 EVA SONIDSSON (S) replik	51
Anf. 67 SAID ABDU (L) replik	51
Anf. 68 EVA SONIDSSON (S) replik	52
Anf. 69 SAID ABDU (L) replik	52
Anf. 70 EVA SONIDSSON (S) replik	53
Anf. 71 RICKARD PERSSON (MP)	53
Anf. 72 HAMZA DEMIR (V).....	54
Anf. 73 LARS BECKMAN (M).....	55
(Beslut fattades under § 17.).....	55
§ 10 Riksrevisionens rapport om avskaffandet av	
revisionsplikten för små aktiebolag	56
Civilutskottets betänkande 2017/18:CU37	56
(Beslut fattades under § 17.).....	56

§ 11 God och jämlik hälsa – en utvecklad folkhälsopolitik.....	56
Socialutskottets betänkande 2017/18:SoU26	56
Anf. 74 EMMA HENRIKSSON (KD).....	56
Anf. 75 AMIR ADAN (M)	57
Anf. 76 CHRISTINA ÖSTBERG (SD)	59
Anf. 77 ANDERS W JONSSON (C)	60
Anf. 78 KARIN RÅGSJÖ (V)	61
Anf. 79 BARBRO WESTERHOLM (L)	63
Anf. 80 LENNART AXELSSON (S)	64
Anf. 81 EMMA HENRIKSSON (KD) replik	66
Anf. 82 LENNART AXELSSON (S) replik	66
Anf. 83 EMMA HENRIKSSON (KD) replik	66
Anf. 84 LENNART AXELSSON (S) replik	67
Anf. 85 JAN LINDHOLM (MP).....	68
Anf. 86 EMMA HENRIKSSON (KD) replik	71
Anf. 87 JAN LINDHOLM (MP) replik	71
Anf. 88 EMMA HENRIKSSON (KD) replik	72
Anf. 89 JAN LINDHOLM (MP) replik	72
(Beslut fattades under § 17.)	73
§ 12 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden.....	73
Socialutskottets betänkande 2017/18:SoU21	73
(Beslut fattades under § 17.)	73
Ajournering.....	73
Återupptaget sammanträde.....	73
§ 13 Statsministerns frågestund	74
<i>Unga kvinnors otrygghet och regeringens byggsubventioner</i>	<i>74</i>
Anf. 90 ELISABETH SVANTESSON (M).....	74
Anf. 91 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	74
Anf. 92 ELISABETH SVANTESSON (M).....	74
Anf. 93 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	75
<i>Regeringens politik för välfärd och migration</i>	<i>75</i>
Anf. 94 JIMMIE ÅKESSON (SD).....	75
Anf. 95 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	75
Anf. 96 JIMMIE ÅKESSON (SD).....	76
Anf. 97 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	76
<i>Arbetskraftsinvandring.....</i>	<i>76</i>
Anf. 98 ANNIE LÖÖF (C)	76
Anf. 99 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	77
Anf. 100 ANNIE LÖÖF (C)	77
Anf. 101 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	78
<i>Assistanslagstiftningen</i>	<i>78</i>
Anf. 102 JONAS SJÖSTEDT (V).....	78
Anf. 103 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	79
Anf. 104 JONAS SJÖSTEDT (V).....	79
Anf. 105 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	80
<i>Ordningsbetyg.....</i>	<i>80</i>
Anf. 106 JAN BJÖRKLUND (L).....	80
Anf. 107 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	81
Anf. 108 JAN BJÖRKLUND (L).....	81
Anf. 109 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	82

<i>Behandlingsbegränsningar i vården</i>	82	Prot. 2017/18:132
Anf. 110 JAKOB FORSSMED (KD).....	82	14 juni
Anf. 111 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S).....	82	-----
Anf. 112 JAKOB FORSSMED (KD).....	83	
Anf. 113 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S).....	83	
<i>Pensionärernas ekonomiska situation</i>	83	
Anf. 114 TERESA CARVALHO (S).....	83	
Anf. 115 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S).....	84	
<i>Beredskapen för extremväder</i>	84	
Anf. 116 MARIA FERM (MP)	84	
Anf. 117 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S).....	84	
<i>Beskattningen av små och medelstora livsmedelsföretag</i>	85	
Anf. 118 EVA LOHMAN (M).....	85	
Anf. 119 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S).....	85	
<i>Språkplikt</i>	85	
Anf. 120 ARON EMILSSON (SD).....	85	
Anf. 121 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S).....	86	
<i>Tolknigen av skattereglerna för ekoturism</i>	86	
Anf. 122 EVA-LENA GUSTAVSSON (S).....	86	
Anf. 123 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S).....	86	
<i>Åtgärder mot skjutningar</i>	87	
Anf. 124 LARS-ARNE STAXÄNG (M)	87	
Anf. 125 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S).....	87	
<i>Alternativ till vinstbegränsning i skolan</i>	87	
Anf. 126 STEFAN JAKOBSSON (SD)	87	
Anf. 127 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S).....	88	
<i>Den statliga närvaron i hela landet</i>	88	
Anf. 128 LINUS SKÖLD (S).....	88	
Anf. 129 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S).....	89	
<i>Regeringens behandling av Försäkringskassans generaldirektör</i>	89	
Anf. 130 JOHAN FORSSELL (M)	89	
Anf. 131 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S).....	89	
<i>En översyn av narkotikalagstiftningen</i>	90	
Anf. 132 CHRISTINA ÖRNEBJÄR (L)	90	
Anf. 133 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S).....	90	
<i>Inkludering av tandvården i sjukvården</i>	90	
Anf. 134 HILLEVI LARSSON (S).....	90	
Anf. 135 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S).....	91	
<i>Åtgärder mot lärarbristen</i>	91	
Anf. 136 ERIK BENGTZBOE (M).....	91	
Anf. 137 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S).....	91	
<i>Beskattningen av pensionärer och sjuka</i>	92	
Anf. 138 JAMAL EL-HAJ (S)	92	
Anf. 139 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S).....	92	
<i>Växande värdköer</i>	92	
Anf. 140 JENNY PETERSSON (M).....	92	
Anf. 141 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S).....	93	
<i>Hat och hot på nätet</i>	93	
Anf. 142 OLLE THORELL (S).....	93	
Anf. 143 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S).....	93	

<i>Telias eventuella köp av TV4</i>	94
Anf. 144 LARS HJÄLMERED (M).....	94
Anf. 145 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	94
<i>Sjukvården i Norrland</i>	94
Anf. 146 LARS BECKMAN (M)	94
Anf. 147 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	95
<i>Den nya infrastrukturplanen</i>	95
Anf. 148 ISAK FROM (S)	95
Anf. 149 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	95
§ 14 Journalistik i hela landet	96
Konstitutionsutskottets betänkande 2017/18:KU43	96
Anf. 150 JONAS MILLARD (SD)	96
Anf. 151 LAILA NARAGHI (S)	97
Anf. 152 MARTA OBMINSKA (M).....	99
Anf. 153 NICLAS MALMBERG (MP).....	100
Anf. 154 PER-INGVAR JOHNSON (C).....	102
Anf. 155 BENGT ELIASSON (L).....	103
Anf. 156 TUVE SKÅNBERG (KD)	105
(Beslut fattades under § 17.)	106
§ 15 En stärkt minoritetspolitik	106
Konstitutionsutskottets betänkande 2017/18:KU44	106
Anf. 157 ANNICKA ENGBLOM (M)	106
(forts. § 18).....	107
§ 16 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 13 juni	108
JuU39 Lag om flygpassageraravgifter i brottsbekämpningen	108
UFöU4 Svenskt deltagande i Förenta nationernas stabiliseringsinsats i Mali	108
FiU46 Utvärdering av statens upplåning och skuldförvaltning 2013–2017	108
FiU40 Elektroniska fakturor till följd av offentlig upphandling.....	109
SkU25 Nya skatteregler för företagssektorn	109
SkU26 Mervärdesskatteregler för vouchrar	109
§ 17 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	109
MJU25 Otillbörliga handelsmetoder mellan företag i livsmedelskedjan	109
MJU24 Ny djurskyddslag.....	110
MJU23 Invasiva främmande arter	111
CU34 Ett tydligare och enklare detaljplanekrav.....	111
CU36 Skriftlighetskrav vid telefonförsäljning	112
CU37 Riksrevisionens rapport om avskaffandet av revisionsplikten för små aktieföretag.....	112
SoU26 God och jämlik hälsa – en utvecklad folkhälsopolitik	112
SoU21 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden.....	113
KU43 Journalistik i hela landet	114
§ 18 (forts. från § 15) En stärkt minoritetspolitik (forts. KU44)	114
Anf. 158 JONAS MILLARD (SD)	114

Anf. 159 NINA LUNDSTRÖM (L)	115	Prot. 2017/18:132
Anf. 160 HANS EKSTRÖM (S)	119	14 juni
Anf. 161 AGNETA BÖRJESSON (MP).....	120	-----
Anf. 162 MIA SYDOW MÖLLEBY (V).....	121	
Anf. 163 IDA KARKIAINEN (S).....	122	
(Beslut skulle fattas den 19 juni.)	123	
§ 19 Utvärdering av penningpolitiken för perioden 2015–2017.....	123	
Finansutskottets betänkande 2017/18:FiU24.....	123	
(Beslut skulle fattas den 19 juni.)	123	
§ 20 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden	124	
Kulturutskottets betänkande 2017/18:KrU10	124	
(Beslut skulle fattas den 19 juni.)	124	
§ 21 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden	124	
Socialförsäkringsutskottets betänkande 2017/18:SfU31	124	
(Beslut skulle fattas den 19 juni.)	124	
§ 22 Bordläggning och beslut om förlängd motionstid	124	
§ 23 Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	124	
§ 24 Kammaren åtskildes kl. 16.59.....	127	